

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202212

UNIVERSAL
LIBRARY

ಗೀತಾಕುಸುಮಮಂಜರಿ-ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಗ್ರಂಥ ೨

ಗೀತಾ ಸಂದೇಶ

ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು
ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು, ಬಿ. ಎ. ಎಲ್. ಬಿ.
ಧಾರವಾಡ

೭-೧೦-೩೫

(ವಿಜಯದಶಮಿ)

MANOHARA GRANTHA BHANDARA,
DILKUSHA.

ಬೆಲೆ ೧-೪-೦

ಮುದ್ರಕರು

ಬೆಂಗಳೂರು ನಾರಾಯಣ ಬಾಗಲವಾಡಿ

ಮೋಹನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

ಧಾರವಾಡ

CHECKED. 1951

Checked 1965

(ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಾವತ್ತು ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಂದ ಕಾಯ್ದುಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.)

ಪ್ರಕಾಶಕರು.

ವಿಂಕಟರಾವ ಭೀ. ಅಬ್ದುರ ವಕೀಲ ಬಿ. ಎ. ಎಲ್‌ಎಲ್. ಬಿ.

ಸಾಡನಕೇರಿ, ಧಾರವಾಡ

(ವರ್ಷದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಪುಟ) ಗೀತಾ ಕುಸುಮಮಂಜರಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ

೧೫೦ ಪುಟಗಳ

ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ಸಹಿತ)

ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳು

ಉದ್ದೇಶ ಪತ್ರಿಕೆ

ಚಂದಾದಾರರಿಗೆ ೪-೮-೦
ಪೋಷಕರಿಗೆ ೧೦-೦-೦

ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು:- ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು, ಧಾರವಾಡ

ಇದೊಂದು ನಾವು, ಗೀತಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಸಂದಾ (ನೊಂದದ) ದೀಪವು. ಗೀತಾದೇವಿಯ ಮುಂದೆ ಪುರಾತನಕಾಲದಿಂದಲೂ ನೂರಾರು ಪಂಡಿತರು ಅನೇಕ ಸಂದಾದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಟ್ಟಿರಲು, ನಮ್ಮಾ ಮಿಣಿಮಿಣಿ ಉರಿಯುವ ದೀಪದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಸಂದಾದೀಪವನ್ನಿಡುವುದು ಮುಖ್ಯತೆ ನಮಗೆ ಪುಣ್ಯ ಬದಗಲಿ ಎಂದು. ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ-ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ- ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀಳಲಿ ಎಂದು. ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ, ದೇವಿಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ತುಸು ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದರೂ ಬೀಳಲಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವು ಗೀತೆಗೆ ತೀರ ಹೊಸದೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮುಂಚೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ನವೀನವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇನೋ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಆತನು ಮಾಡಲೂ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಬೇರೆ, ಅಧಿಕಾರವು ಬೇರೆ. ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ತಪಗಳ ವರೆಗೆ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದರೂ ಆ ತರಹದ ಅಧಿಕಾರವು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇವಲ ಸ್ವಂತ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂವರೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದ ಸಮ್ಪ್ರದಾಯ ಪಾಂಪರಿಗೆ, ಹಾಗೆ ತೀರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಅಧಿ

ಕಾರಣೆಲ್ಲಿ ? ಶ್ರೀಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವ ಮುಂತಾದವರ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಪಂಡಿತರ- ವಿಶೇಷತಃ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವೆವು.

ಆದರೆ, ನಮ್ಮ ನಿವೇಶನಾಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾನೀನ್ಯವಿದೆ, ರಚನಾಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಪಾಂಡಿತ್ಯಪ್ರದ ಶ್ಲೋಕವೂ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಪಾಮರರಂಜನವೂ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಗೀತಾರಸ ವಸ್ತುಪಾಸಮಾಡಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ. 'ಸಂಕ್ಷೇಪ ಎಸ್ತುರಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರವದಂತಿ ಮನೀಷಿಣಃ' ಎಂಬಂತೆ ನಾವು ಗೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮುಂಚೆ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಿ, ವಾಚಕರಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕುತೂಹಲವು ಪೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವೆವು. ಇದರಿಂದ, ಇವು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ತರಗತಿಯ, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅಭಿರುಚಿಯ ಮತ್ತು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪಂಥಗಳ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವೆಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬಹುಶಃ ಹೊಳವು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ; ತೀವ್ರ ಹೊಳವು ಕೊಡುವ ಕೆಲಸವಷ್ಟೆ ಉಳಿದಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಣದ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮುದ್ರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಭಾವದ ಮೂಲಕವೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ರೂಪ. ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ೪-೫ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟವುದು ಬಿಡುವುದು, ಇನ್ನು, ಕನ್ನಡಿಗರ ಉದಾರಾಶ್ರಯವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

ಸಮರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭಕ್ತನು ಆನಂದಪಡುವಂತೆ, ನಮಗೂ, ಗೀತಾದೇವಿಗೆ ವಿವಿಧರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆನಂದ ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾವೂ ಪುಣ್ಯ ಭಾಗಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಸಾಧನಕೇರಿ, ಧಾರವಾಡ }
ತಾ, ೨೮-೯-೩೫

ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು

ಮೊದಲು ಓದತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳು

ವಾಚಕರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ.

ಇದು ಸಮ್ಮತಿಗೀತಾ ಕುಸುಮಮಂಜರಿ, ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಎರಡನೆಯ ಕುಸುಮವು. ಇದು ಸರಳವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕ. ಇದನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮತಿ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—

೧ ಸಮಗ್ರ ಗೀತೆಯ ಸಾರವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತ್ರಿಮತಸ್ಥರಿಗೂ ಮಿಕ್ಕೈಲರಿಗೂ ಬಹುಶಃ ಮಾನ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಕೊಡುವುದು. ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ "ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಪರಮಧನುವು, ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮವು" ಎಂಬ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು. ಈ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವು ಆ ವಾಕ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿಸರಣೆಯು. "ಸಮ್ಮತಿ ಜನರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಭೇದಗಳ ಕಡೆಗೆ ಎಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುವುದು ಸಮ್ಮತಿ ಉದ್ದೇಶ" (ಗೀ. ಪ್ರಕಾಶ ಭಾಗ ೫ ಪು. ೩೫೭) ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೇವು. ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ.

೨ "ಮತಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸುವುದು ಈಗ ಅಗಬೇಕಾದ ಮಹತ್ವದ ಸುಧಾರಣೆ (ಗೀ. ಪ್ರ. ಭಾಗ. ೫ ಪು. ೩೬೨) ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವಷ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಲಿತ್ತಿಸಿರುವೆವು. ನಾವು ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟ ಗೀತಾಸಂದೇಶದ ವಾಕ್ಯವು ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥನಿರ್ಣಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವು. ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ—ಅದೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಆ ವಾಕ್ಯದೊಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರುವೆವು. ಇದರಿಂದ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅನುವು ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

೩ " ಸಮೃದ್ಧಮೌಢ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ತತ್ತ್ವಗಳು
ಗೀತೆಯೆಂಬ ಒಳಿವೆಯ ಕುರಿವೆಯ ಕುರಿವೆಯಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣದಾದ ಸಂಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಸುರ
ಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ" (ಗೀ. ಪ್ರ. ಭಾಗ ೧ ಪು. ೬) ಎಂಬ
ದನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿವರಿಸುವುದು.

ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ೧೬ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರು
ವೆವು. ೧ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಯಿದೆ.
ಅದೇನೆಂದರೆ. ಗೀತೆಯ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸು
ವುದು. ೨ನೆಯದರಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದರೆ ಗೀತೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಲ್ಪ
ಕಲೆಯ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ, ಸಂದೇಶವು ಅದರ ಸಡುಗುಡಿಯು
ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು. ೩ನೆಯದರಲ್ಲಿ, ಆ ಸಂದೇಶವು ಯಾವು
ದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ೪ನೆಯದರಲ್ಲಿ, ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಸೂರಾರು
ಶ್ಲೋಕಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಬಂದಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿರು
ವೆವು. ೫ನೆಯದರಲ್ಲಿ ತೀರ ಹೊಸದೊಂದು ಕಲ್ಪನೆಯಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ
ನೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಭೂಮಿಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ಗೀತೆಯ
ಗೃಹಿತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು. ೬ರಿಂದ ೧೩ರ ವರೆಗಿನ ಪ್ರಕರಣ
ಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತಾಸಂದೇಶವೆಂಬುದಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಕವಾಗಿ
ರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಗೀತೆಯ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಮಾಡ
ಲಾಗಿದೆ. ೧೪ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಸನಾತನತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆಯಿದೆ.
೧೫ನೆಯದರಲ್ಲಿಯ ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದರೆ ಆರಿಸ್ವಾಟಿಲಾಸ ಸುವರ್ಣ
ಮಧ್ಯ(Golden mean)ದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಗೀತೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ತೋರಿಸಲಿಟ್ಟಿರು
ದುದು. ೧೬ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಉಪಸಂಹಾರವಿದೆ.

ಹೀಗೆ, ನಾವು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು
ಟ್ಟಿರುವೆವು. ದಾಸರಪದಗಳು, ಅನುಭವಾಪ್ಯುತ, ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ,
ಕೈವಲ್ಯ ಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳೊಳಗಿನ
ಅವತರಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದಲಿಕ್ಕೆ ರುಚಿಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿರುವೆವು.
ಸಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನದ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ
ಕೆಲಸವು ಸಮ್ಮದಲ್ಲ, ವಾಚಕರದು. ಅದು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಇದರೊಳಗಿನ

ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ನಾವೊಬ್ಬರೇ ಹೊಣೆಗಾರರು; ಒಪ್ಪುಗಳ ಶ್ರೇಯವು ನಾವು ಯಾವ ಅನೇಕ ಪಂಚತರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೋದಿ ಇದನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತರಾದೆವೋ ಆ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದೆ ಇರಲಾರವು.

ಹಳೆಯದು ನಿರ್ದೋಷವು. ಮೊಸರು ನಿರ್ದೋಷವು. ಹಳಬರು ನಿಜವಾದ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೀರಾಂಬರದ ಬಿಂಡಗಳಲ್ಲೆಟ್ಟು ಮಾರುವವರು; ಮೊಸಬರು ದ್ವೀಪಾಂತರಬಿಂಡ ಒಂದ ಸೀರ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಿನುಗುವ ಡಬ್ಬಿಗಳಲ್ಲೆಟ್ಟು ತಮ್ಮವೆಂದು ಮಾರುವವರು. ಹೊಸಬರಲ್ಲಿ ಜೀವವಿದೆ, ಶಕ್ತಿಯಿದೆ, ವೇಗವಿದೆ; ಹಳಬರ ಹತ್ತಿರ ಸತ್ಯವಿದೆ, ತಥ್ಯವಿದೆ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆ. ಹೊಸದು ಬಾಲಾಗಿಸಿಬಿಲ್ಲದೆ ಗೋಪೀತಿಯನ್ನುತ್ತಿರುವ ಗಾಳೀಪಟವಾದರೆ, ಹಳೆಯದು ದಾರ ಹರಿದು ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದ ಗಾಳೀಪಟವು. ಆದ ಕಾರಣ, ಮೂರನೆಯದೊಂದು ಮಧ್ಯಮವರ್ಗವು ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ. ಆದರೆ, ಎಷ್ಟೋ ವರುಷಗಳಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ (ಅದೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಸಂಶಯ) ತಿಳಿಯದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳು ನೂರಾರು ಇರುವಾಗ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು? ಪರಸ್ಪರವಿಚಾರವಿವಿಧವು ಯಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಷ್ಟೆ ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ. ಭೋಗ ರೆದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಿದ ಬೂಟೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಹೊಸ ಬಿರುಗಾಳಿಯನ್ನು ಸರ್ವಮಂಗಲನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನೆಂದು ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ. ಇರಲಿ; ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿ ಯಾರೂ ತಲೆತೂಗದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವರಾದರೂ ತಲೆತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹತ್ತಿದರೆ ನಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆವೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆವು. ನಮಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು ಹಿಂದೂಸಂಘಟನೆಯ ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಕೊನೆಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಡಂಗುರ

ಹೊಡೆದು ಸಾರಿದ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಸ್ವಮತ
ದಾರ್ಢ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪರಮತ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಸಹಿ
ಷ್ಣುತೆಯೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಸರ್ವತ್ರ ಹರಡಲೆಂದೂ ಅದು ನವಯುಗದ
ಮಹಾವಾಕ್ಯವಾಗಲೆಂದೂ ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಯಂ ಶೈವಾಃ ಸಮುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತಿ ವೇದಾಂತಿನೋಃ |

ಬೌದ್ಧಾಃ ಬುದ್ಧ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ಸೈಯಾಯಿಕಾಃ ||

ಅರ್ಹಜ್ಞೇತಿ ಹ ಜೈನ ಶಾಸನಸಂಘಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೂಮಾಂಸಕಾಃ |

ಸೋಯಂ ಪೋ ವಿದಧಾಃ ಪಾಂಛಿತಫಲಂ ಶ್ರೀಕೇರವಃ ಸರ್ವದಾ ||

(ಜೀಲೂರಿನ ಶಿವಶಾಸನ)

ತಾ:- ' ಶೈವರು ಶಿವನೆಂದೂ ವೇದಾಂತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ
ಬೌದ್ಧರು ಬುದ್ಧನೆಂದೂ ಪ್ರಮಾಣಪಟುಗಳಾದ ಸೈಯಾಯಿಕರು ಕರ್ತ
ನೆಂದೂ ಜೈನರು ಅರ್ಹತನೆಂದೂ ಮೂಮಾಂಸಕರು ಕರ್ಮವೆಂದೂ
ಪೂಜಿಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಕೇಶವನು ನಮಗಿಸದಾ ಪಾಂಛಿತಫಲವನ್ನೀಯಲಿ.' "

ನಮಗೆ ನೆರವಾದ ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀ. ತಟ್ಟಿ ಶ್ಯಾಮರಾವ, ಬಿ.
ಎ. ಶ್ರೀ. ಕವಿಭೂಷಣ ಬೆಟಗೇರಿ, ಶ್ರೀ. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ ಮುಂತಾ
ಲೀಕ ದೇಸಾಯಿ, ಎಂ. ಎಚಿ. ಶ್ರೀ. ಕೇಶವರಾವ ಭಟ್ಟಿ ಶ್ರೀ. ಕೊಪ್ಪ
ವಕೀಲ ಇವರಿಗೂ ಬೆಟಗಾಂವಿಯ ಡಾ. ಸವಣೂರ ಇವರಿಗೂ ಮಂಗಳೂರಿನ
ವೆ|| ಉ. ನೀತಾರಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ, ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ
ಶ್ರೀ. ಕೋಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ಮಂಗಳವೇಡೆ ಶ್ರೀನಿವಾ
ಸರಾಯರಿಗೂ, ಸಾಸನೂರಿನ ಶ್ರೀ. ಮಡಿವಾಳಪ್ಪನವರಿಗೂ ಮತ್ತು
ಉತ್ತಾಹದಿಂದ ನೆರವಾಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಎಜಂಟರಾದ ಶ್ರೀ. ಎಚ್.
ಗಣಪತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮಂಗಳೂರ ಇವರಿಗೂ ಮತ್ತು ಮುದ್ದಾಗಿ ಮುದ್ರಣ
ಮಾಡಿದ ಮೋಹನಪ್ರೆಸ್ಸಿನವರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳು.

ಸಾಧನಕರಿ, ಧಾರವಾಡ }
(ಅಶ್ವೀಜ ಪ್ರತಿಪದೆ)
ತಾ|| ೨೮-೯-೧೯೩೫ }

ಅಲ್ಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಗೀತಾ ಕುಸುಮ ಮಂಜರಿ, ಗ್ರಂಥಸಾಲೆ-ಉದ್ದೇಶಪತ್ರಿಕೆ

ಬಿನ್ನಹ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಕೆಲವು ಮುದ್ರಣ ದೋಷಗಳು

ಮೊದಲು ಓದತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳು

೧-೪

ಗೀತಾಸಂದೇಶ

ವಿಷಯ

ಪುಟ

೧	ಗಣೆಯ ಪ್ರಕರಣ	ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆ	೧
೨	" "	ಉಪಕ್ರಮ	೮
೩	" "	ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶ	೧೩
೪	" "	ಗೀತೆಯ ರಚನೆ	೨೨
೫	" "	ಗೀತೆಯ ತಳಹದಿಯ ತತ್ವಗಳು	೩೮
೬	" "	ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ವಿವೇಚನೆ	೪೩
೭	" "	ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವು	೫೭
೮	" "	ಸ್ವನಿಹಿತವೃತ್ತಿಯೆಂದರೇನು ?	೬೮
೯	" "	ಕರ್ಮಯೋಗ	೭೫
೧೦	" "	ಸಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸಕರ್ಮ	೮೨
೧೧	" "	ಯೋಗ ಅಥವಾ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿ	೮೯
೧೨	" "	ಭಕ್ತಿಯೆಂದರೇನು	೯೪
೧೩	" "	ಭಗವದಾರಾಧನೆ	೧೦೨
೧೪	" "	ಗೀತೆಯೂ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ	೧೦೮
೧೫	" "	ಗೀತೆಯ ಸಮತೂಕವು	೧೨೫
೧೬	" "	ಉಪಸಂಹಾರ:-ಗೀತೆಯು ಭಕ್ತಿ- ಚ್ಛಾಸ-ಕರ್ಮ ಇವುಗಳ ಮುಪ್ಪುರಿಯು ಯೋಗವು	೧೩೬

ಕೆಲವು ಮುದ್ರಣದೋಷಗಳು

ಪುಟ	ಸಾಲು	ಅಶುದ್ಧ	ಶುದ್ಧ
೧	೧೭	ಪ್ರಸಾಸ	ಪ್ರಸಾಡ
೩೨	೨೬	ನಾನ್ಯ	ನಾನ್ಯ
೩೪	೨೭	ಭಾಸನಾದೀತೋ	ಭಾಸನಾದೀತೋ
೩೭	೨೮	ನಾನಾ	ನಾನಾ
,,	೨೬	ಜೀವನಾ	ಜೀವನು
೪೭	೧೬	ಉಚ್ಚ್ರಂಖಲವಾದ	ಉಚ್ಚ್ರಂಖಲವಾದ
೯೩	೯-೧೦	೧೧ ಚಾರವೇ	೧೧ ಚಾರವೇ
೯೪	೭	ಮೂಕುತಿಗೊಡನೆ	ಮುಕುತಿಗೊಡನೆ
೯೮	೨೧	ಮಾಡಿಡನರೂ	ಮಾಡಿಡಿದನರೂ
೧೧೯	೨೮	ಪದ್ಧತಿಯು ಅದು	ಪದ್ಧತಿಯು ಅದು.
೧೨೬	೧೩	ಕರ್ತನವನ್ನು	ಕರ್ತನವನ್ನು
೧೨೯	೨	ಬಿಸಿಲು ದೊರೆಯದದಲಿ	ಬಿಸಿಲು ದೊರೆಯದದಲಿ
೧೩೦	೬	ಸಾಧನವೆ	ಸಾಧನವೆ
೧೩೧	೨೮	ಚಲದೊಳರ್ಬಗೆ	ಚಲದೊಳರ್ಬಗೆ
೧೩೩	೪	ಪಠಾಕ	ಪಠಾಕ
,,	೨೧	ತಿಳಿಯದವರನ್ನು	ತಿಳಿಯದವರನ್ನು
೧೩೪	೨೪	ಮಧ್ಯಬಿಂದುವು	ಮಧ್ಯಬಿಂದುವು
೧೩೫	೧೦	ಆರದ	ಆರದ
೧೩೬	೨೦	ಮುಸ್ಸು ರಿಯು	ಮುಸ್ಸು ರಿಯು

ಸಂಜೀತ

ಗೀತಾ ಸಂದೇಶ

೧ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆ

ಇದು ಪುಣ್ಯಕಥೆ, ಲೋಕಕವಿ ಮುಕುತಿ ಪಥ |

ಇದ ಕೇಳುವವನ ಕೃತಾರ್ಥ |

ಇದು ಸರ್ವಸಾಧನ, ವಿಧುಗಳಿಗೆ ಸಮೃತ್ತ |

ಮುದವ ನೀವು ಕೇಳಿ ಜನಕ ||

—ವಾದಿರಾಜ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ವಾಸುದೇವಾರ್ಜುನರ ಸಂವಾದರೂಪವಾದುದು. ಇದು ಅದ್ಭುತವೂ ರೋಮಾಂಚಜನಕವೂ ಆದ ಸಂಭಾಷಣವು. ಯೋಗೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಈ ಗುಹ್ಯವಾದ ಯೋಗವು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸಂಜಯನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂಜಯನು ಸ್ವತಃ ಕುರು ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯುದ್ಧದ ಸಮಾಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ ವ್ಯಾಸರು ಸಂಜಯನಿಗೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದರು. ಸಂಜಯನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶವು ಪುನಃ ಆ ವ್ಯಾಸರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ವ್ಯಾಸರು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಗೀತೋಪದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವರು. ಕೇಶವಾರ್ಜುನರ ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಸಂವಾದವು ನೆನೆಸಿನಿದಂತೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಹರುಷವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿಸಿದ ವಿಶ್ವರೂಪವಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಅದ್ಭುತವಾದುದು. ಅದನ್ನು

ನೆನೆಸಿದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಹಾವಿಸ್ಮಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಗೀಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ಪಾರ್ಥನೂ ಇರುವಲ್ಲಿಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಚಲವಾದ ನೀತಿ ಇವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟವುಗಳೇ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜುನನು ಉಭಯ ಸೈನ್ಯದೊಳಗಿನ ತನ್ನ ಬಂಧುಬಳಗವನ್ನೂ ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕಳವಳಗೊಂಡು, 'ಇವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲಲಿ' ಎಂದು ಹಿಂದುಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತನು. ಅರ್ಜುನನ ಮನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಮೋಹವು ಆರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲದುದೂ, ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದೂ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಲಂಕ ಹಚ್ಚುವಂಥದೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆತನ ಮನದೊಳಗಿನ ಆ ಕಶ್ಮಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶ. ಆತನ ಆ ಹೇಡಿತನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗೀತೆಯ ರಚನೆ. ಆತನ ಹೃದಯದ್ವಾರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ. ಅರ್ಜುನನ ಚಿತ್ತಾಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಸಂದೇಹದಿಂದ ಅನೇಕ ತರಂಗಗಳಿದ್ದಿದ್ದವು, ಅವು ಹಬ್ಬುತ್ತ ಹಬ್ಬುತ್ತ ನಡೆದು, ಆತನ ಮನದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದವು. ಆ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಈ ಸಾಹಸ. ಅರ್ಜುನನು ಆ ಸಂದೇಹತರಂಗಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಸಮ್ಮೂಢನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಮೂಲತಃ ಶೂರಸ್ವಭಾವದವನೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ, ಈ ಮೋಹದ ಮುಸುಕಿನಿಂದ ಆತನ ಮೂಲಸ್ವಭಾವವು ಮರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ವಿಶ್ವಾಸವು ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಅದು ದೃಢವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ, ಆ ಸಂಕಟಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಆತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮೊರೆಹೋದನು. ಆಗ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನಿಮಿತ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಜೀವದ ಅಮರತ್ವ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ರಹಸ್ಯ, ಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆ, ಭಕ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಗಹನ ವಿಷಯಗಳ ಉಪಾಪೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿರುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಉಪದೇಶದ

ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಅವಿವೇಕಿಗಳು, ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯರು ಅಂಥವರು ಹಾಳಾಗುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯ. ಕರ್ಮವಾವುದು, ಅಕರ್ಮವಾವುದು, ಏಕರ್ಮವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಎಂತೆಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಅರಿಯರು. ಕರ್ಮಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಕಠಿನವಾಗಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯಜ್ಞಗಳೇ. ಅಂಥ ಯಜ್ಞಗಳು ದ್ರವ್ಯಯಜ್ಞ, ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞ, ತಪೋಯಜ್ಞ ಎಂದು ನಾನಾ ವಿಧಗಳಾಗಿವೆ. ಅವನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಮೋಕ್ಷಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅನೆಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಜ್ಞಾನಸ್ಥಿಂಠ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಸ್ತುವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಬೆಂಕಿಯು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡುವಂತೆ, ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮದೋಷಗಳೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು, ಮೋಹವೆಂಬುದು ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆವೃತರಾಗಿರುವ ಕಾರಣವೇ ಮೋಹಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ಅಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗಿತೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಒಳಬೆಳಕು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದೇನೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವವರು ಸಾವಿರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುವವರು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಬ್ಬರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮುಸುಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಬಲ್ಲರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಸರ್ವವಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲದವನೂ ಅನಾದಿಯೂ ಸರ್ವಲೋಕ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬುದಾಗಿ ಅರಿತವನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಟು ಹೋಗುವವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞರ ಸ್ವರೂಪದ ಮಹಿಮೆಯೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಅದು ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೇದಗಳ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿದೆ. ಜ್ಞೇಯವಸ್ತುವಾದ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞೇಯ ಇವುಗಳನ್ನರಿತವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಪುರುಷನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು, ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಆತನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾನಿಗೂ ಇರುವ ಭೇದವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಯಾವನು ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುವಿನಿಂದ ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಗತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಸತ್ಪರಜತಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಆ ಜ್ಞಾನದ ಸಹಾಯದಿಂದ, ಅವರು ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಸಾಧವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ; ಅಂದರೆ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷದ ಉರ್ಧ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲವನ್ನೂ ಕೆಳಗೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಅದರ ಶಾಖೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೇ ನಿಜವಾಗಿ ವೇದಗಳನ್ನರಿತವನು. ಯಾವನು ಕ್ಷರಪುರುಷನನ್ನೂ ಅಕ್ಷರಪುರುಷನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಗಳ ಆಚೆಗಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವನೋ ಆತನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. ಈ ಗುಹ್ಯತಮವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅರಿತವನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಕೃತಕೃತ್ಯನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಕಾರ್ಯವಾವುದು, ಅಕಾರ್ಯವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತವಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕು.

ಗೀತೆಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಆತನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಪರಂಬ್ರಹ್ಮನು. ಮೂಢರು ಮಾತ್ರವೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಿಕ್ಕವರಂತೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥ, ಕರ್ಮಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥ, ಜ್ಞಾನವೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಅವರು ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವದವರು, ಆಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಯವರು. ಮಹಾತ್ಮರಾದವರು ದೈವೀ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರು. ಅಂಥವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಜಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಪಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆತನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಸ್ತುತಃ ಅರ್ಜುನನಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಆನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಿವೆ. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮಗಳು ದಿವ್ಯವಾದ ವುಗಳು, ವಸ್ತುತಃ ಆತನಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಅಥವಾ ಜನ್ಮವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ದಿವ್ಯವಾದ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅರಿತವನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಾಗದೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದಾದಲ್ಲಿ ನಾವು ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿಗಳಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು. ಅವರು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವರು. ಆದರೆ, ಆ ಜ್ಞಾನವು ಬಹಳ ಗೋಪ್ಯವಾದುದು. ಭಕ್ತಿ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲದವರಿಗೂ ನಮ್ರರಾಗಿದ್ದಿದ್ದವರಿಗೂ ಅದು ಲಭ್ಯವಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಸೂಯಾಪರರಾದವರಿಗಂತೂ ಅದನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು. ಗೀತೆಯನ್ನು ಪರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯು ಉದಿತವಾಗಿ ತದ್ವಾರಾ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಧರ್ಮವಾದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವವನು ಕೂಡ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಶುಭಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಿಗೇನೇ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಲಭ್ಯವು. ಆತನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಟ್ಟು, ಆತನೇ ಆಶ್ರಯನೆಂದು

ಯೋಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನವು ದೊರೆಯುವುದು. ಆತನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಯೆಯ ಮುಸಕನ್ನು ಹರಿಯಬಲ್ಲರು, ಪಾಪಿಷ್ಠರೂ ಮೂಢರೂ ಆದ ನರಾಧಮರು ಆಸುರಭಾವವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನೂ, ವಿಚಿತ್ರೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಜ್ಞಾನವು ದೊರೆಯುವುದು. ಅಜ್ಞನೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವನೂ ಸಂಶಯವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ನಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಇಹಲೋಕವೂ ಇಲ್ಲ; ಪರಲೋಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡದವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದದೆ, ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು, ಆತನ ವಿಷಯಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತ, ಆತನ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಗಾನಮಾಡುತ್ತ ಸದಾ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಮ-ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿಗಳ ಮಹಿಮೆಯು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೨ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಉಪಕ್ರಮ

ಶ್ರವಣಮನಕಾನಂದವೀವುದು | ಭವಜನಿತ ದುಃಖಗಳ ಕಲೆವುದು |

ವಿವಿಧಭೋಗಗಳಿಹಪರಂಗಳಲಿತ್ತು ಸಲಹುವುದು ||

—ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು

ಗೀತೆಯು ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಒಂದು ದಿವ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಮನೋಹರವಾದ ಮಂದಿರವು. ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿವಿಧವಾದ ಕೆತ್ತಿಗೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಾಗಿಯೂ ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಯಥಾಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಯೂ ಕೆತ್ತುವುದೇ ನಮ್ಮ ಶಿಲ್ಪಿಗರ ಕೌಶಲ್ಯ, ನಮ್ಮ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಕುಸುರಿನ ಕೆಲಸ; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಸುಳುವುಗಳು, ಎಸಳುಗಳು, ಮುರುವುಗಳು, ತಿರುವುಗಳು; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧತೆಯು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದ್ದೆಲ್ಲ ವಿವಿಧತೆಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಕಟ್ಟಡವು ಯಾವುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಉದ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅನೇಕ ಚೈತನ್ಯಮಯ ವಾದ ಚಿತ್ರಾವಳಿಗಳ ಜೀವಾಳವು ಒಂದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಗೀತಾಭವನದ ರಚನೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ, ರಾಮಣೀಯಕವಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾರದ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ. ನೇನಾಂತ ಬಂದಿದೆ, ವ್ಯವಹಾರ ಬಂದಿದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗ ಬಂದಿದೆ, ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಬಂದಿದೆ, ಅವತಾರ ಮೂಮಾಂಸ ಬಂದಿದೆ, ವಿಭೂತಿ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿದೆ, ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷ ಬಂದಿದೆ, ವಿಶ್ವರೂಪ ದರ್ಶನ ಬಂದಿದೆ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಬಂದಿದೆ, ಸಂನ್ಯಾಸ ಬಂದಿದೆ, ಯೋಗ ಬಂದಿದೆ, ಭೋಗ ಬಂದಿದೆ, ತ್ಯಾಗ ಬಂದಿದೆ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಬಂದಿದೆ,

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಬಂದಿದೆ, ಬಹಳವೇಕೆ? ಶ್ರಾದ್ಧ ಬಂದಿದೆ, ಶಕುನ ಬಂದಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ೫೭೪ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವಿಷ್ಟಮಾಡಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲವೆ? ನೀವು ಗೀತಾರ್ಥವನದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಕಲ್ಪಂಟಪವನ್ನೇ ನೋಡಿರಿ, ಜ್ಞಾನದ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಭಾಮಂಟಪವನ್ನೇನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಿ, ಸವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ಸವರಂಗವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಿ. ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನದ ಮೌನ ಮಂಟಪವನ್ನೇ ನೋಡಿರಿ, ನಿಮಗೆ ನೂರೆಂಟು ತರಹದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ತತ್ವಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯೂ ವಿವಿಧವಾಗಿದೆ, ಅಂದವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಚಾರಗಳು, ನಯವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಅಲ್ಪಾದಕರವಾದ ಆಲಾಪಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಆದಕಾರಣ, ಮನುಷ್ಯನು ಬಹಳ ಹೊಕ್ಕು ಕೂಡಲೆ ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ, ಆತನು ಹೌಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಆನಂದವೇನೋ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಆತನ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ವುನರುಕ್ತಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಕರ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ, ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದೆ; ಮಗು ದೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಜವು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದು ತೋಚದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಇಡೀ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದು ಸಮ್ಮಿಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಮತ್ತು ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಇಡೀ ಗೀತೆಯ ಬಟ್ಟು ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯವಾವುದೆಂಬುದು ಮುಂಚೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾ

ದರೆ, ನಾವು ಆ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳ ಮುರ್ಮುಪನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮತ್ತು ಆಗ ನಿಜವಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾದ ಪುನರುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ, ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಹಾಗೆ ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡುವವರಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಗೀತಾಭವನದ ಯಾವ ಸುಂದರವಾದ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ, ಗೀತಾಭವನದ ಇಡೀ ರಚನೆಯು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೇನು, ಅವು ಯಾವ ತತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತೋರಿಸಿ, ನೆಟ್ಟಗೆ ವಾಚಕರನ್ನು ಮಂದಿರದ ನಡುಗುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ದೇವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವೆವು. ಗೀತಾಮಂದಿರದ ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗಗಳ ರಚನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಈ ನಡುಗುಡಿಯನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ. ಗೀತಾಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ತತ್ವಗಳ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಮೇಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳೇ ಅತಿಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು. ಮಿಕ್ಕವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಗೀತೆಯ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದಲ್ಲಿ, ಅವೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ತತ್ವಮಣಿಗಳು ಗೀತಾ ಸಂದೇಶವೆಂಬ ಒಂದೇ ದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮೊದಲು ನಾವು ಆ ಜೀವಾಳವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು, ಆ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಯಾವ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನಾನಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟವರಂತೆ ನಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಬಹುದು.

ಈ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾರದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ಅಡ್ಡದಾರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಹತ್ವದ ಶ್ಲೋಕವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು

ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಈ ಮಾದರಿಯದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಂದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಹಾಗೆ ಒಂದೇ ಶ್ಲೋಕವು ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕು ? ಗೀತೆಯು ಸಂವಾದಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಜನರು ಮರೆೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾತಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನಲ್ಲದೆ, ಆತನು ದೂವುದೊಂದು ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ದೂವುದೊಂದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವತ್ತು ತತ್ವಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಶ್ಲೋಕವೊಂದು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಇನ್ನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಏನೆಂದರೆ, ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡಿರುವನು. ಆ ಉಪಸಂಹಾರಾತ್ಮಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳು. ಆದರೆ ಆಯಾ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಉಪಸಂಹಾರದ ರೀತಿಯು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಉಪಸಂಹಾರಾತ್ಮಕ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಉಪಸಂಹಾರಾತ್ಮಕ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಹೀಗೆಯೇ ವಿವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಆದರೆ, ಅಂಥ ಉಪಸಂಹಾರಾತ್ಮಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ತತ್ವಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಮರೆತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ. ಗೀತೆಯ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಯೋಗವೆನ್ನಬೇಕೋ, ಭಕ್ತಿಯೋಗವೆನ್ನಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಯೋಗವೆನ್ನಬೇಕೋ ಎಂಬ ವಾದವು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ ಇದೇಕಾರಣವು. ವಸ್ತುತಃ ಗೀತೆಯ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಕೇವಲ ಶುಷ್ಕ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಅದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಬಣಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಅದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಮೂಢಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಅದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ, ಆ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನಾವು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಆ ತೊಡಕನ್ನು ಬೇರೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದು, ಅದರ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಯಾವ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಶವು ಯಾವುದು, ಹೇಳಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಉಪದೇಶವು ಯಾವುದು, ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅದರ ಹೆಸರಿ ಗಿಂತಲೂ ಈ ತರಹದ ವಿವೇಚನೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸ್ವಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಬಾಹ್ಯ ಆವರಣಿಕಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಗಳ ವಚನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಡದೆ, ಕೇವಲ ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಆಧಾರ ದಿಂದಲೇ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ವಾಚಕರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು, ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಗೀತೆಯು ಯಾವ ಮುಖ್ಯ ಮಾತನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು; ಮಿಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಗೌಣವಾದವುಗಳು.

ಈ ಮುಖ್ಯ ಮಾತನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಅದನ್ನು ನಾವು ಸದಾ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಗೀತಾಸಂದೇಶವು ಗೀತೆಯ ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸದಕ್ಕೆ ಅದು ಪಲ್ಲವಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಗೀತಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಈಸಿ ಬಂದರೂ ಕೊನೆಗೆ ತಲುಪುವುದು ಈ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಧಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸೂಚನೆಯು ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು. ಸಂಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನೋದಿದ ಕೂಡಲೆ, ಆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದು ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಟ್ಟನೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ನಾವು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು. ಇದರಿಂದ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸಮಗ್ರವಿಷಯದ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಚಿತ್ರವು ವಾಚಕರ ಕಣ್ಣಿಗಿಂತಲೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ, ಮುಂದಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು.

ಸಾರಾಂಶ, ನಾವು ಮುಂಚೆ ಗೀತಾರ್ಥವನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೋಟ ವನ್ನು ದೂರಿಸಿದ ತೋರಿಸಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ವಾಚಕರಿಗೆ, ಆ ಮಂದಿರದೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಮುಖ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇವೆ.

೩ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶ

ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ವಷ್ಟೆ. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಆ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ ವಾಗಿ ಕೊಡುವೆವು.

ಆದರೆ, ಆ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರುಹುವ ಮುಂಚೆ, ವಾಚಕರ ನೆನಪಿಗೆ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ತಂದುಕೊಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ (೧) ನಮ್ಮ ಗೀತಾಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಗೀತಾಪಂಡಿತರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮತಭೇದವುಳ್ಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಾವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರೊಳಗಿನ ಮತೈಕ್ಯವುಳ್ಳ ಸಂಗತಿ ಗಳ ಕಡೆಗೆ ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತೇವೆ. ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯು ಗೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮತವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಾರಿಸಿ ವಾಚಕರ ಮುಂದೆ ಇಡುವುದು ಇರುತ್ತದೆ. (೨) ಎರಡನೆಯದೇನೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೂ ಬ್ಪನೂ ಹೇಗೆ ಅರ್ಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮಾತ್ರವೆ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬಡೆದಾಟವನ್ನು ಕೆದರಿ

ತೆಗೆಯುವುದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮತಭೇದವಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತುಂಟು. ಆ ಸಂಗತಿಗಳು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸಂಗತಿಗಳೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾವು ಒಪ್ಪುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಬಿಡಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ಆ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡಿರೆಂದು ಆಗ್ರಹ ತೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೂಡ, ನಾವು ಕೊಡುವ ಗೀತಾಸಂದೇಶವು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪಂಥವೂ ಯಾವ ಮತವೂ ಅಡ್ಡಿ ಬರಲಾರದೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಬಹುದಾದ ಸಂದೇಶವು. ಅದು ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಮಾನ್ಯವಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತುಸು ವಿಸ್ತರಿಸುವೆವು.

ನಾವು ಗೀತಾಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶೋರಿಸಿದಂತೆ ೧೦-೧೨ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮತವಿದೆ. ಭೇದವುಂಟಾಗಿರುವುದು ೧-೨ ಮಾತುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ. ಅದೂ, ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬಳಿಕ (ಹಾಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ?) ಆತನು ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಆಗ ಕೂಡ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಬೇಕೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮತಭೇದವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ನಿರ್ಗುಣಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮತಭೇದವಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಇವೆರಡೂ ವಿಷಯಗಳು ಗೌಣವಿಷಯಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಈಗ ನಮಗೇಕೆ? ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ನಿರ್ಗುಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವು ಸಿಕ್ಕುಸಿಕ್ಕು ವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದೆಂಬುದಂತೂ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿರುವುದಷ್ಟೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಆಚರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಈ

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಈಗ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ನಮಗೆ ಅಡ್ಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ,

‘ಅದ್ವೈತವ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಎರಡಳಿದನೆಂಬುದು, ಶಿಶು ಕಂಡ

ಕನಸಿನಂತಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ನುಡಿದು ಹೇಳುವನ್ನಕ್ಕರ ಭನ್ನವಲ್ಲವೇ ಬೇಕಾ’

ಎಂದು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಡೆಯ ಬೇಕು. ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೂ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ, ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿದಾಗ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವೀ ಶರಣು ಹೋಗಿ ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಸದಾ ತಲ್ಲೀನನಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿದಾಗ ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಂಕರ-ರಾಮಾನುಜರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅದು ನಿಜವೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಈಗ ಬೇಡ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ, ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನಷ್ಟೇ ನಾವು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ, ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಯಾರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ನಮಗೆ ಸಾಕು. ಅರ್ಜುನನು ಅಜ್ಞಾನಿಯು, ಆದಕಾರಣ, ಆತನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತ. ಮನುಷ್ಯನು ಜ್ಞಾನಿಯೇ ಇರಲಿ, ಅಜ್ಞಾನಿಯೇ ಇರಲಿ, ಆತನು ಮುಂಚೆ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನೇ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮಧ್ವ, ಟೀಕ, ಅರವಿಂದ ಮುಂತಾದವರಂತೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಕಾರಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವವರು. ಹೀಗೆ, ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಯಾರೂ ಮೊದಲಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಬಳಿಕ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಸಾಗಿ ಹೋಗಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ, ಮನುಷ್ಯನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಾಗ, ಯಾವ ತರಹದ ಆಚರಣೆಯನ್ನಿಡಬೇಕೆಂಬುದರ ಏಷಯವಾಗಿ ಗೀತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಏನಿರುತ್ತದೆಂಬುದು

ದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಈಗ ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಇದಲ್ಲ ಬೈರುವ ನಿಷ್ಕಣಿಕೆಯು ಬಹುಶಃ ಒಂದೇ. ಕೆಲವರು ಕೆಲವು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕಿರಬಹುದು; ಕೆಲವರು ಕೆಲವು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಹಾಗೂ, ಕೆಲವರು, ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ತಾನು ಯಾವ ನಿಷ್ಕಣಿಕೆಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎರಿದನೋ ಆ ನಿಷ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಒದೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಅದು ಈಗ ನಮಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಂಚೆ ಆ ನಿಷ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ, ಮತ್ತು ಆ ನಿಷ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಎರತೊಡಗುವ. ಅದನ್ನು ಎರುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವ ದಾರಿ ಎಲ್ಲರದೂ ಒಂದೇ.

ಇರಲಿ; ಆ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಗೀತಾ ಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟೇ ಇರುವೆವು. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ವಾಚಕರ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

“ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿ ಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾಶ್ರಯವೇ ಮಾಡುವುದೇ ಸರಮ ಧರ್ಮವೆಂದೂ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮವೆಂದೂ ಬೋಧಿಸುವುದೇ ಗೀತೆಯ ರಹಸ್ಯವು.”

ಇದೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಎದೆಗೆ ಅವಚಿಕೊಂಡರೆ, ಇದೊಂದು ಉಪದೇಶದ ಮಾತನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು. ಮಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ಮರೆತರೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣವೇ ನಾವು ಇದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅಡಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

(೧) ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಿರುತ್ತದೆ.

(೨) ಆದಕಾರಣ, ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಲಂಬಿಸಬೇಕು.

(೩) ಸರಮಾತ್ರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(೪) ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಅದು ಭಗವದಾರಾಧನೆಯೆಂಬ ಉಚ್ಚಭಾವನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾಳಿರಬೇಕು.

(೫) ಇಂಥ ಆಚರಣೆಯನ್ನಿಡುವುದೇ ಯಾವತ್ತು ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮವು.

(೬) ಆ ಆಚರಣೆಗೆ ಏರುದ್ದವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮವು.

ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಗೀತೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ. ಮಿಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇರುತ್ತವೆ. ಮಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಮೇಲ್ಪಾಣಿಸಿದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೆಯವರಿಗೆ ಏಕಮತೃವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೋ (ಹಾಗೆ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು ನಮಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟು.) ನಾವು ಮಿಕ್ಕ ಮತಭೇದಗಳನ್ನು 'ಲೆಕ್ಕಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಇವೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೀತಾ ಸಂದೇಶವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆಯಬಾರದು. ಅವನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಆಧೀನವಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದವನು, ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನದಂತೆ ಆಚರಿಸಬಹುದೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವೇನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ನಮಗೆ ಆಚಾರ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಆಸ್ಪದ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ, ನಾವು ನಮ್ಮ ವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಎಂದರೆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರಾಯಿತು, ಆ ಬಳಿಕ ದೇವರ ಹಂಗು ನಮಗೇನು ಎಂದು ವಾದಿಸುವವರನ್ನೂ ಗೀತೆಯು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. 'ನಾ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ ಬಲ

ವಂತವಾದರೆ ನೀ ಮಾಡುವುದೇನು ಹರಿಯೇ' ಎಂಬುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಜನರು ಬೇರೆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆಯು ಅಂಥವರನ್ನು ಸಿಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಸಾಕು, ಕರ್ಮಭಕ್ತಿಗಳು ಬೇಡವೇಬೇಡವೆಂದೆನ್ನುವವರನ್ನೂ, ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಸಾಕು, ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಗಳ ಆಪಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನುವವರನ್ನೂ ಮತ್ತು, ಕೇವಲ ಕರ್ಮವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು, ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಗುವದೆಂಬುವವರನ್ನೂ ಗೀತೆಯು ದೂರದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತದೆ. ಅವರ ಉಪದೇಶವು ಏಕದೇಶೀಯವಾದ ಉಪದೇಶವೆಂದು ಗೀತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಘೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಮೇಲೆವ್ಯಾಣಿಸಿದ ಪ್ರಮೇಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿದರೆ ಗೀತಾಸಂದೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಇವು ಮೂರೂ ಮಿಲಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಬೇಕಾದುದು ಜ್ಞಾನವು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ತತ್ವವು ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಲ್ಲ. ಅದು ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ಮಾತ್ರವೇ, ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವುದೇ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾರ್ಥಕವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಇತ್ತು, ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು, ಎಂದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಹಾಳಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಆಲಿವೆಲ್ಲವೂ-ಜಗತ್ತಿನ ಲೀಲೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಿಂತುಹೋಗಬೇಕಾದೀತಲ್ಲ ! ಜ್ಞಾನವೂ ಇತ್ತು, ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು, ಆದರೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಾಡುವುದೇನು ? ಅಂಥವನಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಏನೂ ಬಿಲಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾರಾಂಶ, ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಇವು ಮೂರೂ ಗುಣಗಳು ಅಂಕುರಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಅವು ಪೂರ್ಣ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಈ ಒಟ್ಟು ಮಾತನ್ನು ವಾಚಕರು

ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಬಾರದು. ಮತ್ತು ಅಡ್ಡ ತಿಡ್ಡ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ವಾದಗಳಿಗೆ ಇಂಬುಗೊಡಬಾರದು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಸ್ತು ಉಪದೇಶಿಸುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಈ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರುವುದು ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ. ಸರ್ವರಿಗೂ ಈ ಆದೇಶವನ್ನು ಬೀರುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾರ್ಯ. ಗಾಣಿಗನ ಎತ್ತುಗಳು ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಾಣದ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಗೀತೆಯೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದ್ದೊಂದು ಮಹಾ ತತ್ವದ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗುತ್ತವೆ. ಈ ತತ್ವವು ಗೀತೆಗೆ ಮೇಟೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಈ ಮೇಟೆಯನ್ನು ನಡುವೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ, ಗೀತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಎತ್ತುಗಳು ತಿರುಗಬೇಕು. ಈ ಉಪದೇಶವು ಧ್ರುವಸ್ಥಿತ್ಯು ದ್ದಂತೆ. ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಗಿದರೆ, ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ನಡುವಡುವನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವ ಅಂಜಿಕೆಯುಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ ಗೀತೆಯು ಕೇವಲ ತತ್ವಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ. ಅದು ಸಂವಾದಾ ತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥವು. ಆದ ಕಾರಣ, ಅಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗಿನ ಗುಣದೋಷ ಗಳಿರಡೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಜುನನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆತನ ಸಂದೇಹಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅರ್ಜುನನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬಹುದಾದ ಅನೇಕ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಉಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನೇಕ ಸಲ, ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಿರುವನು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಇರುತ್ತ ವೆಂಬುದರ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ಅರ್ಜುನನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ೨೦-೨೫ ಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿ ರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಿಕ್ಕುಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಿರುವ ಉತ್ತರ ಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಅರ್ಜುನನ, ಅರ್ಥಾತ್, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಮನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಶಂಕೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಉಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮತಭೇದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವುಂಟಾಗಿರುವುದು ಇದೇಕಾರಣದ

ಸಲುವಾಗಿ ಇರಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಪೀಳಿತಕ್ಕೆ ಮಾತೇನೆಂದರೆ ನಾವು ಮೇಲ್ವಾಣಿ
 ಸಿದ ಗೀತಾಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವಾಗ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯ ಸಂವಾ
 ದಾತ್ಮಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪದ್ಧತಿ
 ಯನ್ನು ಅನುಲಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸಂದೇಹಗಳುಂಟಾದಂತೆ ಉತ್ತರ
 ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗದೆ ಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾವುವು, ಅಸೇ ಮುಖ್ಯ
 ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವ ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳು
 ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಸಾರಾಂಶ,
 ಗೀತೆಯ ಸಮಗ್ರಸಾರವನ್ನು ಮುಂಚೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು. ವಾಚಕ
 ರಿಗೆ ಮೊದಲು ಮುಖ್ಯ ಮಾತು ಯಾವುದೆಂಬುದು ಅರಿಕೆಯಾಯಿ
 ತೆಂದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ
 ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಕೂಡ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪ
 ದೇಶದ ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನರಿಯದೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ
 ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾವು ಕೈಕೊಂಡ
 ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಬೆಲೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅರ್ಜುನನ ಮೂಲ ಪ್ರಶ್ನೆ
 ಯೇನೋ ಬಲು ಚಿಕ್ಕದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು, ಸರಳವಾದುದು.
 ಬಾಂಧವರಾದ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಗಳಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ
 ದಿಂದ ನಮಗುಂಟಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನು ಎಂಬುದು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ
 ಯನ್ನು ಕೇಳುವುದೊಂದೇ ತಡ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ
 ವೇದಾಂತಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ! ಜೀವವೆಂದರೇನು
 ಅದು ಏಕೆ ನಿತ್ಯವು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಗಹನ ವಿಷಯಗಳೆಂದಲೇ
 ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಮುಂಚೆ
 ವೇದಾಂತ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನೂಕಿಸಿ, ಅವನ ಕೈಹಿಡಿದು ಆತನಿಗೆ ಈಸನ್ನು
 ಕಲಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ದಡಕ್ಕೆ ತಂದು ತಲುಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗೀತೆಯು ಬಿರುಗಾಳಿ
 ಯಿಂದ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾದ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ನೋಡಲಿ
 ಕ್ಕೇನೋ ಅತಿರಮ್ಯವಾಗಿದೆ, ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆ! ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದರ
 ಮೇಲೊಂದು ತೆರೆಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತ ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಸೆಳವಿ
 ನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಅರ್ಜುನನು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಎತ್ತಲು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಎತ್ತುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೊಂದು ತೆರೆಯು ಬಂದು ಆತನನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ, ಮುಳುಗಿಸುವದುತ್ತದೆ ! ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜುನನು ಗುಟಕರಿಸುವದುತ್ತಾನೆ ! ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆತನನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುವದೆ, ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತುತ್ತಾನೆ ಈ ಬಗೆಯ ನೋಟವು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅಂದವಾಗಿದೆ ! ಆದರೆ, ಅರ್ಜುನನಂತೆ ನಮಗೆ ಸಾವಸ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆಯೆ ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಂಥ ಕೈನಾರಿಯು ನಮಗೆ ಇರುವನೇ ? ಅದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮಂಥವರು ಹೀಗೆ ಈಸಗುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಈಸುಗಲಿಯಬೇಕು.

ನಾವು ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗೀತಾಸಂದೇಶವೇ ಆ ಈಸಗುಂಬಳಕಾಯಿಯು. ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗೀತಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸುಬದ್ಲರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ, ಗೀತೆಯು ಕಾಣುವಷ್ಟು ಸುಲಭ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲವೆಂಬುದು ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಲದು ಸುಲಭ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಹುಕಿರೆಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೆಯೂ ತುಂಬಿದ ಮಾತಾ ಸಮುದ್ರದಿಂದಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ (೨.೪೬) ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಗೀತಾಸಮುದ್ರದೊಳಗಿಂದ ಅವರವರು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀರು ಸೇದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಗೀತೆಯನ್ನು ಗುಹ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ (೧೪.೨೦) ರಾಜಗುಹ್ಯ (೯.೨) ಪರಮಗುಹ್ಯ (೧೮.೬೫) ಸರ್ವಗುಹ್ಯತಮ (೧೮.೬೪) ಎಂಬವೇ ಮುಂತಾದ ಗಂಭೀರ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವನು. ಇರಲಿ.

ಯಾವ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ಯಾವ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆತನು ಹಿಡಿದಿರುವನೋ ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ಸ್ವತಃ ಶಂಕರ-ರಾಮಾನುಜ-ಮಧ್ವ ಮುಂತಾದವರು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೋ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಬಗೆಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು

ಕೈಕೊಂಡರೋ ಅದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಮನು, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ಜನಕ, ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿಗಳು ಅನುಸರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾವು ಅನುಸರಿಸಲು ಯಾವ ಭಯವಿದೆ ? ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆಪ್ತಕಾಮನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತನಗೆ ಯಾವ ತರಹದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ವಿಂಚ್ಚಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಯಾವ ತರಹದ ಆಚರಣೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದನೋ, ಅದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಏಕಮತ್ಯದಿಂದ ಆಚರಿಸುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯವೇ ಆಗಿಲ್ಲವೋ ? ಆಗಿದೆ, ಆಗಿದೆ, ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಮೂರು ಸಲ ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಸಾರಬಹುದು. ಅಂಥ ಆಚರಣೆಯೆಂದರೆ, ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗೀತಾಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಿಸುವುದು. ಆದಕಾರಣ, ಸರ್ವರೂ ಈ ಗೀತಾಸಂದೇಶದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತು ಸಂದೇಶದ ಸಾರವನ್ನಿಂಟಿಸಿ ಸುಖ ಪಡಲಿ !

೪ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಗೀತೆಯ ರಚನೆ

ಹೋದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗೀತಾಸಂದೇಶದೊಳಗಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಗೀತೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ನಾವು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರನ್ನು ಗೀತಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಆ ಭವನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಾಕುವೆವು; ಮತ್ತು, ಗೀತಾಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗ ವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವೆವು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾವು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವ ಗೀತಾಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು. ಈ ೧೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಮೊದಲನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾದ ಕರ್ಮಯೋಗ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಯೋಗ ಇವು ಬಂದಿವೆ. ೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಬಂದಿದ್ದು ೬ ನೆಯ ರಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ಬಂದಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಾದಿಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳು. ಈ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಸಂಹಾರಾದಿಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಭೂತಿಗಳು, ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಆತನ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಬಂದಿರುವವು. ೧೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಯಾವತ್ತು ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ, ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆ. ಇನ್ನು, ಕೊನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಪ್ರಪಂಚನವು ಎಂದರೆ ವಿಸ್ತಾರವೇ ಇರುವುದಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳೇನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ೧೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ತತ್ವಜ್ಞಾನವಿಷಯಕ ಅಧ್ಯಾಯವು. ಅದರಲ್ಲಿ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಮತ್ತು ೧೪ ರಿಂದ ೧೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳ ವಿವರಗಳು ಬಂದಿವೆ. ೧೪ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪರಚಸ್ತಮ ಗುಣಗಳ ವಿವೇಚನೆ, ೧೫ರಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷದ ವರ್ಣನೆ, ೧೬ ರಲ್ಲಿ ದೈವೀ ಮತ್ತು ಆಸುರೀ ಸಂಪತ್ತಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ೧೭ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾತ್ರಯ ವಿಭಾಗ, ಮತ್ತು ಆಹಾರ, ಯಜ್ಞ, ತಪ, ದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸತಾಮಸಗಳೆಂಬ ಭೇದಗಳು, ೧೮ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವತ್ತು ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳ ಉಪಸಂಹಾರವು-ಹೀಗೆ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇದು ಗೀತೆಯ ಸ್ಥೂಲವಿಭಾಗವು.

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವಿಭಾಗದ ಮೇಲಿಂದ, ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು, ಗೀತಾಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಗೀತಾಭಾಗದ

ಕಡೆಗೆ ವೇಧಿಸುತ್ತೇವೆ. ಗೀತೆಯು ಕಿಲಬೆರಳಿಗಿಂತ ಕಿರಿದಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥವಷ್ಟೆ. ಆದರೆ, ಗೀತಾಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮುಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕಿರಿದಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯು ೭೦೦-೭೦೧ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಸಂಜಯ, ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳ ಬಹು ೧೨೨ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಾವು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಶ್ಲೋಕಗಳು ೫೭೪ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಈಗ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾ-ನಾವು ಈ ಗ್ರಂಥದ ೧ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸುಮಾರು ೬೫-೭೦ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕೇವಲ ಗೀತೆಯ ಗೌರವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕಗಳು. ಅವೂ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳೇನೂ ಮಹತ್ವದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ಗೀತೆಯ ನಡುವಿನ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳೊಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಈ ಗೀತಾಸಂದೇಶದ 'ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವು' ಎಂಬುದೊಂದೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಮುಗಿಸಿರುವೆವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಬಂದಿದ್ದು, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದೇ ಅವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳೂ ಗೀತಾಸಂದೇಶದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವದವುಗಳಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಂದಿವೆ, ಮತ್ತು ವಿವರಗಳನ್ನು ನಾವು ಈ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗೀತಾಸಂದೇಶವು ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಮಾತು ಯಾವುದೆಂಬುದೊಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಸ್ತರಿಸುವ ವುಸ್ತುಕವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನಾರೂಪವಾದ, ಮತ್ತು ಬರೀ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಫಲಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಇವೇ-ಮುಂತಾದ ಆನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಶ್ಲೋಕ

ಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಉಳಿಯುವವು. ಅವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿದರೆ ಸುಮಾರು ೧೦೦-೧೫೦ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಆಗುವವು. ಗೀತಾಸಂದೇಶವೆಂದರೆ ಈ ೧೦೦-೧೫೦ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಾರವು. ಅರ್ಜುನನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಅನೇಕ ಸಂದೇಹಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುವವು. ಆ ಸಂದೇಹಗಳ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯಾವ ತೆರನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಈಗ ಹೇಳುವ ಗೋಜಿಗೆ ಮೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತೂ ಒಂದು ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯನ್ನು ಕಿರಿದಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ತರದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಉದಾ-ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನು, ಗುಣಾತೀತನು, ಭಕ್ತನು ಇವೇ ಮುಂತಾದವರು ಯಾವ ಯಾವ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಬಹುಶಃ ಒಂದೇ ತರಹದವು, ಎಂದರೆ, ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಸುಖದುಃಖಸಮತ್ವ, ರಾಗದ್ವೇಷವರ್ಜಿತತ್ವ, ಧ್ವಂದ್ವಮೋಹರಾಹಿತೃ, ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ಗುಣಾತೀತನಾದವನಲ್ಲಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಗುಣಗಳು. ಅದೇಮೇರೆಗೆ ೧೩ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಮ್ಮಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಹನಶೀಲತೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳೇ ಮುಂದೆ ೧೪ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳ ವಿವರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಗೀತಾಸಂದೇಶದ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಗೀತಾಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಈ ವಿವರಗಳ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವ ಮೂಲ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಆ ಪರಮಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ-

ಮನುಷ್ಯನು ಕಾಮ ಬಿಡಬೇಕು, ಕ್ರೋಧ ಬಿಡಬೇಕು, ಅಹಂಕಾರ ಬಿಡಬೇಕು, ಫಲೇಚ್ಛೆ ಬಿಡಬೇಕು-ಹೀಗೆ ನಾನಾಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನು ಮೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡಬಹುದಷ್ಟೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನು ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಗಣಿಸಬೇಕು, ಹೊಗಳಿಕೆ ತೆಗಳಿಕೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಬಾರದು, ದೇವರು ಕೊಟ್ಟದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರಬೇಕು-ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೂಡ, ಮನುಷ್ಯನು ಮೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯನು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು, ಅಥವಾ ತ್ಯಾಗ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತೀರಿತು. ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಆತನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಎವರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡಬೇಕು, ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸಬಾರದು, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಮುಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಕು, ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು-ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಎವರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡಬೇಕು- ಎಂಬುದೊಂದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ, ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು, ನಿಯತ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕು, ತನ್ನ ಸಹಜ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕು, ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು - ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು - ಎಂಬುದೊಂದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡದೆ, ಅವೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪರಮಧರ್ಮವಾವು ಎಂಬುದೊಂದನ್ನೇ ಎವರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಾವು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸಂಕುಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವೆವು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರ

ಉದ್ದೇಶವು ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದೇ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಕೊನೆಗೆ, ಗೀತೆಯ ರಚನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೇನೆಂದರೆ ಗೀತೆಯ ಕೆಲವು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮುಂಚೆ ಮನದಬ್ಬಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಈಗಿನ ರೂಢವಾದ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ರೂಢವಾದ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಅಭ್ಯಂತರವಿದೆ. ಆದಕಾರಣ, ಆಯಾ ಶಬ್ದಗಳ ಆಗಿನ ರೂಢವಾದ ಅರ್ಥವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಗೊಂದಲವಾಗಬಹುದು. ಉದಾ—ಸಂನ್ಯಾಸ, ಯೋಗ, ಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯಜ್ಞ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಗೀತೆಯ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಭೇದವಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂದೊಡನೆ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವು ಸಮ್ಮತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಬಿಡುವುದು, ಸಾಮಾನ್ಯತೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಇಷ್ಟೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಗವೆಂದೊಡನೆಯೇ ಹಠಯೋಗಾದಿಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಗೀತೆಯ ಯೋಗಕ್ಕೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಉಪಾಯ, ಸಾಧನ. ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧನವೆಂದು ಅರ್ಥ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಜ್ಞಾನ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ. ಜ್ಞಾನವೆಂದೊಡನೆ ಈಗಿನ ಜನರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಬೌದ್ಧಿಕಜ್ಞಾನದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥದೊಂದು ವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿದಿದೆಯೆಂದು ಈಗಿನ ಅರ್ಥ. ಆದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕ ಜ್ಞಾನವು ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅನುಭವಜನ್ಯಜ್ಞಾನ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯು ವಿಶೇಷ ಬೆಲೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಐಹಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದೆನ್ನದೆ,

ಪರಮಾತ್ಮವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅದು ಜ್ಞಾನವೆಂದೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಅದು ದೂರದ, ಯಾವನೊಬ್ಬನು ಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಸವೆಂಬಂತನಾಗಿ ದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವಿರದಿದ್ದರೆ, ಅಂಥವನಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಒದೇ ಮೇರೆಗೆ ಯಜ್ಞ, ಪುಣ್ಯ, ಕರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಾವು ಕಲಿಯಬೇಕು.

ಜನನಯ ಪ್ರಕರಣ

ಗೀತೆಯ ತಳಹದಿಯ ತತ್ವಗಳು

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗೃಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನಾವು ಮುಂಚೆ ಕೇವಲ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ 'ಏಕೆ' 'ಎನು' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ, ಹೊಸಬರಿಗೆ ಆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಎಂದಿಗೂ ಶಕ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು (Definitions) ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧತತ್ವಗಳು (Axioms) ಮತ್ತು ಗೃಹಿತ ತತ್ವಗಳು (Postulates) ಅವುಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ನಂಬಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ತರ್ಕವಿರ್ತರ್ಕವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಯಾವ ಪಂಡಿತನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾ-ಅಗಲವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಉದ್ದವೊಂದೇ ಇರುವುದೇ ಗೆರೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಪ

ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆಗಲಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಗೆರೆಯಿರುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆಯೆ ? ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ, ಮನದಲ್ಲಿ, ಆ ತರಹದ ಒಂದು ಗೆರೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಮುಂದಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸತ್ಯತೆಗೆ ಬಾಧೆಯೇನೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಂತೆಯೇ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಜ್ಯೋತಿಷಶಾಸ್ತ್ರ, ಪದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ, ಜೀವನಶಾಸ್ತ್ರ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಚಾರ. ಅವುಗಳ ಬುಡಕ್ಕೂ ಕೆಲವು ಈ ಬಗೆಯ ತತ್ವಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಸುಲಭವೆಂದೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ಥಿತಿಯು. ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವಂತೂ ಇವೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಗೂಢವಾದ ಮತ್ತು ಗಹನವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಅಂದಜಿಕ, ಇದರ ಬುಡಕ್ಕಿರುವ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮುಂಚೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯವರೆಂದು ಮೂಗು ಮುರಿಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ, ಈ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತಳಹದಿಯ ತತ್ವಗಳು ಯಾವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಭೂಮಿತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ, ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ತತ್ವಗಳು, ಗೃಹಿತತತ್ವಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಇಲ್ಲಿ, ನಾವು ಅಷ್ಟು ಆಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಯು ಅತ್ಯಗಾಢವಾದುದು, ಗೂಢವಾದುದು, ಅಚಿಂತ್ಯವಾದುದು. ಆತನು ಯಾರು, ಆತನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವೇನು, ಆತನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದನು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಯಾವ ಮಾನವನಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ವೇದಾದಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವುದೊಂದು ಕಾರಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ

ಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಯಾವನಲ್ಲಿ ಇದೆ ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಾವು ಅದನ್ನು ಎಕೆ ನಂಬಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಆ ತತ್ವವನ್ನು ಗೃಹಿತವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ಗೂಢಗಳು ಹೇಗೆ ಬಿಡುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆ ಈಶತತ್ವವನ್ನು ನಂಬಬೇಕೆಂಬುದೊಂದೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಾವು ಕೊಡಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಕಪಟನಾಟಕಸೂತ್ರಧಾರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಥಮತಃ ಪರದೆಯನ್ನೆತ್ತಿದೊಡನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಏನು ಬೀಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನಷ್ಟೇ ನಾವು ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಆತನು ತನ್ನ ಬಣ್ಣದ ಗರಡೀ ಮನೆಯಲ್ಲಿ (Green-Room) ಏನೇನು ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನೋ ನಾವು ಹೇಳಲಾರೆವು. ಪರದೆಯನ್ನೆತ್ತಿದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ನೋಟವೆಂದರೆ, -ಜಗತ್ತೆಂಬ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಜೀವಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಆಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಸೂತ್ರಧಾರನು ಪರಮಾತ್ಮನು. ಆತನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಅಚಿಂತ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಸದರಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಆ ಅಚಿಂತ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ, ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ತತ್ವಗಳು ಗೀತೆಯ ಮೂಲಭೂತತತ್ವಗಳೆಂದು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ.

(೧) ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆ.

(೨) ಗೀತೆಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆತನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು.

(೩) ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವಿವಿಧ ಜೀವರುಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿರುವನು.

(೪) ಆ ಜೀವರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸಾರಸಾಗರದೊಳಗಿಂದ ಈಸಿ ಹೋಗಿಯೇ ಶಾಶ್ವತಸುಖವನ್ನು ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಸಂಕಲ್ಪ.

(೫) ಆ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಆತನು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸಾಧನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನು.

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಈ ಐದು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ. ಈ ಐದು ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಾಚಕರು ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವು ಹೇಳುವವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದರೆ, ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂದು ಕರೆಯಿರಿ, ಅಥವಾ ಕರೆಯದೆ ಇರಿ. ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ಬಲು ಬೆದರುತ್ತಾರೆ ! ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಅಂಧ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿಕ್ಕಭೌತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸುವವರನ್ನು ನಾವು ಹಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಬಳಿಕ, ಪರಮಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಹಳಿಯುವುದೇಕೆ ? ಅದಕಾರಣ, ವಾಚಕರು ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಹೆದರದೆ, ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನು, ಆ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತುಸು ವಿವರಿಸುವೆವು. ಅರ್ಥಾತ್, ಅವುಗಳ ಪೂರ್ಣಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ, ಉಪಮೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ದ್ವಾರದಿಂದ, ಅವುಗಳ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. (೧) ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆ. ಇಡೀ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಡವು ಈ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ದೇವರನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸುವನು ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದುವ ಉಸಾಬರಿಗೇ ಹೋಗಬಾರದು. ಅಂಥವನಿಗೆ ಗೀತೆಯ ತತ್ವಗಳ ಪೂರ್ಣ ಮರ್ಮವು ಎಂದಿಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನವರಿಕೆಯಾಗದು. ಈ ತಳಹದಿಯ ತತ್ವವನ್ನು ಕಡಿದುಬಿಟ್ಟರೆ ಇಡೀ ವ್ಯಕ್ತವೇ ಉರುಳಿ ಬೀಳುವುದು. ಗೀತೆಯ ೧೫ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಯುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಒಂದು ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದು ಯಥಾರ್ಥವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅದರ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. (೧೫.೩), ಅದರ ಆದಿ ಅಂತಗಳು ಅಗಮ್ಯವಾದವುಗಳು.

ಕೇವಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟಬಲ್ಲರು (ಗ್ರಂ.೪, ಅದಕಾರಣ, ದೇವರನ್ನು ನಂಬದವರನ್ನು ಗೀತೆಯು ಬಲವಾಗಿ ದೂಷಿಸಿದೆ. ಅಂಥವರು ಅತಿಶಯ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿರಬಹುದು, ಸಿಸ್ತಾರ್ಥಗಳಿರಬಹುದು, ಸರೋಪಕಾರಿಗಳಿರಬಹುದು, ದೇಶಭಕ್ತರಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸದ್ಗುಣಗಳಿದ್ದರೂ ಅದು ವ್ಯರ್ಥ. ಅವೆಲ್ಲರೂ ಆಸುರಿಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ ಸರಿ. ಈ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅನೇಕರು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಗೀತೆಯೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಗ್ರಂಥವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಗೀತೆಯು ವಸ್ತುತಃ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಕರ್ಮಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಅಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಅಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಹಾಗಾದರೆ, ದೇವರನ್ನು ನಂಬದವರು, ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಲೇಕೂಡದೋ-ಎಂದು ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು ಅವರಿಗೆ ಗೀತೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ರಹಸ್ಯವು ತಿಳಿಯದೆಂದು ಪೇಳುತ್ತೇವಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗಲಾರದೆಂದು ಪೇಳಲಾರೆವು. ಏಕೆಂದರೆ ಗೀತೆಯ ರಚನೆಯ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಅದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನಿಯ ಮೊದಲೊಂಟು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ತರಗತಿಯವರೂ ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಮಿಕ್ಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಡಕವಾಗೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅದಕಾರಣ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಆಹಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಮಿಕ್ಕಾವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಗೀತೆಯ ತತ್ತ್ವಗಳು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಇದುವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ತೆಗೆದ 'ನಾವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ಅವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇವೆ' (೩.೧೨) ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವನ್ನು ನಾವು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.

(೨) ಇನ್ನು ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ತತ್ತ್ವವೆಂದರೆ—ಗೀತೆಯ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂಬುದು. ಗೀತೆಯ ಕೃಷ್ಣನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ, ದೇವರು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಕೇಶವಾದಿ ನಾನಾನಾಮಗಳಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಉದಾ-ಕೇಶವ (೧೦.೧೪; ೩.೭; ೧೧.೩೫; ೧೮.೭೬) ಮಾಧವ (೧೧.೧೪; ೧೧.೩೭), ಗೋವಿಂದ (೨.೯; ೧೧.೩೩), ವಿಷ್ಣು (೧೦, ೨೧; ೧೧.೨೧; ೧೧.೩೦), ಮಧುಸೂದನ (೧.೩೫; ೨೧; ೨.೪; ೬-೩೩; ೮.೭), ಹೃಷೀಕೇಶ (೧೧.೧೫; ೧೧.೨೦; ೧೧.೨೪; ೨.೧; ೨.೧೦; ೧೧.೩೬; ೧೮.೧), ವಾಸುದೇವ (೧೦.೫೯; ೧೧.೫೦; ೧೮.೭೪), ಪುರುಷೋತ್ತಮ (೮.೩೦; ೧೦.೧೫; ೧೧.೩; ೧೫.೧೮; ೧೫.೨೭), ಅಚ್ಯುತ (೧೨೧; ೧೧.೪೨; ೧೮.೭೩) ಜನಾರ್ದನ (೧.೪೪; ೩.೧; ೧೦.೧೭; ೧೦.೫೧), ಹರಿ (೧೧.೯; ೧೮.೭೭), ಕೃಷ್ಣ (೧.೨೮; ೧೧.೩೨; ೧.೪೧; ೫.೧; ೬.೩೪; ೬.೩೭; ೬.೩೮; ೧೮.೭೮). ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಗೀತೆಯ ಕೃಷ್ಣನು ಮಾನವನಲ್ಲ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಆತನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಮೂಢರೆಂದೂ ಆತನೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು (೯.೧೧). ಅಚ್ಚರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಂತೆ ಕಾಣುವ ಶರೀರವನ್ನು ಆತನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾಗಿ ಆತನು ಅಪ್ರಾಕೃತಶರೀರವುಳ್ಳವನು. ಆತನಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ (೯.೮). ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ಸದಾ ಇದ್ದೇ ಇರುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆತನು ಸದಾ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಜನರು ಬೆಳಗಾದ ಕೂಡಲೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೂಡಿದನು-ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹುಟ್ಟಿದನು-ಎಂಬುದು ವ್ಯವಹಾರ ಮಾತ್ರವು. ಇಷ್ಟೇ. ಆತನು ಸರ್ವಲೋಕ ಮಹೇಶ್ವರನು. (೫.೨೯). ತನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ (೭.೭); ತಾನೇ ಪರಮವಸ್ತುವು (೭.೨೪) ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅರ್ಜುನನು ಕೂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಅಂತಲೇ ಆತನು ನೀನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಪರಂಧಾಮನು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ

ರುವನು (೧೦.೧೨, ೧೩, ೧೪); ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀನೇ ತಂದೆಯು, ನೀನೇ ತಾಯಿಯು, ನೀನೇ ಗುರುವು ಮುಂತಾಗಿ ಹೊಗಳಿರುವನು (೧೧.೪೩). ೧೫ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಪುರುಷರಿದ್ದು ತಾನು ಅವರನ್ನು ಮೀರಿದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನು. (೧೫.೧೬ರಿಂದ ೨೦). ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಕೂಡ ಆತನು ಆದಿಕರ್ತನು (೧೧.೩೭), ಬ್ರಹ್ಮಳಿಗೆ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆಶ್ರಯನು (೧೪.೨೭) ಎಂದು ಆತನ ವರ್ಣನೆಯುಂಟು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ತಿಲಪ್ರಾಯವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದರೂ ಒಂದೇ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮನೆಂದರೂ ಒಂದೇ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆತನು ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದಾಗಿ ಸಮಾಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕರೆದಿರುವನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ತೃತೀಯ ಪುರುಷದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ಕೂಡಲೆ, ಆತನು ಮತ್ತಾರೊ ಅಲ್ಲ, ತಾನೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮಾ (೬.೨೭; ೧೩.೨೩; ೧೩.೩೨; ೧೫.೧೭), ಪರಮಪುರುಷ (೮.೮, ೧೪), ಪರಮೇಶ್ವರ (೧೩.೨೮), ಈಶ್ವರ (೧೫.೧೮) ಇವು ತೃತೀಯ ಪುರುಷದಲ್ಲಿ ಆತನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದದಿಂದ ಆತನು ಉಲ್ಲೇಖವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ೩.೧೫; ೪.೨೪; ೫.೬; ೫.೧೦; ೫.೧೯; ೫.೨೧; ೫.೨೪; ೫.೨೫; ೫.೨೬; ೬.೨೭; ೬.೨೮; ೬.೪೪; ೮.೫ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಬರೀ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಕರೆದರೆ, ಮಿಕ್ಕ ಪುರುಷರಂತೆಯೇ ತಾನು ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಎಂದು ಜನರು ಎಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸುವರೋ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಮಿಕ್ಕ ಪುರುಷ ರಂತೆ ತಾನು ಗಂಡಸೂ ಅಲ್ಲ, ಹೆಂಗಸೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದಾಗಿ ನಮಾಂಸಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ನಮಾಂಸಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತಾನೊಬ್ಬ ಚೈತನ್ಯವಿಲ್ಲದ ಜಡವಸ್ತುವೆಂದು ಎಲ್ಲಿ ಭಾವಾದೀತೋ ಎಂದು, ಕೂಡಲೆ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ, ತಾನೇ ಎಂದು

ಹೇಳಿರುವನು. ಸಾರಾಂಶ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಪರಮಾತ್ಮ, ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮ ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಭೇದಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.
ಅಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ನಿರ್ವಾಣ
ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದು ೨.೭೨ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಹಾಗೆ ಅಂತ
ಕಾಲದ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ನಾನೇ ವಿಷಯನು ಎಂದು ೮.೫ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು.
ಹಾಗೆಯೇ, ಕರ್ಮವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಬ್ರಹ್ಮನು ವೇದಗಳಿಂದ
ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು, ಆದಕಾರಣ, ಸರ್ವಗತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿತ್ಯ
ವಾಗಿ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ (೩.೧೫) ಎಂದು ಒಂದು
ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಸಮ
ರ್ಪಿಸು (೩.೨೦) ಎಂದೂ, ಸರ್ವವೇದಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು
ನಾನು (೧೫.೧೫) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವನು. ಬುದ್ಧಿಯ ಆಚೆಗೆ ಇರುವವನು
ಆತನು (೩.೪೨) ಎಂದು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ
ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿವೆ (೧೦.೫) ಎಂದೂ ಹೇಳಿ
ರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನಮ್ಮ ಗಮನದ ಧ್ಯೇಯನು, ಎಂದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ
ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಡೆಗೆ (೪.೨೪ ೧೫.೪) ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಾನೇ
ಗಮ್ಯವಸ್ತುವು, ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವುದನ್ನೇ ಧ್ಯೇಯವನ್ನಾಗಿ
ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು, (೮.೧೦; ೭.೧೮; ೮.೨೦ ರಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದವರು ಯಾರು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ,
ಕೂಡಲೆ, ೮.೩೧ ರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮರನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು (೮.೩) ಎಂದು
ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು 'ಪರಮಾತ್ಮರನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮರ
ನೊಬ್ಬನು ಇರುತ್ತಾನೆಂದೂ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಪುರುಷೋತ್ತಮನು
ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆಂದೂ (೧೫ ೧೮) ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮಪುರು
ಷನು ಲಭ್ಯನು (೮.೧೦) ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ತಾನೇ
ಎಂದು (೮.೧೪) ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ೧೩.೧೩ ರಲ್ಲಿ ಆ ಜ್ಞೇಯ ವಸ್ತುವು
ಅನಾದಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿ, ೧೪.೨ ರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ
ದವರು ತನ್ನ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು;

ಸರ್ವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವವನು ಈಶ್ವರನು (ಗಲ.೬೧) ಎಂದು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇರುವವನು ನಾನು (ಗಜ.ಗೞ) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ತನಗೂ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು, ತಾನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಇದರಿಂದ, ಗೀತೆಯು ಮಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಂತೆ ಓದತಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕವಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಇದನ್ನು ಓದುವವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಲ್ಲದೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಬೇಕಾದೀತು !

೩. ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಮೂರನೆಯ ಮಾತೇನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ನಾನಾವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬುದು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇದೊಂದು ಆಟವು. ಈ ಆಟವಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆತನಿಗೆ ಆನಂದ.

ಮಳಲ ಮನೆಗಳ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳು | ಕೆಲವು ಕಾಲದಲಾಡಿ ಮೋದದಿ !

ತುಳಿದು ಕೆಡಿಸುವ ತೆರದಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ಲೋಕಗಳಾ ||

ಹಲವು ಬಗೆಯಲಿ ನಿರ್ಮಿಸುವನಿ | ಶಬ್ದನು ತಾನಾಗಿದ್ದು ಸಲಹುವ |

ನೆಲರಾಣಿಯಪೋಲ ನುಂಗುವನೆ ಎಲ್ಲಿಹದೋ ಸುಖದುಃಖ

— ಪರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ

ಎಂಬಂತೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇದೊಂದು ಲೀಲೆ, ಕ್ರೀಡೆ. ಅದನ್ನು ಆತನು ಏಕೆ ಆಡುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಆತನೇ ಬಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಹೀಗೆ ಆತನು ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುವುದರಿಂದ, ಸಕಲಜೀವರುಗಳಿಗೆ ತಮ ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಆತನಿಡೆ ಹೋಗಲು ಆಸುವು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜಗನ್ನಾಥನಾಸರು

“ಕ್ರೀಡಗೋಸುಗ ಅವರವರ ಗತಿ | ನೀಡಲೋಸುಗ ದೇಹಗಳ ಕೊ |

ಓಪ್ಪುವನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಲಿ”

ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು. ಆತನು ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲರೂಪವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ

ಯನ್ನೂ, ಜಗತ್ತಿನ ನಾಟ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಟ ಆಡುವ ನಾನಾವಿಧ ಜೀವಗಳನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಮಾನವ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಮಾತು. ಆದರೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪರದೆಯು ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ, ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧ ಜೀವಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆ ಜೀವರುಗಳು ಒಬ್ಬರಂತೆ ಒಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಸ್ವರೂಪ ಬೇರೆ, ಶಕ್ತಿ ಬೇರೆ, ಆಡುವ ಆಟಬೇರೆ, ಹಿಡಿಯುವ ಮಾರ್ಗ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಿವಾದವಿದೆ. ಆ ಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರಂತೆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಈಶ್ವರನು ಗೂತ್ರ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಾನು ಸದ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣ, ಪಂಥನು |

ಹೀನಗುಣದಿಂ ಜೀವನಿಷ್ಠನು |

ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮೀರಸುಣ, ಜೀವನು ಶತದರಿದ್ರನೆಲೈ ||

ನಾನು ಸುರಸುನಿಸೇಷ್ಠ ಚರಣನು |

ಕಾಣು ಜೀವ ನಿರಂಘ್ರ ಕರಣನು |

ನಾನು ಸಾವಿಲ್ಲದವನು ಜೀವನ ಮೃತ್ಯುಕೊಲುವದೆಲೈ ||

—ವಾದಿರಾಜ

ಹೀಗೆ ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಜೀವನ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದುದು ಸುಳ್ಳೇ? ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಜೀವನಿಗೂ ಇರುವ ಭೇದವನ್ನು ವಾದಿರಾಜರು ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು.

ನಾನು ಸುಜ್ಞಾನು ಜೀವನಜ್ಞನು |

ನಾನು ಮುಕ್ತನು ಜೀವಬಂಧನು |

ನಾನು ಪಾತಕಹೀನ, ಜೀವನು ಪಾಪಭರಿತನೆಲೈ ||

ನಾನು ಜನ್ಮವಿದೂರ ನಾನು |

ಯೋನಿಯಲಿ ಜನಿಸುತಿಹ ಜೀವನಾ |

ಮಾಣು ಫಲವನು ನನ್ನ ಜನಕನ ಹೆಸರ ಹೇಳಿನ್ನು !!

ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾವು ನಮ್ಮ ಉನ್ನತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ೪. ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಾತೇ

ನೆಂಬರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆಯು. ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರದೊಳಗಿಂದ ಈಸಿ ಹೋಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಎಲ್ಲರ ಧ್ಯೇಯ. ಈ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬಹಳ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯು. ಅದು ಒಲು ದೂರದ ಧ್ಯೇಯವು. ಅತಿಶಯ ಎತ್ತರವಾಗಿ ತೂಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಧುರವಾದ ಹಣ್ಣು ಅದು. ಅದು ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂದರೆ, ಅದರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರೇ ಮೊದಲಿಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ ! ಜೀವನಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ, ಈ ಭೌತಿಕ ಶರೀರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವುದು. ಭೌತಿಕ ಶರೀರದ ಸೆರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನು ಸಿಕ್ಕಿರುವವರೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಸಜವಾದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಭೌತಿಕ ಶರೀರವು ಸರ್ವಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಮೂಲವು-ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಜನರ ಮನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ನಮ್ಮ ಜನರು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮತ್ತಾವ ಜನಾಂಗವೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

“ಜನನ ಮರಣವೆಂದೆನ್ನ ನೋಡನೊಡನೆ ಮೇಲ್ವಾಯ್ತು |

ಹರಿಯ ಸುಲಿಯಂತಹು ತಿಂದು ತೇಗುವವು ||

ಎಂದು ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ಜನರು ಜನನ ಮರಣದ ಸುತ್ತಿಗೆ ಬಹಳ ಬೆದರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮುಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಸಾಯುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಈ ಕಾಟವು ತಪ್ಪಲಾರದೆಂದೂ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಆದಕಾರಣವೇ, ಜನನಮರಣದ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವುದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸದೆ, ಅದನ್ನು ಇದಿರಿಸುವ ಗಂಡುವೇದಾಂತವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶರೀರವು ಬಂಧನವೇನೋ ಅಹುದು. ಆದರೆ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಈ ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಗಿಂದಲೇ ದಾರಿ ಇರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲ. ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಶರೀರವು ಒಂದು ನೌವೆಯು. ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಉಚ್ಚವಾದುದೂ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದುದೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವೇ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸಡಿಲಾಗು

ತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ತರಗತಿಯ ಧ್ಯೇಯಗಳ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನು ಬಲಿಪೀಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಈ ಮೋಕ್ಷದ ಧ್ಯೇಯದ ಮೇಲೆಯೇ ನಮ್ಮ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಗೀತೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ರಹಸ್ಯವು ಎಂದೂ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಮೋಕ್ಷವೇ ನಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಯಾವತ್ತು ಕೃತ್ಯಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಧಿಸಲಿ, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ಜನ್ಮಗಳೇ ಬೇಕಾಗಲಿ, ಆ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಪಡೆದೇ ತೀರುವೆನೆಂದು ನಮ್ಮ ಜನರ ಹಟ, ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸ. ಈ ಧ್ಯೇಯದಲ್ಲಿಯ ವಿಶ್ವಾಸವು ಎಷ್ಟುಕಾಳಿ ನಷ್ಟೇ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಸಾಕು, ಮನುಷ್ಯನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪತಿಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮೋಕ್ಷವು ಬಲು ದೂರದ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಏಕೆ, ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕೂಡ ಬೇಗನೆ ಕಾಣದಂಥ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಆದಕಾದರೂ, ನಾವು ಮುಂಚೆ ಅದನ್ನು ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೇ ನಂಬಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷವೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯ-ಸುಖಮಯವಾದ ಶಾಂತಿಮಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿ. ಅಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬೇರನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ನಮ್ಮ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸ. ಆದಕಾರಣ, ಅದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ, ಈ ಸಂಸಾರವು ದುಃಖಮಯವೆಂದೆನ್ನುವುದು ನಮ್ಮ ಜನರ ಪದ್ಧತಿ. ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ, ಮೋಕ್ಷವೆಂದರೆ ಭೌತಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಜೀವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಾನಂದದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತು.

ನಮ್ಮ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಮತ್ತು ದುಃಖದ ನೆರಳು ಬೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಸಾರವು ದುಃಖಮಯವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕು. ಮುಂಚೆ ಆ ಕಲ್ಪನೆಯು ಹೊರಬಿದ್ದೇನೋ, ಪರಮಧ್ಯೇಯವಾದ ಮೋಕ್ಷದ ಅತ್ಯುಚ್ಛವಾದ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಆ ಮಾನದಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರವು ಕಡಿಮೆಯದು,

ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದುದು, ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ಆದರೆ, ಕೂಡಲೆ ಅದರ ಅತಿರೇಕವಾಗಿ, ಜನರು, ಸಂಸಾರವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ-ಕೇವಲವಾಗಿ-ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದುಃಖಮಯವೆಂದು ಕೂಗಹತ್ತಿದರು ! ಜಗತ್ತಿ ನೊಳಗಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗುವುದು, ಶರೀರದ ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮನುಷ್ಯನ ಧೈರ್ಯವೆಂದು ಸಾರಹತ್ತಿದರು !

ಆದರೆ, ಸಿಜವಾಗಿ ಈ ಜೀವಿತವನ್ನು ನಮ್ಮ ಋಷಿಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಇಷ್ಟು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಜೀವಿತವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯು. ಆ ಆನಂದಮಯವಾದ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಶರೀರವು ಹೆಜ್ಜಾಗಿಲು. ಆ ಸುಖಪೂರ್ಣವಾದ ದಡಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಸುಖದುಃಖ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದೊಳಗಿಂದಲೇ ಈಸಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕೂಡ, ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ಸುಖದುಃಖಮಯವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸುಖಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ (೫.೨೩). ಹಾಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದರ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ.

ಸಾರಾಂಶ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಧೈರ್ಯವು ಮೋಕ್ಷವು. ಅದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯುವ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಅದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವಲ್ಲ, ರಾಜಕಾರಣ ಶಾಸ್ತ್ರವಲ್ಲ, ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರವಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪರ್ಯವಸಾನವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮ ಮುಂತಾದ ಅನ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡುವಿನ ನಿಲ್ದನೆಗಳು. ಮುಖ್ಯ ನಿಲ್ದನೆಯಲ್ಲ. ಆ ನಡುವಿನ ಧೈರ್ಯಗಳ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಗೀತೆಯು ವಿವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕೇವಲ ಮುಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಧೈರ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನ ಅಥವಾ ಪರಮಧರ್ಮವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರವು ಬಂಧನವೇನೋ ಅಹುದು, ಆದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಬಂಧನವು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ದೊರಕಿಸಲೆಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಬಂಧ

ನವು. ಚಡಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಸುಖವೇನು ಗೊತ್ತು? ಬೇವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಗೊತ್ತು. ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಆನಂದ.

ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೆ, ಗೀತೆಯು, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪದೇಪದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಎರಡು. (೧) ಶರೀರಬಂಧ ನಿವೃತ್ತಿ, ಕರ್ಮಬಂಧ ನಿವೃತ್ತಿ, ಪಾಪ ನಿವೃತ್ತಿ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು. (೨) ನೈಜಸುಖಾವಿರ್ಭಾವ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುವದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಸುಖ, ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತತೆಯು ಸ್ಥಿತಿ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳು. ಇವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವವು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವು ಇದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಕ್ಕೆ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಪದೇಪದೇ, ಅದರ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಆತನು ನಮಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯಧೈಯವು ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರುವನು! ಎಂದ ಬಳಿಕ, ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಾನ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದವರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ತಿಳಿಯುವುದು ಎಂತು ?

(೫) ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಕೊನೆಯ ಮಾತೆಂದರೆ-ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಾಳಬೇಕು. ಇದು ಮೇಲ್ದಾಟಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಉಪಸಿದ್ಧಾಂತವು. ಪುನರ್ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗೆ, ಬೇವನು ಒಂದು ಶರೀರದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಲೆದಾಡಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಇದರಿಂದ, ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಣದ ಅಂಚಿಕೆಯು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತದೆ! ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳು ಬೇಕಾಗುವವು (೩-೪೫). ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದೇ ಈ ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ. ಆದಕಾರಣ ಈ ತತ್ವವನ್ನು ನಾವು ಸಂಬಲೇಬೇಕು.

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ತತ್ವಗಳಿಲ್ಲವೂ ಗೀತೆಯ ತಳಹದಿಯ ತತ್ವಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಗೀತೆಯು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ-ಗೃಹೀತವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

೬ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವಿವೇಚನೆ

ಧರ್ಮವೇ ಜಯವೆಂಬ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ | ಮರ್ಮವನು ತಿಳಿದು ಅಚರಿಸುವುದು ಶೀಘ್ರ ||

— ಪುರಂದರದಾಸ

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ನಾವು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಶದ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕೆಲವು ಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ಎಂದರೆ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳುವ.

ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು, ನಾವು ೩ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆವಷ್ಟೆ. ಆ ಸಂದೇಶವು ಹೀಗೆ ಇದೆ—
“ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಭೀನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವು. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮವು.” ಇನ್ನು ಇದರೊಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಒಂದೊಂದೇ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಮುಂಚೆ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ರಮಧರ್ಮವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ.

ಧರ್ಮವೆಂದರೇನು? ಧರ್ಮವೆಂದೊಡನೆಯೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಲು ದೊಡ್ಡ ತಲೆಶಾಲಿ. ಅದೊಂದು ಅವರಿಗೆ ಬೆದರುಗುಂಡು. ‘ನಮ್ಮ ಜನರು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ, ನಿಂತಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ತರುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಧರ್ಮದ ಅರ್ಥವಾದರೋ, ಅದು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಗೂಢ. ಮನೆಮತಗಳಲ್ಲಿ

ಗುಡಿಗುಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ದೆವ್ವನಂತೆ ಈ ಧರ್ಮವು ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತುವುದು! ಇದು ಬೇಡ; ಮೊದಲು, ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಭೇದಮಾಡಿದ ಯೂರ್ತು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ: ಧರ್ಮದ ದಾಸ್ತವನ್ನು ಮುಂಚೆ ಹಾರಿಹೋದೆಯೆಂಬೇಕು.'—ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಒರಲುವ ಜನರು ಈಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವರ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಹುಳವು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ತಿಳಿಯಲಾರದು.

ಈ ಚಿಕ್ಕಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಧರ್ಮಧರ್ಮದ ಆಳವಾದ ಎವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಅದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. 'ಧರ್ಮ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಗೊಥವಾದುದು, ವ್ಯಾಪಕವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವೂ ಒಪ್ಪುತ್ತೇವೆ. ಅದರಷ್ಟು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಶಬ್ದವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ, ನಾವು ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚುತ್ತೇವೆಂಬುದೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಹಲ್ಲುತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ, ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ, ಹೊಸ ಅರವಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ, ಹೊಸ ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ, ಹಳೆಯ ಜನಿವಾರವನ್ನು ಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ. ಅಹುದು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸಿಚ. ಆದರೆ ತುಸು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಧರ್ಮಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಗೊತ್ತಾಗದಿರುವುದೇ ಅವರ ತಪ್ಪುತಿಳವಳಿಕೆಗೆ ಮೂಲ. ಅವರ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಅವರ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಅಥವಾ ಉನ್ನತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯುವ ಒಂದು ಸಾಧನ. ಅದು ದೇವರ ನಿಯಮ ಅಥವಾ ಕಾಯಿದೆ. ನ್ಯೂಟನ್‌ನ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣದ (Law of Gravitation) ನಿಯಮವು ಹೇಗೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆ ಈ ದೇವರ ನಿಯಮವಾದ (Law of God) ಧರ್ಮವು ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಕಟ್ಟಳೆಯು. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷದ ಕಡೆಗೆ ಉನ್ನತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯುವುದು

ಯಾವುದೋ ಅದು ಧರ್ಮವು, ಅವನತಿಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವುದು ಯಾವುದೋ ಅದು ಅಧರ್ಮವು—ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅದರ ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಯೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಆಚರಣೆಯಿಂದೊಡನೆ ಅದು ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಾದರೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಅಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಾದರೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಧರ್ಮ-ಧರ್ಮದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಂದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಅಲ್ಲ-ಹಾಗೆ ತರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವಿದೆ, ಅಧರ್ಮವಿದೆ. ಜಲೋ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಧರ್ಮವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಉನ್ನತಪಥಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕೆಟ್ಟ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಧರ್ಮವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಬಯ್ಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಶಬ್ದದ ಮೂಲ ಅರ್ಥವು ಸುಲಭವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲ ಅರ್ಥವು ಜೀವವಿದ್ದಂತೆ. ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೇನೇ ಮೊಳಕೆ ಬಡಿದು, ಜಿಗುರು, ಹೂವು, ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಧರ್ಮವೃಕ್ಷವೂ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಯಾವುದೊಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥವು ಬರುವುದು ಆ ಮೂಲಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಜೀವಶಕ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕವು. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿಸುವುದು ಆ ಭಾಷೆಯ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದದ ಅಥವಾ ವಿಕಾಸದ ಲಕ್ಷಣವು. ಆದಕಾರಣ, 'ಧರ್ಮ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಾವು ಬೆದರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮೂಲ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ, ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಸುಖವನ್ನು—ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಹಂಬಲ. ಆ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖಕ್ಕೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದೇ ಆತನಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥ. ದುಃಖವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥ. ಅದನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ

ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಈ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನವೇ ಧರ್ಮ, ಅನಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನವೇ ಅಧರ್ಮ. ಸಾರಾಂಶ, ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಸಾಧನವೇ ಧರ್ಮ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದೇ ಅಧರ್ಮ. ಧರ್ಮಕ್ಕೇನೇ ವುಣ್ಣು, ಸುಕೃತವೆಂದೂ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೇನೇ ಪಾಪ, ದುಷ್ಟತವೆಂದೂ ಹೆಸರುಗಳು.

ಮನನ ಶೋಧಿಸಬೇಕೋ ನಿಜ್ಞಾ | ದಿನದಿನದಿ ಮಾಡುವ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ವೆಚ್ಚಾ ||

ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮವೆ ಎಂಗಡಿಸಿ | ಅ | ಧರ್ಮದ ನರಗಳ ಬೇರ ಕತ್ತರಿಸಿ ||

ನಿರ್ಮಲಾಚಾರ ಬೆರಸಿ | ವರ ಬೊಮ್ಮ ಮೂರುತಿ ಪಾದಕಮಲವ ಭಜಿಸಿ ||

— ಪುರಂದರದಾಸ

ಈ ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಂಗಡಿಸುವ ಬಗೆ ಏನು? ಅದಕ್ಕೆ ಬರೆಗಲ್ಲು ಯಾವುದು? ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವು, ಅಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಧರ್ಮವು ಎಂದರೆ ಪರಮ ಧರ್ಮವು ಅವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಇನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮವು ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವು. ಗೀತೆಯು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು. ಧರ್ಮವು ಯಾವುದು ಅಧರ್ಮವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅರ್ಜುನನು 'ಧರ್ಮಸಮ್ಮೂಢಚೇತ'ನಾದುದೇ (೨.೭) ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ತಾನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಾಂಧವಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ತನಗೆ ಅಧರ್ಮವು ಎಂದರೆ ಪಾಪವು ತಟ್ಟುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಜಾತಿಧರ್ಮ, ಕುಲಧರ್ಮ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅರ್ಜುನನ ಅಂಜಿಕೆ. ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಅಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಧರ್ಮವು ಎಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶದ ಸಾರ. ಆ ಯೋಗ್ಯರೀತಿ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಗುರಿ. ಅರ್ಜುನನ ಶಂಕೆಯು ಕೇವಲ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿತ್ತು. ಯುದ್ಧವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು

ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಷ್ಟೇ ಆತನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಲಾಭವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನೇ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಎರಡು. (೧) ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ, ಧರ್ಮದ ಏಕದೇಶೀಯವಾದ ಯುದ್ಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅರ್ಜುನನು ಶಂಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದರೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಮಗ್ರ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿರುವನು. (೨) ಅಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಒರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡುವುದರಿಂದ, ಯುದ್ಧವು ಹೇಗೆ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೆಂಬುದನ್ನು, ಆ ಬಳಿಕ, ಬೇರೆ ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಯುದ್ಧಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರಮ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಗೀತೆಯು ಯುದ್ಧವಿಷಯಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ, ಯುದ್ಧದ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಯ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಸ್ವರೂಪದ ನಿರ್ಣಯವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿ, ನಡುನಡುವೆ, "ಆದಕಾರಣ, ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡು" ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವನು. ಇರಲಿ.

ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ-ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಂದೆ ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಒಂದು ಕಾಮಮಾರ್ಗ, ಮತ್ತೊಂದು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ. ಕಾಮಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಮನೋವಿಕಾರಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದೂ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಆತ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕಾಮಮಾರ್ಗವು ಸಕ್ಕದ್ಧರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಲು ಚಂದ ಕಾಣಿಸುವ ಮಾರ್ಗವು, ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ತೋರುವ

ಮಾರ್ಗವು, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುವು ಕೊಡುವ ಮಾರ್ಗವು, ತನ್ನ ಮನೋವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಮಾರ್ಗವು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ ಮಾರ್ಗವು. ಈ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ತರಹರ ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖವು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಸುಖವು ಮುಂಚೆ ಅಮೃತದಂತಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ವಿಷಮಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ (೧೮.೩೭). ಆದಕಾರಣ, ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಗೊಡದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ದಾರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಗೀತೆಯ ಗುರಿ. ಈ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಬೇಕಾದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಜಯಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಲಗಾಮು ಹಚ್ಚಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಲಗಾಮನ್ನು ಜಗ್ಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಕಡಿಮೆ. ಮನುಷ್ಯನು ವಿಧಿಬದ್ಧನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯತನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನಿಯತನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಉಚ್ಛಂಖಲವಾದ ಮನೋವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವ ಕಾಮಚಾರಿ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ. ಲಗಾಮಿಲ್ಲದ ಕುದುರೆಗಳಂತೆ ಭರದಿಂದೋಡುವ ಭೋಗಮಾರ್ಗವಿದಲ್ಲ. ಕಾಮಚಾರಿಗಳು ಸದಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳೂ ಅನಾಚಾರಿಗಳೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮುಗ್ಗರಿಸುವ ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲ, ತೆಗ್ಗುದಿನ್ನೆಗಳ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಒಂದು ಬಂಧನ, ಒಂದು ಕಟ್ಟು, ಒಂದು ಕಟ್ಟಳೆ. ಕಾಮಮಾರ್ಗವು ಕಾಲುಬಿಚ್ಚಿದ ಮಾರ್ಗವು, ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗವು ಕಾಲುಕಟ್ಟಿದ ಮಾರ್ಗವು.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಮಮಾರ್ಗದವರನ್ನು ಪರಿಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಕಾಮಾತ್ಮರು (೨.೪೨), ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರಸಕ್ತರು (೨.೪೪), ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮಿಗಳು (೩.೧೬), ಕಾಮಕಾಮಿಗಳು (೨.೭೦), ಕಾಮ ಕಾಮರು (೨.೭೧), ಕಾಮಕ್ರೋಧಪರಾಯಣರು (೧೬.೧೨), ಕಾಮೋಪ ಭೋಗಪರಮರು (೧೬.೧೧), ಭೋಗಿಗಳು (೧೬.೧೪), ಕಾಮಭೋಗ

ಪ್ರಸಕ್ತರು (೧೬.೬೬), ಧನಮಾಸ ಮದಾನ್ವಿತರು (೧೬.೧೭), ಅನಾ
 ತ್ಮರು (೬.೬), ಅಸಂಯುತಾತ್ಮರು (೬.೩೬), ವಿಮೂಢಾತ್ಮರು (೩.೬).
 ಅಹಂಕಾರವಿಮೂಢಾತ್ಮರು (೩.೨೭), ಅಸುರೀಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರು
 (೯.೧೨) ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಸಂದಾವ್ಯಂಜಕ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು
 ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಮಹಾತ್ಮರು (೭.೧೯), ಧರ್ಮಾ
 ತ್ಮರು (೯.೩೧), ದೈವೀಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವರು (೧೬.೫), ದೈವೀಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ
 ವರು (೯.೧೩), ಪ್ರಸನ್ನಚೇತರು (೨.೬೫), ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು (೨.೫೪),
 ಸ್ಥಿತಧೀಗಳು (೨.೫೪), ಯೋಗಾರೂಢರು (೬.೩), ಆತ್ಮತೃಪ್ತರು
 (೩.೧೭), ವೀತರಾಗಭಯಕ್ರೋಧರು (೪.೧೦), ಯತಚಿತ್ತಾತ್ಮರು
 (೪.೨೦), ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಭಸಂತುಷ್ಟರು (೪.೨೨), ದ್ವಂದ್ವಾತೀತರು
 (೪.೨೨), ವಿಜಿತಾತ್ಮರು (೫.೭), ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರು (೫.೭), ಸರ್ವ
 ಭೂತಾತ್ಮಭೂತಾತ್ಮರು (೫.೭), ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಗಳು (೫.೨೦), ಅಸಮ್ಯೂ
 ಢರು (೫.೨೦), ಅಂತರಾರಾಮಿಗಳು (೫.೨೪), ಯತಾತ್ಮರು (೫.೨೫).
 ಯತಚೇತಸರು (೫.೨೬), ಎಗತೇಚ್ಛಾಭಯಕ್ರೋಧರು (೩.೨೭), ಜಿತಾ
 ತ್ಮರು (೬.೭), ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮರು (೬.೧೪), ನಿಯತಮಾಸವರು (೬.೧೫)
 ಯತಚಿತ್ತರು (೬.೧೯), ಯುಕ್ತಾತ್ಮರು (೭.೧೮), ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗ
 ಯುಕ್ತಾತ್ಮರು (೯.೨೮) ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸ್ತುತಿಪರವಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ
 ಸಂಬೋಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ
 ವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ. ಮನೋವಿಕಾರಗಳು
 ಆತನನ್ನು ಒಂದೇಸಮನೆ ತೆಗ್ಗಿಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಇಂದ್ರಿಯ
 ಜಯಮನೋಜಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದ
 ಲಿನ ಕೆಲಸ. ಇದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಸತತ
 ವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧ್ಯವು.
 (೬.೩೫). ಮನುಷ್ಯನೆಂದರೆ ಎರಡು ಕತ್ತರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ತೊಳಲಾಡುವ
 ಪ್ರಾಣಿಯು. ಅತ್ತ, ಕಾಮವು ಆತನನ್ನು ಭರನೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ.
 ಇತ್ತ, ಆತನು ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ತಿರುಗಲು ಪ್ರಯತ್ನ
 ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾದಾಟವೂ ಧರ್ಮವೇ. ಈ ಧರ್ಮದ ಸ್ವಲ್ಪೇ

ಅಚರಣೆಯು ಕೂಡ, ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮಹಾಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡುತ್ತದೆ (೨೪೦). ಕಾದಾಟವು ನಿಂತರೆ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನು ಸತ್ತನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕಾದಾಟವೇ ಜೀವನವು, ಜೀವನವೇ ಕಾದಾಟವು.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಾದ ಸುಲಭವಾದ ಯುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ, ಕಾಮಗಳನ್ನು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುವುದು; ಅವುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡುವುದು; ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತೊರೆದು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು. ಆದರೆ, ಈ ಯುಕ್ತಿಯು ಸುಲಭವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ನಿಜವಾದ ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಗೀತೆಯು ಬೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯು ಹೇದಿತನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ. ಅದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಇಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಮಗಳಿಗೆ ಮುಗದಾಣವನ್ನು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಭೋಗವನ್ನು ಬಿಡಲು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಭೋಗಕ್ಕೆ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಭೋಗವು ಅಡ್ಡಬಾರದಂತೆ ಅದನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಗೀತೆಯ ಕೌಶಲ್ಯವು. ಈ ಮಾತು ಗೀತೆಯ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವೆಯು ತನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದೂ (೨.೫೮), ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಯಾವಾತನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರುವವೋ ಆತನ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯೆಂದೂ (೨.೬೧), ಹೀಗೆ ಆತ್ಮವಶವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೇ ಮನಃಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದೂ (೨.೬೩) ಅದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ತುಂಬ ತುಳುಕುತ್ತಲೂ ಅಚಲವಾಗಿಯೂ ನಿಂತಿರುವ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನದಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಸರ್ವಕಾಮಗಳು ಯಾವನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಂಥವನೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. (೨.೭೮) ಎಂದರೆ ಆತನು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ

ಗಳನ್ನು ಸುಭೋಗಿಸಿದರೂ, ಚಲಚಿತ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥ. "ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಸ್ಯ್ರಹನಾಗಿಯೂ ಅಹಂಕಾರ-ಮಮತ್ವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು, ಯಾವತ್ತು ಕಾಮಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೋ ಆತನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ." (೨.೭೧) ಎಂಬುದಾಗಿ, ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಕೂಡ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆದು ಹಿಡಿಯುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಅಂಥವನೇ ಯೋಗಿಯು (೫.೨೩). ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಯಾವ ಮೂಢನು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೆನಿಸುತ್ತಾನೋ ಆತನು ಡಾಂಧಿಕನು. (೩.೭). ಸಾರಾಂಶ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದು ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶವು.

ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೆಂದರೆ-ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ; ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಜಡಕ್ಕಲ್ಲವೆಂಬುದು. ಪಶುಗಳು ಆನಾಚಾರಿಗಳು, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳು. (ಅವಕ್ಕೆ ದೇವರಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ, ಮನುಷ್ಯನು ಪಶುವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯೂ ಆನಾಚಾರಿಯೂ ಆದರೆ ಆತನಿಗೂ ದೇವರಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ. ಅದು ತಾಮಸ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು, ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ಸಾಧಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಬೆಕ್ಕುನಾಯಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಿಲ್ಲವಂತೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಂತೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಾದಿಸುವವರು ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಕರಿಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ತರಗತಿಯವರಿಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ, ಸಾಧಕರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ತರಗತಿಯವರು ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧರು, ಯೋಗಾರೂಢರು, ಅಥವಾ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾದವರು ಸ್ವೇಚ್ಛಾನಿಯತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಟ್ಟುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಅಷ್ಟೊಂದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಾಶಾಸ್ತ್ರ

ಗಳು ನಡುವಿನ ತ್ರಿಶಂಕುಗಳಿಗೆ, ಸಾಧಕರಿಗೆ, ಸಾಧನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ. ಅಂಥವರೇ ಬಹಳ ಮಂದಿ. ಇರಲಿ.

ಮನುಷ್ಯನು ಮೈರಾಗ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿ, ಕಾಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ, ಮುಂದೆ ಎರಡು ಟೀಸಳುಗಳೊಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಸ್ವರ್ಗಪ್ರದಮಾರ್ಗವು, ಮತ್ತೊಂದು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದ ಮಾರ್ಗವು. ಸ್ವರ್ಗಪ್ರದವಾದ ಮಾರ್ಗವು ಕೆಟ್ಟದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸುಖವು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ. ಅದೂ ಪುಣ್ಯಮಾರ್ಗವೇನೋ ಅಹುದು. ಆದರೆ, ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಪುಣ್ಯತೀರದ ಬಳಿಕ, ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ (೯.೨೧). ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾರ್ಗದ ವರ್ಣನೆಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಇಂಥವರನ್ನು ರಾಜಸವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಇವರು (೨.೪೩). ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಇವರು (೨.೪೩). ಹೂವ್ವಿನಂತೆ ತೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಂದವಾದ ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವ ಮಾರ್ಗವಿದು (೨.೪೪). ಇಂಥವರು ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟರೂ ಆಗಿರಬಹುದು (೬.೩೭). ಅವರು ತಮ್ಮ ಸತ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಗಿಂದುಂಟಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಮರಳಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ (೬.೪೧). ಇವರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವವರು (೭.೨೨). ತ್ರೈವಿದ್ಯರೆಂಬವರು ಸ್ವರ್ಗವು ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು (೯.೧೯). ಅವರೂ ಪೂತವಾಪರೇನೋ ಅಹುದು (೯.೨೦). ಆದರೆ, ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಲೋಭ ಹೆಚ್ಚು (೧೪.೧೭); ಇಂಥ ರಾಜಸ ಜನರಿಗೂ ಗೀತೆಯು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಗೀತೆಯು ಲೋಕದ ಇದ್ದರಿಗೆ ಅತ್ಯುಚ್ಛವಾದ ಧೈಯವೊಂದನ್ನೇ ಇಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಯಾವತ್ತು ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಧರ್ಮವೊಂದನ್ನೇ ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇರುತ್ತವೆ;

ಅವುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶವು ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿರದೆ, ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿದವನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಷ್ಟೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನ ಲಕ್ಷಣಗಳು (೨.೫೪-೭೦) ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣಗಳು (೧೨.೧೩-೨೦) ಗುಣಾತೀತನ ಲಕ್ಷಣಗಳು (೧೪.೨೨-೨೬) ಎಂಬುದಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾವವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೂ ಅಮಾಸಿತ್ವ, ಅದಂಭತ್ವಾದಿ (೧೩.೮-೧೨; ೧೫.೫) ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರೂ ಕೂಡ,

ವಿಷವನುಣಿಸಿದರೆ ಷಡ್ರವನುಣಿಸಲು ಬೇಕು |

ಅಸೂಯೆ ಪಡುವವನ ಪೋಷಿಸಲು ಬೇಕು |

ಎಂದಿಗೂ ಸೇರದವನ ಹಾದಿಹರಸಲು ಬೇಕು |

ಕೊಂದವನ ಗೆಳೆತನವ ಮಾಡಬೇಕು |

ಹಿಂದೆ ನಿಂದಿಸುವವನ ವಂದಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು |

ಬಂದನದೊಳಿಟ್ಟವನ ಬಿಡಿಸಬೇಕು |

ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಕೊಲಿಸುವರೆ ಕೊಂದಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು |

ಕಂದರಾಗದವನ ಹೊಗಳಬೇಕು |

ಎಂಬುದಾಗಿ, ಬಹುಶಃ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಹಾಡಿರುವರು. ಆದರೂ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯು ಇವೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಬುಡಕ್ಕೆರುವ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಕಣ್ತರೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

ಆದಕಾರಣ, ಪರಮಧರ್ಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅದರ ಅಂಬೋಣ ವೇನಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಇದರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಹೇಳೋಣವೇನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ದ್ವೈತಿಗಳನ್ನಾ ಅವರ ಅನುಬಂಧಿಗಳನ್ನಾ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಸಕಲಭಾಗವತರ—ವಿಶೇಷತಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಪರಮಧರ್ಮವು. ಅರ್ಜುನನು ಬಂಧುಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಧರ್ಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಅದು ಅಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಧರ್ಮವೆಂದು

ಹೇಳುವುದೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನ ದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು—ಆ ಬಳಿಕ, ಅವರು ಬಂಧುಗಳೇ ಇರಲಿ, ಯಾರೇ ಇರಲಿ—ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ನಿಗ್ರಹಮಾಡುವುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ, ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಗ್ರಹಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದು ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲದೆ, ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವು ನಿಗ್ರಹವು, ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲ. ಹಿಂಸೆ ಅಥವಾ ಅಹಿಂಸೆಗಳು ಗೌಣವಿಷಯಗಳು. ಮಾಡುವವನು ತಾನು ಎಂಬ ಹಮ್ಮು ಯಾವನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಯಾವನ ಬುದ್ಧಿಗೆ (ದೋಷದ) ಲೇಪವಿಲ್ಲವೋ ಆತನು ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದರೂ ಬದ್ಧನಾಗುವದಿಲ್ಲ (೧೮.೧೭), ಎಂದರೆ ಆ ಕೊಂದ ದೋಷವು ಆತನಿಗೆ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಗೀತೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರಲು, ಗೀತೆಯೊಳಗಿಂದ ಅಹಿಂಸೆಯು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಎಳೆದು ತೆಗೆಯುವವರು ಬಲು ಸಾಹಸಿಕರು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಗೀತೆಯು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆಯಬಾರದು. ಯುದ್ಧಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಷ್ಟೆ ಗೀತೆಯು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿರದೆ, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ತಮವಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂತು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು.

ದುಷ್ಟರ ಶಿಕ್ಷೆ, ಶಿಷ್ಟರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧರ್ಮವೋ (೪.೮) ಹಾಗೆ ಅದು ಸಕಲರ ಧರ್ಮವೂ ಆಗಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಚರಣೆಯಂತೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆಚರಣೆ (೩.೨೧, ೪.೧೧). ಹೀಗೆ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹವು ಸಕಲಭಾಗವತರ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮವಾದರೂ ಕ್ಷತ್ರಿ

ಯರಿಗೆ ಅದು ಪರಮಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಎಂದರೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ಕೆಲಸವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಒಗ್ಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ರಾಮದಾಸ ಮುಂತಾದವರ ಉದಾಹರಣೆಯು ನಮಗೆ ಇದನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಹಿಂಸೆಯು ಹಿಂಸೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದುದರಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಾದ ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂಸೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವದವರಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಹಿಂಸೆಗಿಂತ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ತೀರ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಮುಂದೆ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವ ಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇನೆಂದರೆ, ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂಬುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಮೇಯಗಳು. ಅಡಕವಾಗಿವೆ. (೧) ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿ (೨) ಭಕ್ತಿ (೩) ಭಗವದಾರಾಧನೆ. ಇವು ಮೂರೂ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೇ ಪರಮಧರ್ಮವು. ಒಂದೊಂದೇ ಪರಮಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡುವುದು ಅಧರ್ಮವು ಎಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಆತನ ಭಕ್ತಿಯು ತುಸು ಸಡಿಲಾಗಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ದೃಢಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾದುದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ. ಭಕ್ತಿವಿರಹಿತವಾದ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಬೆಲೆಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿವರ್ಜಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಗೂ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ 'ರಾಮ, ರಾಮ' ಎಂದು ರಾಮನಾಮದ ಜಯಘೋಷದಲ್ಲಿ ತಾಳಕಟಿಯುತ್ತ ಕುಳ್ಳಿರಬೇಕೆಂದು ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶವಲ್ಲ. ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯ

ಶೂನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿ, ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳು ಕೂಡಿದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪರಮಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಪರಮಧರ್ಮದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಪರಮಧರ್ಮದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.

ಮೇಲಾಗಿ ಮೂರನೆಯದೊಂದು ಅಂಶವೂ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವಕ್ಕೆ ಪರಮಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವು ಬರುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಸ್ವಂತದ ಆರಾಧನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯೆಂದು ಇವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಪರಮಧರ್ಮವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದೂ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶ. ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸಾಕು. ಇವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವವರೇ ಇದ್ದೇವೆ.

ಪರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮವು. ಎಂದರೆ (೧) ವಿಹಿತಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು, (೨) ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದು, (೩) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಹಿತಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಫಲದಲ್ಲಿ ರಾಗವನ್ನಿಡುವುದು, (೪) ಭಗವತ್ಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು (೫) ಮತ್ತು ಏಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ವಿಪರೀತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗವನ್ನಿಡುವುದು-ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಧರ್ಮಗಳು.

ಈ ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ಗೀತೆಯು ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸುವುದು ಪರಮ ಧರ್ಮವು, ಪರಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸುವುದು ಅಧರ್ಮವು (೩.೩೫) ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೀತೆಯು ೩.೩೫ ಮತ್ತು ೧೮.೪೭ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸ್ವಭಾವನಿಯತ ಕರ್ಮ (೧೮.೪೭), ಸ್ವಕರ್ಮ

(೧೮.೪೪, ೧೮.೪೫, ೧೮.೪೬) ಸಹಜ ಕರ್ಮ (೧೮.೪೮), ಸ್ವಭಾವಜ ಕರ್ಮ (೧೮.೬೦), ಸಿಯತಕರ್ಮ (೩೮) ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ಮ (೩.೧೯, ೬.೧೮) ಗುಣಕರ್ಮವಿಭಾಗಶಃ ಕರ್ಮ (೪.೧೩), ಪ್ರಕೃತಿ ಸದೃಶಕರ್ಮ (೩.೩೩) ಸತ್ವಾಸುರೂಪ ಕರ್ಮ (೧೭.೩), ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾ ನೋಕ್ತ ಕರ್ಮ (೧೬.೨೪) ಇವೇ ಮುಂತಾಗಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೇನೋ ಸುಂದರವಾದುದೂ ಸುಲಭವಾದುದೂ ಸಹಜವಾದುದೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಕಾಣುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದುದಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಈಗಿನ ವಿಚಾರ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕ್ರಾಂತಿಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ನೂಲುವ ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸುವುದು ಇಂಥ ಅಜ್ಞಾನದ ಪರಿಣಾಮವಲ್ಲವೆ ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಂಡಿನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಈ ತತ್ವದ ಪ್ರಕಾರ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇಕೆ ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಜೌದ್ಧಿಕ-ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ತತ್ವವು ಕೂಡ ಇದರ ಮೇರೆಗೆ ಗೌಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಸಾತ್ವಿಕರಾಜಸತಾಮಸಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆಂಬ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ಮರೆತು, ಅವರವರ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಸರ್ವರಿಗೂ ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದೂ ಸರ್ವರೆದುರಿಗೆ ಒಂದೇ ಧೈಯವನ್ನಿಡುವುದೂ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪದ್ಧತಿಯು. ಯಾರಿಗೆ ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೋ, ಯಾರಿಗೆ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಭಿಮಾನವಿದೆಯೋ ಅವರು ಈ ಗೀತಾತತ್ವದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಒಳಿತಾಗಿ ಮನನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

೭ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವು

ಜೀವರೆಲ್ಲರು ಎನ್ನ ದಾಸರು ।

ಶ್ರೀವಚನವೆ ಎನ್ನರಸಿ ಜಗದಿ ।

ಜೀವರಾಶಿಯ ನಾನೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಮಗುಳೆ ರಕ್ತಜೆನು ॥

ಅವಕರ ಕೊಲಿಸುವೆನು ನರಕವ ।

ನೀನೆ ಸ್ವರ್ಗವನಿತ್ತು ಸುಜನರ ।

ಕಾವೆನಿಡು ವೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಪಸ್ಯಕಣಾ ॥

—ವಾದಿರಾಜ

ಧರ್ಮವು ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೊಂದೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೀ ಇರುವೆವು. ಇನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ-ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನ. ಇದು ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಷಟ್ಪದಿ ಅಂದರೆ ೭ರಿಂದ ೧೨ರ ವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಮೇಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ "ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನ"ವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಸರ್ವವೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಯಾವತ್ತೂ ಜ್ಞಾನದ ಒಟ್ಟು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ತತ್ವವು ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿದೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ, ಅದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಗುಣಸರಿಪೂರ್ಣನು, ಸರ್ವದೋಷವರ್ಜಿತನು, ಅನನ್ಯಾಧೀನನು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನು, ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳ ಕರ್ತನು ಇವೇ ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣನೆಯಿರುವುದರಿಂದ, ಅವು

ಗಳಿಂದಲೂ ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಭೀನವೆಂಬ ಮುಖ್ಯ ಮಾತೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ನಿಯಮನ, ಬಾಧನ, ಅಬಾಧನ, ಬಂಧ, ಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳ ಕರ್ತನೆಂದೇ ವರ್ಣನೆಯಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಆತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಗೀತೆಯ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿರುವುದು. ಸತ್ಪರಜತಮೋಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿರುವುದು. ದೈವೀ ಆಸುರೀ ಸಂಪತ್ತಿನ ವರ್ಣನೆ ಬಂದಿರುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಭೀನವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಿಜವಾಗಿ, ಮೂರುಶ್ಲೋಕಗಳ ಧಾರಣಪೋಷಣ ಶಕ್ತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನದು, ಪ್ರಕೃತಿಯು ಆತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವಳು; ಸತ್ಪರಜತಮಗಳೆಂಬ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳೆಂದು (೧೪.೫) ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಕೃತಿಯಾದರೋ ಭಗವಂತನ ಅಭೀನಳು; ಎಂದ ಬಳಿಕ, ಆ ಮೂರು ಗುಣಗಳೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ದೈವೀ ಆಸುರೀ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಆತನ ಅಧೀನವಾದ ವಸ್ತುಗಳೇ. ಏಕೆಂದರೆ, ದೈವೀಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವರು ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವರೆಂದೂ (೧೬.೮) ಆಸುರೀ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಅಧಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ (೧೬.೨೦). ಅದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಭೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ, ವಾಚಕರಿಗೆ, ಪುನಃ ಬಂದಿರಡು ಹಿಂದಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ದ್ವೈತಾ ದ್ವೈತವಾದದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ವಾದವನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಲೇಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ,

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬರಬಹುದೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆವೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಕೃಷ್ಣನು ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಉದಾ—೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ಜೀವನಿಗೂ ಉಭಯರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುವವು. ಅದಕಾರಣವೇ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮಪರವಾಗಿ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಜೀವಪರವಾಗಿ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೂ ಮಾರ್ಗವಾಗಿರುವುದು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಜೀವನ ವಿಶೇಷಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜೀವಪರವಾಗಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಶಿಷ್ಟವಿಶೇಷಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪರವಾಗಿಯೂ ಹಚ್ಚಿರುವರು. ತತಾ, ಯಂ, ಅಸ್ಯ, ಏನಂ, ಆಯಂ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಸರ್ವನಾಮಗಳೆಂದಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಸಾಗಿಸಿರುವನು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಭೇದಕ್ಕೆ (ಉದಾ—೧೩.೨೦; ೧೫.೧೭) ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಏಕಾಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾ- ೪.೨೪; ೫.೨೪; ೭.೮; ೧೦.೨೦; ೭.೧೯. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿದೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಅಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿಯೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದು ಸಗುಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು (೧೦.೯) ತನ್ನನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು (೯.೧೪). ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ತೀರಿತು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ೧೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—'ಅವ್ಯಕ್ತ ಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡ. ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು' (೧೨.೨) ಎಂದು. ಗೀತೆಯ ಕೊನೆಯ ಉಪಸಂಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ "ಮನಸ್ಸನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸು, ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗು, ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸು, ನನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡು. (ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ) ನನ್ನಲ್ಲಿಗೇ ಬರುವೆ' (೧೮.೬೫) ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ಆತನನ್ನು ನಿಮಿತ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೂ

ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವನೆಂಬುದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಿರುತ್ತದೆ.

ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೇನೆಂದರೆ-ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನರು ಹೇಳುವ ಭಾಷಾಪದ್ಧತಿಯು ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ತೀರಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದು. ಈಗಿನ ಮೊಸಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸಿಯಮ (Laws) ಗಳೆಂದು ಅಥವಾ ತತ್ವ (Principles) ಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆಯೋ ಅವುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸನಾತನಸಂಪ್ರದಾಯ. ಅದು ವಿದ್ವಜ್ಞನರೂಢಿ. ಉದಾ-ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣಶಕ್ತಿಯ ತತ್ವವು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತತ್ವವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕಾಲದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ಸಿಯಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುವಾಗಿ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣಶಕ್ತಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ, ಆ ತತ್ವವು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಆಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಈಗಿನವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಸನಾತನಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದಲ್ಲಿ, ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣವೆಂಬುದೊಂದು ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಳು. ಅವಳ ಪ್ರಭಾವವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ-ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಿಯಮಗಳು (Laws of Nature) ಎಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶಕ್ತಿಪ್ರಭಾವವು ಎಂದು ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಮೂಲಕ ಹಳೆಯ ವಾಕ್ಯವೋಗವು ಕಿವಿಗೆ ಹೇಗೇಗೋ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ನಗುತ್ತೇವೆ. ಆ ದೇವತೆ ಈ ದೇವತೆ, ಪೃಥ್ವಿದೇವತೆ, ಜಲದೇವತೆ ಗ್ರಾಮದೇವತೆ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವುದೇ ತಕ್ಕೊಂದು ಈಗಿನವರು ಕೇಳುವರು. ಆದರೆ ತುಸು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಸನಾತನ ಪದ್ಧತಿಯೇ, ಆ ವೇದಾಂತಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ನಿಜವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದುದು, ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಇರದು. ಹೀಗೆ

ತತ್ವಕ್ಕೆ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ನೆಂದರೆ ತತ್ವವೆಂಬುದು ಜಡವು; ಜಡಕ್ಕೆ ಸ್ವಂತಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದು ಜೈತನ್ಯಕ್ಕೆ, ಜಡಕ್ಕಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ—ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜಡ ಪದಾರ್ಥಗಳೇ. ಅವಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ್ದೊಂದು ಜೈತನ್ಯವು ಇರಲೇಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೇ ಆ ದೇವತೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಆ ಜಡಶಕ್ತಿಗಳ ಆತ್ಮವು. ಆದ ಕಾರಣ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ದೇವತೆಯು, ಚಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು, ಅವು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ನಿರ್ದೋಷ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವದ ಬದಲು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸೃಷ್ಟಿತತ್ವದ ಬದಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಂಹಾರ ತತ್ವದ ಬದಲಾಗಿ ರುದ್ರ ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ, ನಾನಾದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾರತಮ್ಯದ ಗೂಢವನ್ನೂ ಮಾನಸ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಿಡಿಸಬಹುದು. ಇರಲಿ; ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಧುನಿಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಅದು ಸೊಗಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಸರ್ವವೂ ಭಗವದ್ಭೀನ ವೆಂಬುದೂ ಅಧುನಿಕ ವಾಚಕರಿಗೆ ಸೊಗಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ದೇವರಲ್ಲಿ ಎಶ್ವಾಸ ಎಲ್ಲದವರು ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ ಅಜ್ಞೇಯವಾದ, ಗೂಢವಾದ ಈಶತತ್ವ (Law of God) ಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ದೆಯೆಂದೂ, ಎಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಎಶ್ವವ್ಯಾಪಕನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಅಂದುಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ ಎಶ್ವವನ್ನಾಳುವ ಅನೇಕ ಎಶ್ವವ್ಯಾಪಕನಿಯಮಗಳಿದ್ದು, ಆ ನಿಯಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಮನ ಮಾಡುವುದೊಂದು ಮಹಾವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ದೇವರು, ಆತನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಮಿಕ್ಕ ನಿಯಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇವತೆಗಳು, ಆ ಪರಮ ಈಶ ತತ್ವವು ಪರಮದೇವತೆಯು. ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವುದೆಂದರೆ, ಮಿಕ್ಕನಿಯಮಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಧೈಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಅದು ಗೌಣವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಿಲುಕದ ವಸ್ತುವು. ಆದಕಾರಣ, ಆತನನ್ನು ನಾವು ಆತನ ಮಿಕ್ಕ ಪರಿವಾರ ದೊಂದಿಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು; ಎಂದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅದು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಪೂಜೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಭೈಯವೇ ದೇವರು; ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ದೇವರೇ ಭೈಯವು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಪರಮಧೈಯನು, ಆದಕಾರಣ ಪರಮದೇವರು. ಮಿಕ್ಕ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ದಾಸರು.

ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ, ನಮಗೆ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಮಾತು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಿದೆಯೆಂದು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರೆ ಕಾರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗುರು ತ್ವಾಕರ್ಷಣದ ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ನಿಯಮ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ವಿಶ್ವನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಎಂದು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜಪಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಆ ನಿಯಮಗಳ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಯಾದ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂದು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಜವಾದ ಸನಾತನಿಯೆನಿಸಲಾರನು. ಆ ನಿಯಮಗಳ ವ್ಯಾಪಕತ್ವದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜ್ಞಾನವು ಬೇಕು, ಅವುಗಳ ಪ್ರಭಾವಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವು ಬೇಕು, ಅವುಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ಆತನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆತನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯ ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂಬ ತತ್ವದ ವಿಚಾರವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡವನೇ ನಿಜವಾದ ಸನಾತನಿಯು, ಆತನೇ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಯು ಕೈವಲ್ಯ ಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ.

ಬಾಯಬ್ರಹ್ಮನ ನುಡಿದನುಭವವಿಲ್ಲದ | ಮಾಯಾಮೋಹಗೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂದಿಹುದೋ ?

ತಿರುಕರಂಗದ ಬೀದಿಯೊಳಗೆ ಕೂಡುತೆ ರಾಜ | ರರಮನೆಯೊಳಸುದ್ದಿಗಳ

ನಾಡುವಂತೆ! ಅರಿಯದೆ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಗುರಿಯನು | ಹಿರಿಯರಾಡುವ
ಮಾತು ಕಿವಿಯೊಳು ಜೇಳಿ ||

ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು.

ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಿರುತ್ತದೆಂಬ ತತ್ವವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. * 'ಬುದ್ಧಿ' ಎಂದರೆ ಕಾರ್ಯವಾವುದು ಅಕಾರ್ಯವಾ ವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞಾನ, ಮೋಹ ವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಕ್ಷಮೆ, ಸತ್ಯ, ದಮ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಸಿಗ್ರಹ, ಶಮ ಎಂದರೆ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠಬುದ್ಧಿ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಹುಟ್ಟು, ಇರುವಿಕೆ, ಭಯ, ಅಭಯ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಮತೆ, ತುಷ್ಟಿ, ತಪ, ದಾಸ, ಯಶ, ಅಯಶ-ಇವೇ ಮುಂತಾದ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ ನಾನಾಭರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಭರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು ನಾನೇ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳು (೧೦.೪). ಮೊದಲಿನ ಮನ್ವಂತರದ ಸಪ್ತ ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಯಾರಿಂದ, ಈ ಲೋಕದ ಯಾವತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುವರೋ ಆ ನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾನಸಪುತ್ರರು (೧೦.೫), ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಎಶೇಷ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ನಾನೇ ಕಾರಣನು. ಸಾರಾಂಶ, ನಾನೇ ಸರ್ವಕರ್ತೃವು ಎಂದೂ ನಾನೇ ಎಲ್ಲರ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣನು, ನನ್ನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ (೧೦.೬) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವನು. ಯಜ್ಞತಪಸ್ಸುಗಳ ಫಲವನ್ನು ಉಣ್ಣುವವನೂ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಅವನು, (೫.೨೯). ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಗೂ ಆತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪರ ಮತ್ತು ಅಪರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೇ ಕಾರಣಗಳೆಂದೂ (೭.೬) ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟುಸಾವುಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣನೆಂದೂ ಆತನು ಉಸುರಿರುವನು (೯.೧೦). ಮತ್ತು ತಾನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೆಂದೂ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ತುಂಬಿದೆಯೆಂದೂ ಜಡಜೀವ

* ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು: ೧೦-೪; ೧೦-೫; ೧೦-೬; ೧೦-೮
೫-೨೯; ೭-೬; ೯-೪; ೯-೫; ೯-೬; ೧೪-೩; ೧೪-೪; ೧೪-೨೭; ೧೫-೧೮.

ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇರುವವಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಅವುಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು (೭.೧೨). ಹಾಗೆಯೇ, ಅವು ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರುತ್ತವೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಕೂಡದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು (೯.೪). ಇದೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಶೇಷವು. ತಾನು ಭೂತಗಳನ್ನೇನೋ ಧಾರಣಮಾಡಿರುವನು, ಆದರೆ ತಾನು ಭೂತಸ್ಥನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ (೯.೫). ಇದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವ ಸೀಯವೆಂಬುದನ್ನು ಗಾಳಿಯ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮನವರಿಸಿ ಲಿತ್ತಿಸಿರುವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಮಹಾ ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಸರ್ವ ಚರಾಚರ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಇವೆ; ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಗಾಳಿಯ ಲೇಪವಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಗಾಳಿಗೆ ಆಕಾಶದ ಲೇಪವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಆತನ ಗುಣಧರ್ಮ ಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಆತ ನನ್ನು ಸೋಂಕುವುದಿಲ್ಲ (೯.೬). ಆತನು ಮತ್ತೂ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ "ಮಹತ್ತಾದ ಆ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಎಂದರೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು, ಅವಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಗರ್ಭವನ್ನಿಡುತ್ತೇನೆ" (೧೪.೩). ನಾನೂ ಅವಳೂ ಆದಿಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಕಾರಣರೆಂತಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಲ, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಕಾರಣರು. ಸರ್ವಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಶರೀರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕ್ಷೇತ್ರಳು, ನಾನು ಬೀಜವನ್ನಿಡುವ ತಂದೆಯು. ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ನಾವಿಬ್ಬರೇ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣರು (೧೪:೪). ನಾನು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ನಾಶರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಸುಖಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯನು (೧೪.೨೭). ಜಗತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಇಬ್ಬರು, (೧) ಕ್ಷರಪುರುಷ, (೨) ಅಕ್ಷರಪುರುಷ. ನಾಶವಂತವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕೂಡಿ ಕ್ಷರಪುರುಷರೆಂದು ಹೆಸರು, ಕೂಟಸ್ಥಳಾದವಳು ಎಂದರೆ ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪಳಾಗಿರುವ ಚಿತ್

ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅಕ್ಷರವುರುಷಳಿಸುತ್ತಾಳೆ (೧೫.೧೬). ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲದೆ ಮೂರನೆಯವನೊಬ್ಬ ಉತ್ತಮವುರುಷನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಸರ ಮಾತ್ರನೆಂದು ಹೆಸರು (೧೫.೧೭). ಆ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಈಶ್ವರನು ಈ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ- ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದ್ಭೀನವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ?

ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಆತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, * ಸರ್ವಗುಣಪೂರ್ಣನು ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಗೀತೆಯ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ:- ಸುರಗಣಗಳೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನರಿಯರು. ಏಕೆಂದರೆ ನಾನು ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದಿಯು (೧೦.೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅದಿಯು ಎಂಬುದ ರಿಂದ ಆತನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದಿಯು ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಾನನು ಎಂದರೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಮುಂದೆಯೇ ೧೦.೩ ರಲ್ಲಿ ತಾನು ಲೋಕಮಹೇಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿ ರುವನು. ಅದರಿಂದಲೂ ಆತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗು ತ್ತದೆ. ೭.೭ ರಲ್ಲಿ 'ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ದಾರದಲ್ಲಿ ಮಣಿ ಗಳು ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ' ಎಂದು ತನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುವನು. ೧೧-೪೩ ರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಆತನನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದೇ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಚರಾಚರ ಲೋಕದ ತಂದೆಯು, ಪೂಜ್ಯನು, ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಗುರುವು; ಎಲೈ ಅಪ್ರತಿಮಪ್ರಭಾವನೇ ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾದವರು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ, ಎಂದ ಬಹುಕ ನಿನ ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು - ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವನು. ೧೫.೧೮ ರಲ್ಲಿಂತೂ "ಹೀಗೆ ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನಾದುದ ರಿಂದಲೂ, ಅಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನಾದುದರಿಂದಲೂ ಲೋಕ ದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು

* ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಕ್ಕೆ ಶ್ಲೋಕಗಳು:— ೧೦. ೨; ೧೦. ೩; ೭. ೭; ೧೧. ೪೩; ೧೫. ೧೮

ಮಾಡಿದರು. ೧೦.೧ ರಲ್ಲಿ ಮುಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದಾಳಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ೧೦.೨ ರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಗೇಟುಗಳು ತನ್ನ ಮೇಲಾದ ಮತ್ತು ಸಾಕರಹಿತವಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಲಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ೧೦.೧ ರಲ್ಲಿ ಮುಂಥರು ತನ್ನ ಅಡ್ಡಗಿಯದೆ ಇರುವ ಉತ್ಪತ್ತಿವಾದ ಶುಶ್ವರಭಾವವನ್ನು ಲಯವೆಂದೂ ತನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಗುಣಪೂರ್ಣ * ಸಂಬಂಧಕ್ಕೂ ಅಧಾರಗಳು ವಸ್ತು. ೧೦.೨ ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಗೊಂದಲವಾದವನಾಗುತ್ತಾನೆ-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ಅಸಂತ ವಿಭೂತಿ ರೂಪಗಳು 'ವಸಂಬಂಧ' ಆತನ ಸಾಮಾನ್ಯವು ಅಗಾಧವಾದುದೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಸರ್ವಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂಬ ಅನುಮಾನವು ಹೊರವುತ್ತದೆ. ೧೦.೨ ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಶೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಾಗಲಿ, ಗಳಿಸಬೇಕಾದುದಾಗಲಿ, ಗಳಿಸಬೇಕಾದುದಾಗಲಿ ಎನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು.

ಆತನು ನಿರ್ದೋಷನು ಅಥವಾ ಸರ್ವದೋಷವರ್ಜಿತ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ೧೦.೩ ಮತ್ತು ೧೦.೪ ಇವು ಅಧಾರಗಳು. ೧೦.೩ ರಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಜನೂ ಅನಾದಿಯೂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಆತನು ನಿರ್ದೋಷ ಸಂಬಂಧ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜನ್ಮಮರಣಗಳು ದೋಷದೋಷಗಳು. ಅಜ ಎಂದರೆ ಜನನವಸ್ಥೆಯ ಅಭಾವ, ಇದರಿಂದ ಮರಣವಸ್ಥೆಯ ಅಭಾವವೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೋಕ್ಷವು ಆತನ ತಫೀನವಾದ ವಸ್ತುವು ಸಂಬಂಧಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಅಧಾರಗಳುಂಟು.† ೧೦.೩ ರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಆತನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಮುಂತಾಗಿ ತಿಳಿಯುವನೋ ಆತನು ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಚಿತ್ತಾಸಕ್ತಿ ಪೋಕ್ಷವೇ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

* ಸರ್ವಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ:— ೧೦.೨; ೧೦.೨ ನಿರ್ದೋಷತ್ವಕ್ಕೆ:— ೧೦.೩; ೧೦.೪

† ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವಕ್ಕೆ:— ೧೦.೩; ೧೦.೨; ೧೦.೪; ೧೦.೨; ೧೦.೩; ೧೦.೪; ೧೦.೨

ಹಾಗೆಯೇ ೧೦.೭ ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಭೂತಿ ಮತ್ತು ಯೋಗವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ, ಅವಿಕಂಪವಾದ ಯೋಗವಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಅದೇ ಕಂಪವಾದ ಯೋಗವೆಂದರೆ ನುಂಕ್ತಿ. ೧೦.೮ ರಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ನಾನು ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅದರಿಂದ ಅವರು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ೧೧.೭ ರಲ್ಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತವನ್ನಿಟ್ಟವರನ್ನು ನಾನು ಬಲು ದೀನನು ಈ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ನುಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ೯.೧ ರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನರಿತವನು ಆಶುಭದಿಂದ ಬಂದರೆ ಅಶುಭವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ೧೪.೨೭ ರಲ್ಲಿ ನಾಲೆರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಆಶ್ರಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಇತರನು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಯುಗಳ ಕರ್ತನೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಆಧಾರವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.† ೪.೧೩ ರಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರುವೆನೆಂದೂ, ೭.೬ ರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟುಸಾವುಗಳಿಗೆ ನಾನೇ ಕಾರಣನೆಂದೂ, ೭.೧೨ ರಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿರುವವೆಂದೂ, ೮.೧೮ ರಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಬಂದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಯಾವತ್ತು ವ್ಯಕ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆಂದೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗುತ್ತವೆಂದೂ ೯.೭ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ತನ್ನ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆಂದೂ, ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪುನಃ ತಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುವನೆಂದೂ ೯.೧೮ ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವವನೂ ಕೊಲ್ಲುವವನೂ ತಾನೇ ಎಂದೂ ೧೦.೮ ರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಎಲ್ಲರ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವನು. ೧೧.೨ ರಲ್ಲಿ ಅಜುಗನನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹುಟ್ಟು ಮೋಗುಗಳನ್ನು ಆತನಿಂದ ಕಲಿತನೆಂದು ಹೇಳಿ

† ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಯುಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವಕ್ಕೆ:- ೪.೧೩; ೭.೬; ೭.೧೨; ೮.೧೮; ೯.೭; ೯.೧೮; ೧೦.೮; ೧೧.೪೧ ೧೧.೪೩; ೧೨.೧೭; ೧೪.೪; ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಕ್ಕೆ, ೪.೪; ೪.೨೬

ದ್ದಾನೆ. ೧೧.೪೧ ರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಚರಾಚರ ಲೋಕದ ತಂದೆಯೆಂದು ಹೋಗಳಿದ್ದಾನೆ. ೧೧.೪೩ ರಲ್ಲಿ ಆತನು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವವನೆಂಬುದನ್ನೂ ಸುಂಗುವವನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೆಂದೂ ೧೪.೪ ರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಾನು ತಂದೆಯು ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿಯು ತಾಯಿಯು ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವನು. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ, ಆತನು ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಲಯಗಳ ಕರ್ತನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಜುನನು ಅರಿಯದಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಿರುವವು (೪.೪) ಎಂದೂ 'ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ, ಇಂದು ಇರುವ, ಮುಂದೆ ಆಗುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು' (೪.೨೬) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆತನ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಯಾವತ್ತು ಬ್ಲಾಸದ ಸಾರವೆಂದರೆ ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವಿರುತ್ತದೆಂಬುದು.

ಅನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯೆಂದರೇನು ?

ವಿಷಯದ ವಿಚಾರವ ಬಿಡು |

ವಿಹಿತಕರ್ಮವ ಮಾಡು |

ವೈರಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯ ಬೇಡು ||

— ಪುರಂದರದಾಸರು

ಪರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ "ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನ"ವೆಂಬ ಬ್ಲಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆವಷ್ಟೆ. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಅದರ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಗವಾದ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವೆವು.

ಸ್ವವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯೆಂದರೆ ತನಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯ. ಅದಕ್ಕೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಧರ್ಮ, ನಿಯತ ಕರ್ಮ, ಸ್ವಭಾವಜ ಕರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕರ್ಮವೆಂದೊಡನೆ ಬಾಹ್ಯ ಕರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೀತೆಯು ಕರ್ಮವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನಸಿಕ, ವಾಚಿಕ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅದು ಕರ್ಮವೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಅವರವರ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಕಾರ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಕರ್ಮವು ಸಂಕೋಚವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಬಾಹ್ಯ ಕರ್ಮಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದವರಿಗೇ ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳೆನ್ನುವ ರೂಢಿಯಿರುವುದು. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿಮಗ್ನನಾದವನೂ, ಜ್ಞಾನ ದಾಸದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರವಚನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನನಾದವನೂ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯೇ. ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಆದರೆ, ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಕರ್ಮದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಜ್ಞಾನವು ಅಧ್ಯಾಪನ, ಕೀರ್ತನ, ಪ್ರವಚನ, ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃತ್ವ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೇ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಮಾತೇನೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ - ಆ ಬಳಿಕ ಅದು ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮವೇ ಇರಲಿ, ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಆಂತರಿಕ ಕರ್ಮವೇ ಇರಲಿ-ತೊಡಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವ. ಅದಕಾರಣವೇ ಸ್ವವಿಹಿತ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧ ಶಬ್ದವುಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡದೆ, ಸ್ವವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕರ್ಮ ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ, ಸ್ವವಿಹಿತಕರ್ಮವೆನ್ನಲೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ಸ್ವವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯೆಂದರೆ ತನ್ನ ಮೂಲಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಉದ್ಯೋಗ. ತನ್ನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವವು ಬೀಜವಿದ್ದಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಗೊಬ್ಬರ ನೀರು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ, ಅದು ಪುಷ್ಟ

ವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲದ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಅದು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಫಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ನಾವು ಸಸ್ಯ ಮೂಲಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು, ಸತ್ಸಂಗ, ಸದ್ವಿದ್ಯೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ, ಅದನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಮೊದಲನೆಯ ಮಾತು.

ಆದರೆ, ಮೂಲಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಕರ್ಮವಾವುದು ಅಕರ್ಮವಾವುದೆಂಬ ವಿಷಯವು ಎಂತೆಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದು (೪.೧೬). ತನ್ನ ಆತ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸವು. ತನ್ನ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಭೋಗೀಚ್ಛೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯದ್ದು, ಮನುಷ್ಯನು ಅವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ, ಆತನು ತಪ್ಪು ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದಕಾರಣ, ತನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಉದ್ಯೋಗವೆಂದರೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಶರೀರ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಉದ್ಯೋಗವೆಂದರೆಯಬೇಕು.

ಮೂರನೆಯದೇನೆಂದರೆ ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಪರಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಇರುವ ವೈತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಪರಧರ್ಮದಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತವಾಗುವುದು. ಮಿಕ್ಕವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದಕಾರಣ, ನಾವೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಎಂಬ ಅನುಕರಣ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೇ ಅನೇಕರು. ಇಂದ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಇದು ತಪ್ಪು. ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅದು ಇಂದವಾದ ಕೆಲಸವಾಗಿರಬಹುದು. ಅದರಿಂದ, ಅದು ತಮಗೂ ವಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪು. ಆದಕಾರಣ ಮನುಷ್ಯನು ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಅದೇ ಸ್ವವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ದಾರಿ. ಪರರು ತಮಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಯವರಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಕೇವಲ ಅನುಕರಣ ಮಾಡುವುದು ಪರಧರ್ಮವು. ಕಡಿಮೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯವರಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಅನುಕರಣ ಮಾಡುವುದು ಪರಧರ್ಮವು ಅವೆರಡೂ ಸ್ವವಿ

ಹಿತವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲ. ಜನರು ಮುಗ್ಧರಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ; ಪರಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮನಸೋಲುವವರೇ ಬಹಳ ಜನ. ಆದಕಾರಣ, ಗೀತೆಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕೆಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವವು ಒಂದೇ ಇದ್ದರೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೆತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಗಳು ತ್ರಿವಿಧವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತಾನಂತ ಭೇದ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನ ಮೂಲಸ್ವರೂಪ ಬೇರೆ, ಅನಾದಿಕರ್ಮ ಬೇರೆ, ಅವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಜನ್ಮ ಬೇರೆ, ಆತನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಮೂಲಸ್ವಭಾವ ಬೇರೆ. ಅದಕಾರಣ, ಒಬ್ಬನ ಉನ್ನತಿಯ ಮಾರ್ಗವು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಉನ್ನತಿಯ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ. ಆತನ ವಿಕಾಸದ ದಾರಿ ಬೇರೆ, ಆತನ ವಿಕಾಸದ ದಾರಿ ಬೇರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ತಾನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅದೇ ಸ್ವಧರ್ಮ, ಅದೇ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಗುಂಪುಗಳಿಗೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಗಳಿರುವವು. ಅವು ಆಯಾ ಜನಾಂಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಸಮಷ್ಟಿಜೀವಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂಥ ಸಮಷ್ಟಿಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸಂಕರ್ಷಣನು ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯು. ಸಂಕರ್ಷಣನೆಂದರೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದೆಡೆಗೆ ಎಳೆಯುವವನು. ಕೆಲಕೆಲವು ಜೀವಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಣಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ, ಸ್ವಭಾವದ ಮೂಲಕ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲಕ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಬಂದೆಡೆಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಗುಂಪುಗೂಡುತ್ತವೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ವರ್ಣ, ಜಾತಿ, ವರ್ಗ, ಜನಾಂಗ ಪಂಥ, ಪಂಗಡ ಮುಂತಾದವುಗಳುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ. ವರ್ಣಗಳು ಮೂಲತಃ ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಗುಂಪುಗಳು. ಮುಂದೆ ಅವಕ್ಕೆ ಜನ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಂಟಾಗಿ ಜಾತಿಗಳಾದವು. ಉದ್ಯೋಗವನ್ನನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ದೇಶಾನುಗುಣ ಜನಾಂಗ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನುಗುಣ ಜನಾಂಗ,

ಭಾಷಾನುಗುಣಜನಾಂಗ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದವುಗಳು. ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅಹಂಭಾವವು (Self-consciousness) ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಈ ಸಮಷ್ಟಿ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಂಭಾವವು ಹುಟ್ಟೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಲೇಬೇಕು. ಜಾತಿ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅದು ಹುಟ್ಟುವುದು, ಮಿಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪು. ಅಹಂ-ಭಾವವು ದೋಷವಲ್ಲ, ಅದು ಅಹಂ-ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸದಂತೆ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೇ ಮನುಷ್ಯನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವುದು ಉಪಾಯವಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮುರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಶವು ಉಪಾಯವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಮಷ್ಟಿಜೀವಗಳ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಆ ಗುಂಪುಗಳ ನಾಶವು ನಿಜವಾದ ಉಪಾಯವಲ್ಲ. ಆತ್ಮದ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಅಂದರೆ ನಿಜಧರ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯು ಉಪಾಯವು. ಇರಲಿ. ಇಂಥ ಗುಂಪುಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೇನೇ ಜಾತಿತ್ವ ಪ್ರಾಂತೀಯತ್ವ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತ್ವ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಹಂಭಾವದ ಅತಿರೇಕವಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಹಾನಿಯಿದೆ. ವರ್ಣದ ಅಭಿಮಾನವು ಹೀಗೆ ಅಹಂಭಾವದ ಅತಿರೇಕವಾಗುವುದರ ಸರಿಣಾಮ. ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವು ಮೂಲತಃ ಸಿದ್ಧೋಷವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ವರ್ಣಸಂಕರವು ಅಥವಾ ಧರ್ಮಸಂಕರವು ಆಗೇ ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮದ್ದು ವರ್ಣನಾಶವಲ್ಲ, ಅವತಾರಪುರುಷರಿಂದ ಧರ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ, ಸಾರಾಂಶ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಮೂಲವು ಅವರ ವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳು, ಜನ್ಮವಲ್ಲ. ಗುಣಕರ್ಮಗಳೆಂದೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಾಹ್ಯತಃ ಕಂಡುಬರುವ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪು. ಗೀತೆಯು ಅಂಥ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಗುಣಗಳೆಂದರೆ ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಗುಣಗಳು; ಕರ್ಮಗಳೆಂದರೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಜೀವನು

ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮದ ಈ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯ ಭಂಡವಲು. ಬಾಹ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಗುಣಗಳೂ ಬಾಹ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ ಈ ಅಂತರಿಕ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಲಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರಗಳು, ಸ್ಥೂಲವಾದ ಆದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಸಾಧನ ಮಾತ್ರಗಳು. ಇರಲಿ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವನಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಆಧಾರಗಳಿವೆ.* ಸ್ವಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ, ನಿನಗೆ ಈ ನಡುಗು ತರವಲ್ಲ (೨.೩೧); ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮವಾದ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಈ ಯುದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರೇಯವು ಮತ್ತಾವುದೂ ಇಲ್ಲ (೨.೩೨); 'ಅಕರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಕರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿನದಾದುದರಿಂದ, ನಿನಗೆ ನಿಯತವಾದ ಎಂದರೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಕರ್ಮಮಾಡು (೩,೮); 'ಆದಕಾರಣ, ನೀನು ಅಸಕ್ತನಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ, ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರು (೩.೧೯); ಕುಂದುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ತನ್ನ ಧರ್ಮವೇ ತನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದು; ತನ್ನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯುವುದೂ ಲೇಸು, ಪರಧರ್ಮವು ಮಾತ್ರ ಭಯಂಕರವು (೩.೩೫); "ನಿಯತವಾದುದನ್ನು ಎಂದರೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಸಂನ್ಯಾಸವಲ್ಲ (೧೮.೭); ನಿಯತವಾದುದೂ ಸಂಗರಹಿತವಾದುದೂ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆದ ಕರ್ಮವು ಸಾತ್ವಿಕವು (೧೮.೨೩); 'ಶಮದಮಾದಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ವಭಾವಜಕರ್ಮಗಳು (೧೮.೪೨); ಶೌರ್ಯತೇಜಮುಂತಾದವುಗಳು ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಸ್ವಭಾವಜಕರ್ಮಗಳು (೧೮.೪೩); ಕೃಷಿಗೋರಕೃಷಾದಿಗಳು ವೈಶ್ಯನ ಸ್ವಭಾವಜಕರ್ಮಗಳು (೧೮.೪೪); ಮತ್ತು ಪರಿಚರ್ಯಾದಿಗಳು ಶೂದ್ರನ ಸ್ವಭಾವಜಕರ್ಮಗಳು (೧೮.೪೪); ತನ್ನ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನು ಸಂಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತನಾದವನು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು

* ಸ್ವನಿಹಿತವೃತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರಗಳು;—೨.೩೧; ೨.೩೨, ೩.೮, ೩.೧೯, ೩.೩೫, ೧೮.೭, ೧೮.೨೩, ೧೮.೪೨, ೧೮.೪೩, ೧೮.೪೪, ೧೮.೪೫, ೧೮.೪೬, ೧೮.೪೭, ೧೮.೪೮, ೧೮.೫೯, ೧೮.೬೦.

ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು (೧೮.೪೫); ಸ್ವಕರ್ಮದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (೧೮.೪೬); ಪರಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಅರಿತುರುವುದು ಮೇಲು. ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸುಗುಣವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪಾಪವು ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, (೧೮.೪೭); ಸದೋಷವಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಸಹಜಕರ್ಮವನ್ನು ತಾಸು ಬಿಡಕೂಡದು. ಉರಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಹೊಗೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅರಂಭಕ್ಕೆ ದೋಷವು ಮುಸುಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ (೧೮.೪೮). ಪ್ರಕೃತಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಈ ಯುದ್ಧಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ (೧೮.೫೯), ನನ್ನ ಹುಟ್ಟುಗುಣಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಸ್ವಕರ್ಮದಿಂದ ನೀನು ಜಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ; ಮೋಹದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನೀನು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೂ, ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯಾದರೂ ಅದನ್ನು ನೀನು ಮಾಡೇ ಮಾಡುವಿ (೧೮.೬೦)-ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಎಂದರೆ ತನಗುಚಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬನ ಸ್ವಧರ್ಮವು.

೯ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಕರ್ಮಯೋಗ

ಕಾಯ ಕರ್ಮ ಕೈಲಾಸ

— ರೂಪಸಂಪಾದನೆ

ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹೋದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ
ವಿವರಿಸಿದೆವಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ವಿನಯದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಯೋಗ
ನೆಂಬುದು ಆ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯ ರೂಪವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ
ಈ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯವುಹತ್ತುವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅಥವಾ
ಗೀತೆಯಿಂದರೇನೇ ಕರ್ಮಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವಷ್ಟು
ಅದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಕರ್ಮಯೋಗವು
ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂಬುದು ಸಮ್ಮತವಾದ ವಿವೇಚನೆ
ಯಿಂದ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಸರ್ವವೂ 'ಭಗವದಭೀನ'
ವೆಂಬ ಜ್ಞಾನ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿ, ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ
ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳೇನೂ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಹತ್ವದ
ವುಗಳಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ಕರ್ಮಯೋಗವು ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯರೂಪವೆಂದು
ಹೇಳಿದೆವಷ್ಟೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗವೂ ಆ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯ ರೂಪವೇ.
ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅದೂ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಾವು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾ-
ವೇಶ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ, ಕೇವಲ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನಷ್ಟೆ
ವಿವೇಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ
ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಒಂದು
ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಶ್ರವಣಮನನ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳೂ ಕರ್ಮಗಳೇ.
ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯತೆ ಕರ್ಮವೆಂದೆನ್ನುವ ರೂಢಿಯಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ.
ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಕರ್ಮ ಮಾಡದೆ ಜೀವಂತವಿರುವುದು ಕೂಡ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ
(೩.೫); 'ದೇಹಧಾರಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಶೇಷವಾಗಿ ಬಿಡುವುದು ಶಕ್ಯವೇ

ಇಲ್ಲ (೧೪.೧೦); ಕರ್ಮನಾಡದಿದ್ದರೆ ಶರೀರಯಾತ್ರೆಯು ಸಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ (೩.೪). ಎಂಬಬಳಿಕ, ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನು ? ತಾನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾಗಿ ತದ್ವಾರಾ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನಗಳು ಹೇಗೆ ಆಗುವವೋ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗವು ಆತನಿಗೆ ತರವು ಉಳಿಯಿತು. ಆ ತರಹದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಉದ್ದೇಶವು.

ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಕರ್ಮಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಂಧಕಗಳು, ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದೊಳಗಿನ ಏಡರುಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ, ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅದುಂಟ ಕೆಟ್ಟದೇ ಆಗಲಿ ಚಲೋದೇ ಆಗಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಸಂತೂ ಆಗಲೇಬೇಕಷ್ಟೇ. ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾದರೆ ಅದುಂಟ ಇಹ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಪಾಪವು ತಗಲಿ ಪರಲೋಕ ದಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡ. ಆದ ಕಾರಣ, ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿ ಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಕರ್ಮ ಗಳಿಗೆ ತಾಮಸಕರ್ಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಆದರೆ ಚಲೋ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಬಿಡಬೇಕೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಕಲಿಸವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಚಲೋ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯವು ಒದಗಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳ ಲಾಭವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ, ಇಂಥ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳ ಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಲೋ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಅವನ್ನು ಸಕಾಮ ದಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಪುಣ್ಯವು ತೀರಿದ ಬಳಿಕ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳನ್ನು ಮಾರದಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಮನುಷ್ಯನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಈ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಉಚ್ಚ ತರಹದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮಗಳು ಬಂಧಕಗಳಾಗುವು

ದಿಲ್ಲ. ಆ ತರಹದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಯೋಗವು (೨.೩೯).
 ಎಂದರೆ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯವೇ ಬರಲಿ, ಪಾಪವೇ ಬರಲಿ, ಎರಡೂ
 ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೇ. ಅದಕಾರ
 ಣವೇ, ಗೀತೆಯು ಪುನಃ ಪುನಃ ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಉಪ
 ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯವನ್ನು
 ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ಮೊದಲಿಗೇ ಹೇಳುವ
 ದೇನೆಂದರೆ 'ಜ್ಞಾನದ ಉಪಾಯದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯ
 ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. ಆ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆ
 ದರೆ, ನೀನು ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಹರಿಯುವಿ' (೨.೩೯)
 ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ
 ದ್ದಾನೆ. 'ಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತನಾದವನು ಅಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ
 ಯುಕ್ತನಾದವನು ಪಾಪವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ
 ವಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಎರಡನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ (೨.೪೦) ಎಂದರೆ ನಾವು
 ೭ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವು ಕರ್ಮದ
 ಕಟ್ಟನ್ನು ಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಪಾಯವು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾ
 ಯಿತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯ ಕೌಶಲ್ಯವು (೨.೪೦).
 'ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಫಲವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ
 ದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಸಂತರು ಬ್ರಹ್ಮದ ಸೆರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು
 ದುಃಖರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ (೨.೪೧).
 ಇದರಿಂದ, ಕರ್ಮವು ಬಂಧಕವಾಗದಿರಬೇಕಾದರೆ (೧) ಪರಮಾತ್ಮನ
 ಜ್ಞಾನ (೨) ಕರ್ಮಫಲೇಚ್ಛಾ ರಾಹಿತ್ಯ ಇವೆರಡು ಗುಣಗಳು ಬೇಕೆಂದು
 ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮೂರನೆಯ ಗುಣವೆಂದರೆ
 ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಮಾಡುವುದು. ಯಜ್ಞವೆಂದು
 ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳು ಹೊರ್ತಾಗಿ
 ಮಿಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳು ಬಂಧಕವಾಗುವವು (೩೯). ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ
 ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನು ಕರ್ಮಯೋಗಿ
 ಯಾಗಲಾರನು. ಅಂಥವನು ಕರ್ಮವೀರನೆನಿಸಬಹುದು. ಕರ್ಮಯೋಗಿ

ಯೆಂದರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಮಾಡಲಿ, ಬಹಳೇ ಮಾಡಲಿ, ಯೋಗ
 ವೆಂದು ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರವೂಜಿಯೆಂದು ಮಾಡುವವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ.
 ಆದಕಾರಣ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ
 ತೊಡಗು. ನನ್ನಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ
 ನಿನಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯು ದೊರೆಯುವುದು (೧೨.೧೦); ಎಂದು ಆತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ
 ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. “ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅವುಗಳ ಶುಭಾಶುಭ
 ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಪಾರಾಗುವಿ” (೯.೨೮) ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿರು
 ವನು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಆತನಲ್ಲಿ
 ಭಕ್ತಿಯಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಷ್ಟೆ. ಆದಕಾರಣ, ಭಕ್ತಿಯು ಕರ್ಮಬಂಧ
 ವನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಬೇಕಾಗುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುಣವು. ಯಾರು ನನ್ನೀ
 ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಸೂಯೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ನಡೆಯು
 ತಾರೋ ಅವರು ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟಿಸಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ
 (೩.೩೧); ಕರ್ಮಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಲೇಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನ
 ವುಳ್ಳವರಿಗೂ ಕರ್ಮಗಳು ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ (೪.೧೪). ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಮನ
 ಸ್ಸನ್ನೂ ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಯಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟವನು, ಕೇವಲ
 ಶರೀರಧಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ಅವುಗಳ ಕಿಲ್ಚಿಷವು
 ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲ (೪.೨೧) ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮನುಷ್ಯನು ಶರೀರ
 ಧಾರಣಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕ
 ಲ್ಲದೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿ
 ದಂತಾಯಿತು. ೪.೨೩ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವು ಕರ್ಮಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಪರಿ
 ಹಾರವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉಪಸಂಹಾರಾತ್ಮಕ ಶ್ಲೋಕವು. ಇದರಲ್ಲಿ
 ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಗುಣಗಳು ಒಟ್ಟು
 ಗೂಡಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ (೧) ಫಲಸ್ನೇಹವನ್ನು
 ಬಿಡುವುದು. (೨) ದೇಹಾದಿಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡುವುದು. (೩)
 ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡುವುದು. (೪) ಯಜ್ಞಕ್ಕೋ
 ಸ್ಕರ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವೂಜಿಯೆಂದು ಕರ್ಮಮಾಡುವುದು
 (೪.೨೩). ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತರಹಗಳಿದ್ದು ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ

ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವರು ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ (೪.೪೪). ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ಮಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದು (೫.೨), ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಕರ್ಮ ಬಂಧವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ೫.೭ ರಲ್ಲಿ ಯೋಗಯುಕ್ತನಾದವನೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಭೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವನೂ ಬಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಭೂತನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನೂ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಕರ್ಮಮಾಡಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲ (೫.೭)-ಎಂದು ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಫಲೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ, ಕರ್ಮದ ಎಲೆಗೆ ಹೇಗೆ ನೀರಿನ ಲೇಪವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಪಾಪ ಲೇಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ (೫.೧೦)-ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರ್ಮಬಂಧನ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮುಖ್ಯ ಎರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿರುವನು. ಯೋಗವಿಲ್ಲದವನು ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡದವನು, ಫಲದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ (೫.೧೨). ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಗೀತೆಯು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಕರ್ಮಬಂಧದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳ ಸಲುವಾಗಿ (೧) ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ (೨) ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ "ಯೋಗಿಗಳು ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೂಡ, ಫಲೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೫.೧೧); "ಸರ್ವಕರ್ಮವೂ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ (೪.೩೩) ಎಂದರೆ ಯಾವತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ಕೊನೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

కర్మగణాన్ని చూడవచ్చుదని అత్తనుద్ధి. ఎందరే అంతఃకరణ శుద్ధియాగుచుంటుంటుంది ఎల్లరిగూ బేగనే తిళియతక్కు విషయం. ఏకేందరే, కర్మగణాన్ని జేన్నాగి చూడవచ్చుదక్క. ఎందరే కర్మగణ బంధం తగులంత అనన్ను చూడవచ్చుదక్క. మేలె అనేక గుణగళు బేకాగువనందు యేళితక్కు. అదరిందు, కర్మగణాన్ని చూడవనను ఆ గుణగళు సంతాదిసలెబేకాగుత్తదే. అదకారణ, కర్మగళు యథాయేగ్యవాగి చూడత్త. హేగువుదరిందు అంతఃకరణ శుద్ధియు ఆగుత్తదేంటుదు సహజవాగి తిళియువ మాతు. అదరే, నావు నమ్మ స్వవిహితకర్మగళు చూడత్త. హేదరే పరమాత్మన అపర్యోక్తజ్ఞానం ఏకే ఆగ బేకేంటుదు బేగనే తిళియద విషయ. అదన్ను స్వల్ప తిళిసి హేళునవు. తత్పదర్థిగళిగే శరణు హేదరే అవరు నిమగే తత్పజ్ఞానం నన్ను లుపదేశిసత్తారేందు (౪.౩౪) హేళియే యదే. మత్తు శ్రీకృష్ణుని ౩నెయ అధ్యాయదల్ల పరమాత్మ విషయకవాద తత్పజ్ఞానం నన్ను అర్జునగే శ్రవణ మాడిసియే యోగం నన్ను హేళువుదక్క ప్రారంభిసిద్దాన. అదే మేరేగే ౩నెయ మత్తు ౯నెయ అధ్యాయగళులయూ జ్ఞానవిజ్ఞానగళు లుపదేశిసిరువను. ౧౩నెయ అధ్యాయదల్లయూ జ్ఞానం హేళుట్టిదే. సారాంత, ఇంథ తత్పజ్ఞానద విషయగళు మేలిందు మేలె కేళువుదరిందు నమగే పరమాత్మన జ్ఞానవాగుచుంటుంది హేళిదరే ఎల్లరి ఒప్పు బతుదాద మాతు. హాగేయే మననం జ్ఞానక్క అవశ్యవాద సాధన. ఏకేందరే, మనస్సనలయ సందేహగళు కళిదుకొళువుదక్క మత్తు కలితదుదన్ను దృఢీకరిసికొళువుదక్కొక్కర మననం అవశ్య. ఈ శ్రవణ మననగళ మూలక ధ్యానం లుత్పన్నవాగి అదు పరమాత్మన అపర్యోక్తజ్ఞానక్క కారణవాగుత్తదే. ఇదు సహజవాగి తిళియతక్కు మాతు. అదరే, స్వవిహిత కర్మగళు న్నాశరిసువుదరిందు జ్ఞానం ఏకే లుంటాగబేకు? ఇదక్క కారణ

ವೇನೆಂದರೆ, ವಿಹಿತ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಂತೂ ಆಗುತ್ತದಷ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಯಿತೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಕರ್ಮಯೋಗಿಗೆ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಹೇಗೆ ಮೈರಾಗ್ಯವು ಅಥವಾ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಅವಶ್ಯಕವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣರೂಪವಾದ ಯೋಗವೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಇವೆರಡುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೇ ಕರ್ಮಯೋಗವು. ಆದಕಾರಣ, ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈಶ್ವರ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲವೆ? ಆದಕಾರಣ, ಕರ್ಮಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡತೊಡಗಿದನೆಂದರೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಆತನು ಶ್ರವಣಮನನಾದಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಆತನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಕೇವಲ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಕರ್ಮಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಭೇದವಿದೆ. ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನವು ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಭವವು ಹೆಚ್ಚಿರುವುದರಿಂದ, ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯು ಧಾರ್ಥವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಹುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಈ ಬಗೆಯ ಅಂಚಿಕೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಜ್ಞಾನವಾಗಿರದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅನುಭವದ ಬೆಂಬಲವು ದೊರೆತಿರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣವೇ, ಗೀತೆಯು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳು ವೃಥಾವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೂ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವಿದೆ. ಇರಲಿ.

ಇವೆಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ
 "ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದರೆ, ಗುರುದರುಶನವಾದರೂ ಮರೆಯಬೇಕು.

ಲಿಂಗವೂಜಿಯಾದರೂ ಮರೆಯಬೇಕು. ಜಂಗಮ ಮುಂದಿದ್ದಡೆಯೂ ಹಂಗುಹರಿಯಬೇಕು, ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವಾದಕಾರಣ-ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಪೂಜೆ (೧೮.೪೬) ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದರ ಭಾವವೂ ಇದೇ.

ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನೆಯ ಒಟ್ಟು ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಕರ್ಮ ಯೋಗವು ಪರಮಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗವು. ಈ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಂಶಗಳು (೧) ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ವೈರಾಗ್ಯ (೨) ಯೋಗ ಅಥವಾ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿ. ಇವೆರಡುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವವಿಹಿತ ಕರ್ಮವೇ ಕರ್ಮಯೋಗವು. ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಯೋಗದ ಇವೆರಡು ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆವು.

೧೦ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಸಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ

ಸಿರಿಯು ಬಂದರೆ ಹಿಗ್ಗಿ ನಡೆಯರು |

ಬರುವು ಬಂದರೆ ತಗ್ಗಿ ನಡೆಯರು |

ಪರಿಪರಿಯ ದುಃಖಗಳು ಬಂದರು ಮರುಗರವರೊಮ್ಮೆ ||

ತರುಣಿ ಮಕ್ಕಳ ಜರಿದುಬಿಟ್ಟರು |

ಬರುವ ಮಾರಿಯ ತಿಂಬೆನೆಂಬರು |

ಎರಗರೋ ಅನ್ಯರಿಗೆ ನಿನ್ನಯ ಕಂಕರರು ನಿನಹೊರತು ||

— ಕನಕದಾಸ

ಸಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೇ ಕರ್ಮಯೋಗ ವೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆವಷ್ಟೆ. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಇವೆರಡು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಿಸುವೆವು.

ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಗೀತೆಯನ್ನೋದುವವರಿಗೆ, ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ

ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಶಬ್ದವು. ಆದಕಾರಣ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳಾವವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲೇಬೇಕು. ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುವುದು-ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಗೀತೆಯು, ಮನುಷ್ಯನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಲು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸವೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬರುವ ಯಾವತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುವುದೇ ಸಂನ್ಯಾಸ. ಇಂಥ ಸಂಗತಿಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು. ಸಂಕಲ್ಪತ್ಯಾಗ (೪.೧೯; ೬.೨; ೬.೩), ಆರಂಭತ್ಯಾಗ (೧೨.೧೬; ೧೪.೨೫), ಸಂಗತ್ಯಾಗ (೫.೧೦), ಸ್ನೇಹತ್ಯಾಗ (೨.೫೭), ಆಸಕ್ತಿತ್ಯಾಗ (೩.೧೯), ಅಭಿಷ್ಠಾಂಗತ್ಯಾಗ (೬.೪), ಸಕ್ತಿತ್ಯಾಗ (೩.೧೯), ಆಕಾಂಕ್ಷಾತ್ಯಾಗ (೪.೧೨), ಅಪೇಕ್ಷಾತ್ಯಾಗ (೧೨.೧೬), ತೃಷ್ಣಾತ್ಯಾಗ (೧೪.೭), ಕಾಮತ್ಯಾಗ (೨.೫೫; ೨.೭೦), ಕಾಮಕ್ರೋಧತ್ಯಾಗ (೫.೨೬), ಆಶಾತ್ಯಾಗ (೪.೧೪), ಸ್ಪೃಹಾತ್ಯಾಗ (೨.೭೦), ಇಚ್ಛಾಭಯಕ್ರೋಧತ್ಯಾಗ (೫.೨೮), ಸುಕೃತದುಷ್ಕೃತತ್ಯಾಗ (೨.೫೦), ಶುಭಾಶುಭ ಪರಿತ್ಯಾಗ (೧೨.೧೭), ರಾಗ ದ್ವೇಷತ್ಯಾಗ (೨.೬೪; ೧೮.೫೧; ೧೮.೨೩), ಸುಖದುಃಖತ್ಯಾಗ (೨.೩೮), ಯೋಗಕ್ಷೇಮತ್ಯಾಗ (೨.೪೫), ಹರ್ಷಾಹರ್ಷಭಯೋ ದ್ವೇಗತ್ಯಾಗ (೧೨.೧೫), ದ್ವಂದ್ವತ್ಯಾಗ (೨.೪೫), ದ್ವಂದ್ವಮೋಹತ್ಯಾಗ (೭.೨೭; ೭.೨೮; ೧೫.೧೭), ಕಾಮಕ್ರೋಧ ಲೋಭತ್ಯಾಗ (೧೬.೨೨), ಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗ (೫.೧೨; ೧೨.೧೧; ೧೨.೧೨), ಕರ್ಮಫಲಸ್ಪೃಹಾತ್ಯಾಗ (೪.೧೪), ಕರ್ಮಫಲಾಸಂಗತ್ಯಾಗ (೪.೨೦), ಕರ್ಮಜ ಫಲತ್ಯಾಗ (೨.೫೧), ಕರ್ಮಫಲ ಹೇತುತ್ಯಾಗ (೨.೪೭), ಅಭಿಮಾನತ್ಯಾಗ (೧೩.೧೦) ಮಮತ್ವತ್ಯಾಗ (೨.೭೦), ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನತ್ಯಾಗ (೧೩.೩೦), ಅಹಂಕಾರತ್ಯಾಗ (೨.೭) ಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹತ್ಯಾಗ (೪.೨೨; ೬.೧೦).-ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎಧವಿಧವಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಇವುಗಳೊಳಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲಿಂದ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು

ವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಬಹುದು. (೧) ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು (೨) ರಾಗ ದ್ವೇಷಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು (೩) ಕರ್ಮ ಫಲವನ್ನು ಬಿಡುವುದು (೪) ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡುವುದು. ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನೇ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು. ವಿಷಯಚಿಂತನದಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗವು ಅಥವಾ ಸ್ನೇಹವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆಯೆಂದು (೨.೬೨-೬೪) ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಆದಕಾರಣ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ಮೊದಲನ ಕೆಲಸ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಶಾಂತವಾಗುತ್ತವೆ. ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಗವು ಎಂದರೆ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಆದರೆ ಆ ರಾಗ ದ್ವೇಷಾದಿಗಳು ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು. ಆದಕಾರಣ, ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೆಂದರೆ ಸರ್ವ ದ್ವಂದ್ವಗಳ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದು. ಸುಖದುಃಖ, ಲಾಭಾಲಾಭ, ಶುಭಾಶುಭ, ಮಾನಾಪಮಾನ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಸಂನ್ಯಾಸವು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನೆಂದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಮಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಶಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನು ಕರ್ಮಫಲದ ಚಿಂತೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಮವೇ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಮೂಲವಾದುದರಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯು ಮಾಡುವ ಇಂಥ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಅಂಶವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಲಕ್ಷಣವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ತರಹದ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಾವುದೆಂದರೆ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನತ್ಯಾಗ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಏದು ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ (೧) ಅಧಿಷ್ಠಾನ (೨) ಕರ್ತೃ (೩) ಕರಣ (೪) ಪ್ರಥಕಾಜೇಷ್ಟ (೫) ದೈವ. ಕರ್ತನು ಈ ಏದು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣನು. ಹೀಗಿದ್ದು, ಯಾವದೊಂದು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಇಂಥ ಅಭಿಮಾನತ್ಯಾಗವೂ ಸಂನ್ಯಾಸವೇ.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ನಾವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿವಿಧ ಸಂನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆವು. ಸಂನ್ಯಾಸ ಶಬ್ದವು ಗೀತೆಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಶಬ್ದವಾದಾಗ್ಯೂ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿಯುಂಟು. ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ (೬.೩೫; ೧೨.೮). ಈ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪೇದಾಂತಿಗಳು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳ ತಾಳಿಕೋ | ಬಹು |

ಸಂದೇಹ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಕೋ |

ಬಂದಷ್ಟರಲಿ ಬಾಳಿಕೋ | ಗೋ |

ವಿಂದ ನನ್ನವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೋ |

ಎಂಬುದಾಗಿ ಕನದಾಸರು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು.

‘ಒಮ್ಮೆ ಕಾಮಾದಿಗಳಲೊಂದಿಹು | ದೊಂಮೆ ವೈರಾಗ್ಯದಲಿ ಸಂಸೃತಿ |

ಧರ್ಮದಿಂದೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರ ಚಿಂತೆಯಲಿ ||

ಒಮ್ಮೆ ಪುಣ್ಯದೊಳೊಮ್ಮೆ ಪಾಪದೊಳೊಮ್ಮೆ ಸುಖದುಃಖದಲಿ ತೊಡರಿಹು |

ದೊಮ್ಮೆಯದನರಿದಿಪ್ಪದೆ ನೀನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವು ||

ಎಂಬುದಾಗಿ ಅನುಭವಾವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ

ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತಫಲ ತನ | ಗಿಂಹು ಬಂದೊಡಗಿದರೆ ನಶನದ |

ರಿಂದ ಪರಮ ವಿನೇಕವೈರಾಗ್ಯನುವ ನೆರೆಸಡೆದು ||

ಒಂದರಲಿ ಸುಖವೆಂಬುದೇ ತನ | ಗೊಂಹು ಬಾರಿಯು ತೋರದಿಹುದದ |

ರಿಂದ ಮನದಲಿನೊಂದು ಸುಖದಿಚ್ಛೆಯನು ಮಾಡುವನು ||

ಎಂಬುದಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯಬುದ್ಧಿಯೇ ನಿಜಸುಖದ ಆಗರವಾದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮಸೋಪಾನವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ. ಸಂನ್ಯಾಸವು ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮೆಟ್ಟಿಲಾದುದರಿಂದಲೂ ಅದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು ಕೂಡ ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಅದು ಸ್ತುತಿ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸದ ಮುಖ್ಯ ಪರಿಣಾಮವು ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿ. ದುರ್ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಿತ್ತು ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ

ಸದ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸ
ವುಳ್ಳ ಅಂಥವನಿಗೆ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆಂದು ಕೂಡ ಅನುಭವಾಮೃತವು ಸ್ತುತಿ
ಸಿರುವುದು.

ಹಾವಿನಲಿ ಹಾರದಲಿ ಶಿಲೆಯಲಿ | ಹೂವಿನಲಿ ಹೆಂಟೆಯಲಿ ಮಣಿಯಲಿ |
ಬಾವೆಯಲಿ ತೃಣದಲಿ ಶಿಲೆಯಲಿ ಶತ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರಲಿ ||
ಭಾವಭೇದವ ಬಿಟ್ಟು ಸಮತೆಯ | ಸಾವಧಾನದಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿಹ |
ಪಾವನಾಶ್ರಮಗಳಲಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಕೇಳಿಂದ

— ಅನುಭವಾಮೃತ

ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರೆಂದರೆ
ನಮ್ಮ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಅದರ ವರ್ಣನೆಯೇ ಕಂಡು
ಬರುವುದು. ವೈರಾಗ್ಯವು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಒಂದು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ
ವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವವರೆಗೆ ಅದರ ಅತಿರೇಕವಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು
ಸಂನ್ಯಾಸವೇ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿದೆ.
ಕಾಮನ ಉಬ್ಬಿಗೆ ಬಲೆಯನ್ನು ಜೀಸಬಾರದೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ
ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪನಲ್ಲರಿಯು.

ವ್ಯಸನ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮುಣರೋಗಗಳು ಬಂದು ಬಾ |
ಧಿಸುವ ಸಮಯದೊಳಿಂತು ಸಂಸಾರವ ||
ವಿಷನಾಗಿ ಕಾಂಬದಂತುಳಿದ ಕಾಲದೊಳು ಮೋ |
ಹಸದವನು ಬಿಟ್ಟಿದೋಡದುನೆ ವಿರತಿ ||

ಎಂಬುದಾಗಿ ಅತಿರೇಕವಾದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳುವುದುಚಿತವಲ್ಲ.
ಹಾಗೆ ಸರ್ವಭೂಷಣರು ಹಾಡಿದ್ದು ಕೇವಲ ಸ್ತುತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯ
ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರೇ ಸಂನ್ಯಾಸ ಶಬ್ದದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು
ಮಂಡಿಸುವ ಬಿಡಬೇಡ | ಸರ್ವತಾಗ್ರದೊಳರ್ಪ |

ಕಂದರದಿ ನಿಲಬೇಡ ಬರಿದೆ || ಮಾನವ ||

ಕಂದ ಮೂಲವ ಸವಿಯಬೇಡ ನಿನ್ನಯ ತನುವೆ ಕಂದಿ ಕುಂದಿಸಬೇಡ || ಮಾನವ ||

ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಧನಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರಾಯಿತೆ | ಘನವೈರಾಗ್ಯವಲ್ಲ, ನೋಡಿ ||

ಮನೆಯ ಬಿಟ್ಟೀಕಾಂತದೊಳು ಕುಳಿತರಾಯಿತೆ | ಘನವೈರಾಗ್ಯವಲ್ಲ, ನೋಡಿ ||

ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. "ಸತಿಮತರ ಬಿಟ್ಟು ಯತಿಗಳಾಶ್ರಮವೇಕೆ" ಎಂದು ಪುರುಂದರದಾಸರೂ ಹೇಳಿರುವರು.

ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂದೊಡನೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಸಕಲಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಗೀತೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶೂನ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊರದೂಡಲು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲರೂ ಮನೋಭಾವಗಳಿಗೆ ಚಲೋ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ದುರ್ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಸದ್ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಬೇರೂರಲು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನೇ ನಿತ್ಯಸಂನ್ಯಾಸಿಯೆಂದು ಗೀತೆಯು ಸಂನ್ಯಾಸದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ (೫.೩). ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಷ್ಟೇ ಸಂನ್ಯಾಸವುಳ್ಳವರಲ್ಲ; ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥಾದಿ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೇ. ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು

ಪತಿಯೊಡನೆ ಮನಬಂದ ತೆರದಲಿ | ಪ್ರತಿದಿನಪದಲಿ ರಮಿಸಿ ಮೋದಿಸಿ |

ಸುತರ ಪಡೆದಿಳೆಯೊಳು ಜತೇಂದ್ರಿಯಳೆಂದು ಕರೆಸುವಳು |

ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಮೈರಾಗ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಮರ್ಮವನ್ನು ರುಹಿದ್ವಾರೆ. ನಿಯತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ (೧೮.೭); ಆದಕಾರಣ ಕಾಮನಾತ್ಮಾಗವೇ ಸಂನ್ಯಾಸವು, ಕರ್ಮತ್ಯಾಗವು ಸಂನ್ಯಾಸವಲ್ಲ. ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ನ್ಯಾಸವು ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂದು ಗೀತೆಯೇ ಸಂನ್ಯಾಸದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ (೧೮.೧); ಕಾಮಾತುರತೆಯು ಹೇಗೆ ನಿಂದ್ಯವೋ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಾತುರತೆಯೂ ನಿಂದ್ಯವೇ. ಆತುರ ಸಂನ್ಯಾಸವೂ ನಿಂದ್ಯವೇ.

ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಉದಾ: ೫.೧೩; ೧೨.೧೬; ೧೮.೫೭ ಆದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ೫.೧೩ ರಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದವನು ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು

ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ತಾನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡುವವನೂ ಅಲ್ಲ, ಮಾಡಿಸುವವನೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತೇ ಹೊರತು, ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವರೂಪತಃ ತ್ಯಾಗಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ೧೨.೧೬ ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳ ಆರಂಭವನ್ನು ಆದರೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ೧೮.೫೭ ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವಕಾಮಗಳ ತ್ಯಾಗವನ್ನೂ ಅಕ್ಷರಶಃ ತೆಗೆದ್ಬಿಡಬೇಕೆಂದು. ೨.೫೫; ೨.೭೧; ೪.೧೯; ೬.೧೫; ೬.೨೪; ೬.೨; ೬.೩-ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸರ್ವಕಾಮತ್ಯಾಗವು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವತ್ತು ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೆಂದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾಮಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾಮವು ತಾನು (೭.೧೧) ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ (೧) ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯ (೨) ಮನೋಜಯ. ಉಪವಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವು ತ್ವರಿತದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. (೩.೫೫; ೩.೬೪). (೩) ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಂತೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಾಯವು (೩.೩೬). ಬರೀ ಬಾಯಿಯಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ

ಶರೀರದಾಶೆಯಿಲ್ಲದುದಕೆ ಮರಣಕಂಜದಿಹುದೆ ಸಾಕ್ಷಿ |

ವಿರತಿಬಲಿದುದಕೆ ಭೋಗಕರಗದಿಹುದೆ ಸಾಕ್ಷಿ |

ಕರಣವಿಜಯವಾದುದಕೆ ಹರಿಯಂದ್ರಿಯಗಳೆ ಸಾಕ್ಷಿ ||

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಕರ್ಮಯೋಗದ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕ ಅಂಗವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಿವರಣೆಯಾಯಿತು.

೧೧ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಯೋಗ ಅಥವಾ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿ

ಕೊಡುವುದೆಲ್ಲವು ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟವು |

ಉಡುವುದೆಲ್ಲವು ನಿನಗೆ ವಸನವು |

ಬಿಡದೆ ಉಂಡುಗೊಂಡಿದ್ದು ನಿನಗದೆ ಉಟವೆಂಬುವರೋ |

ನುಡಿನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು |

ಅಡಿಗಡಿಗೆ ತಿರುಗುವುದೆ ಯಾತ್ರೆಯು |

ಕಡಲಶಯನನೆ ಶಯನವೇ ನಿನ್ನದಿ ನಮಸ್ಕಾರ ||

— ಕನಕದಾಸರು

ಕರ್ಮಯೋಗದ ಎರಡು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಇನ್ನು ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅದರ ಎರಡನೆಯ ಅಂಶವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವೆವು.

ಯೋಗವೆಂದರೆ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿ. ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಿಡುವ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಯೋಗವೆನ್ನುವರು. ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವು ಆತ್ಮಂತರಾಡಿಯೊಳಗಿರುವ ಶಬ್ದವು. ಗೀತೆಯೆಂದರೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವೆಂದರೆ ಗೀತೆ ಎಂದೆನ್ನುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ, ನಿಜವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ, ನಿಷ್ಕಾಮತೆಯು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಒಂದು ಅಂಗಮಾತ್ರವಾದ ಸಂನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಗೀತೆಯು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಏಕದೇಶೀಯವಾದ ವಿಧಾನವು. ಕರ್ಮಯೋಗದ ಎರಡನೆಯ ಅಂಶವಾದ ಯೋಗವು ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂನ್ಯಾಸವು ಅಥವಾ ನಿಷ್ಕಾಮತೆಯು ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕವಾದ ಉಪದೇಶವು. ಯೋಗವು ವಿಧಾಯಕವಾದ ಉಪದೇಶವು. ಸಂನ್ಯಾಸವು ಎನನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಯೋಗವು

ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುವ ವಿಷಯ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಹೊರಗಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ (೨.೬೧). ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡಬೇಕು ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಬೇಕು, ಆತನಿಗೆ ಸಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು (೧೮.೬೫). ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮ ಮಾಡುವಾಗ ಈಶ್ವರನನ್ನು ನೆನಪಿಡಬೇಕು. ಯೋಗಸ್ಥನಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು (೨.೪೮). 'ಕರ್ಮಗಳ ಕಾಮಾರ್ಥ ಮಾಡದಿರು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ 'ಅವಶನಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡು | ಮಾ | ಧವನ ವಾಹನಸೆಂದು ನಲಿದಾಡು' ಎಂದು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿರುವರು. ದೇಹವು ದೇವರ ರಥವು; ಶರೀರವು ದೇಗುಲವು-ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನೋಯೋಗವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆತನಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು (೪.೪೧). ಕೇವಲ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಅದು ಯೋಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೇನೇ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ (೫.೬). ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಫಲೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ಮಮಾಡಿದರೇನೇ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲ (೫.೧೦). ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಂಧವಿಲ್ಲ (೩.೯). ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸದ ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ಎಂದೆನ್ನುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುವುದಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ಯೋಗದ ಸೂಚಕವು. ಸಕಲಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವದರ್ಪಣ ಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಹಾಗೆ ಭಗವದರ್ಪಣಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಸಕಲಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿಗಳ ಕರ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನು; ಆತನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾನೆ (೧೮.೬೧)-ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆತನ ಧ್ಯಾನಪರರಾಗುವುದು.

ಮೋಕ್ಷ ಅಥವಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ

ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ಅದು ಆತ್ಮಿಕ ಸುಖದ ಅನುಭವದ ಸ್ಥಿತಿ. ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಒದ್ದರಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶರೀರಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಮನಸ್ಸುಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಆತ್ಮಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮುಕ್ತನು ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ, ಒದ್ದನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತನ ಕಲ್ಪನೆಯು ತೀವ್ರ ಆಕಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ. ಮುಕ್ತಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೀರ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನ ಸ್ಥಿತಿ, ಯೋಗಾರೂಢನ ಸ್ಥಿತಿ, ಗುಣಾತೀತನ ಸ್ಥಿತಿ, ಭಕ್ತನ ಸ್ಥಿತಿ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಹುಶಃ ಪರ್ಯಾಯ ಶಬ್ದಗಳೇ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ (೨.೫೩ ರಿಂದ ೭೨; ೬.೩, ೪; ೧೪.೨೨ ರಿಂದ ೨೭; ೧೨.೧೩ ರಿಂದ ೨೦). ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನೋದಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸವೂ ಯೋಗವೂ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಕಾಮತ್ಯಾಗ, ಫಲತ್ಯಾಗ, ಸುಖದುಃಖ ಸಮತ್ವ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬಂದಿರುವುವಲ್ಲದೆ ಯೋಗವೂ ಬಂದಿದೆ. ಆಯುಕ್ತನಿಗೆ ಅಂದರೆ ಚಿತ್ತಸಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದವನಿಗೆ ಭಾವನೆಯು ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ (೨.೬೬); ಚಿತ್ತಮನಸ್ಸನೂ ಪ್ರಶಾಂತನೂ ಆದವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸದಾ ಇರುತ್ತಾನೆ (೬.೭); ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಮೀರಿದವನನ್ನು ಎಂದರೆ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಅರಿಯುವನೋ ಆಗ ಗುಣಾತೀತನಾಗುವನು (೧೪.೧೯); ಭಗವಂತನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಬಗೆಯುವ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಾದ ಭಕ್ತರು ಆತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರು (೧೨.೨೦). ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೇವಲ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯೋಗಯುಕ್ತವಾಗದಿದ್ದ ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಲದು. ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಬೇಕು. ಅದೇ ಯೋಗವು. 'ಯೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಸಂನ್ಯಾಸವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಫಲಕಾರಿಯಾಗಲಾರದು; ಅದು ಯೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು

ತೀವ್ರವೇ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ (೫.೬). ಆದಕಾರಣವೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. 'ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡು, ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡು, ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಡು, ಮತ್ತು ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾಗು (೧೮.೬೫); ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವರು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ (೫.೧೭). ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ ಯೋಗವು ಏಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದರೆ 'ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೋ, ಅವನೇ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದನೆಂದರೆ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ (೫.೨೧). ಯೋಗಿಯು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೇ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ, ಆರಾಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ, ಒಳಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ಯೋಗಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಸದಾ ಇದ್ದವನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಅಶರೀರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ (೫.೨೪). ಸಾರಾಂಶ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಮುಖ್ಯಭಾಗವು. ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದೆಂದರೆ ಆತನೇ ಸ್ವಾಮಿ, ಆತನೇ ಕರ್ತನು ನಾನು ಕರ್ತನಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಡುವುದು.

ಈ ಯೋಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒಂದು ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿರುತ್ತಾನಷ್ಟೆ. ಆತನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಶಿವಾಯಿಯ ಮೊದಲೊಂದು ಗವ್ವರ್ನರ ಜನರೊಳಗೆ ವರೆಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ತರಗತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮತಮಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ, ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡಿಸುವಾಗ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಡಿಸುತ್ತೇನೆ - ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಹಾಳಾದನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ಪ್ರತಿ

ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಾನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವು ತನ್ನದಲ್ಲ, ತಾನು ನಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ತನ್ನದಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬೇರೊಬ್ಬನಿರುವನು. ತಾನು ಆತನ ಸೇವಕನು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನಿಡುವುದೆಂದರೇನೇ ಯೋಗವು, ಅದೇ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯು. ಇದೇ ಬೆಳೆದು ಪರಿಪಕ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ದೇವರ ದಾಸನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ದೇವರ ದಾಸ್ಯವು ದಾಸ್ಯವಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣವೇ ದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಬಗೆಯ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಹೇರು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ವಿ ।

ಚಾರರವೇ ಸುಂಕಕ್ಕೆ, ಎನ್ನ ಶ ।

ರೀರವೇ ಚರಣಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ॥

ಎಂಬುದಾಗಿ ಕನಕದಾಸರು ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. 'ಎನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳು ಲ । ಕ್ಷೀಣಿವಾಸಗರ್ವಿಸನುಸಂ । ಧಾಸಪೂರ್ವಕದಿ । ಎಂದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಡಿ ದಣಿಯರು ನಿತ್ಯದಲಿ ಕೊಂ ।

ದಾಡಿ ದಣಿಯರು ನಿನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯ ।

ನೋಡಿ ದಣಿಯರು ಪೂಜೆಗಳ್ ತಾವ್ ಮಾಡಿ, ಮನದೊಳಗೆ ।

ಗಾಡಿಕಾರನೆ ರೂಢಿಯಲಿ ನಾ ।

ದಾಡಿ ದೈವಗಳನ್ನು ಭಜಿಸರು ।

ಬೇಡುವರೋ ಕಲ್ಪಾಂತಕಾದರು ನಿನ್ನ ದಾಸತ್ವ ॥

ಎಂದು ಕನಕದಾಸರು ದಾಸತ್ವವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದಕಾರಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪುನಃ ಪುನಃ 'ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಡು, ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸು, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡು, ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು-ಹೀಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾದರೆ ನನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಬರುವಿ (೯ ೩೪; ೧೮.೬೫). ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. 'ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಬಯಕೆ ಮತ್ತು ನಿನ್ನದೆಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು, ಮನಗುದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ (೩.೩೦).

ಇದರಿಂದ, ಯೋಗವು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ
ಭಾಗವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು.

೧೨ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಭಕ್ತಿಯೆಂದರೇನು ?

ಭಕ್ತುತಿಯ ಸಾಲಿಸು ಜೀಯಾ, ಮುಂದೆ |

ಮೂಕುತಿಗೊದನೆ ಯಾಕೆ ನೀನೊಲಿದ ಮೇಲೆ |

— ವಿಜಯದಾಸರು

ಪರಮಧರ್ಮದ ಎರಡು ಅಂಗಗಳಾದ ಸರ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ
ಆಧೀನವೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನೂ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯೆಂದರೇನೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನೂ
ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿಚಾರವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ,
ಪರಮಧರ್ಮದ ಮೂರನೆಯ ಅಂಗವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಿದೆ.

ಯಾವುದೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಮಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಪರಮಧರ್ಮವಾಗಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಭಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಮೂಢಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಸುದೃಢಸ್ನೇಹವೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಎಂದರೆ, ಯಾವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗುವಿರೋ ಅವರು ದೊಡ್ಡವರು, ಅವರು ಏಕೆ ದೊಡ್ಡವರು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು, ಮತ್ತು ಇಂಥ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದು, ಆ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸುದೃಢವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಆಗ ಅದು ಭಕ್ತಿಯೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಪ್ರೇಮವಿಶೇಷವು. ಆ ಪ್ರೇಮವಿಶೇಷದ ಮೂಲಕ, ಮನುಷ್ಯನು ಆ ದೊಡ್ಡವರ, ಸೇನೆ, ಪೂಜೆ ಅರ್ಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗು

ತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಅವೇನೂ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗಗಳಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರೇಮವು ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ, ಇಷ್ಟೇ. ಎಂದರೆ, ಸೇವಾಸೂತ್ರಾದಿಗಳು ಆ ಭಕ್ತಿಯಲಕ್ಷಣಗಳು. ಪ್ರೇಮಾತತಯದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಅವು. ಅವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕವುಗಳು. ಇದರಿಂದ, ಅಂಧಭಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಮೂಢಭಕ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮವರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಬೆಲೆಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತಾನಂತ ಗುಣಗಳನ್ನರಿಯಬೇಕು, ಮತ್ತು ಆತನಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ನೇಹ ಉಂಟಾಗಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ದೇಹ, ಹೆಂಡಿರು, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆಮಾರು ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೇಮವಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರುತರಹದ ದೋಷಗಳುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯು ನಡುಸಡುವೆ ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಆಗ ಅದು ಪೂರ್ಣ ಅಥವಾ ಪರಿಪಕ್ವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಸಲಾರದು. ಭಕ್ತಿಯು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿರಬೇಕು, ವ್ಯವಧಾನರಹಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಭಕ್ತಿಯ ಕೊಡೆಂದು ದಾಸರು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಎರಡನೆಯ ದೋಷವೆಂದರೆ ಅದು ವ್ಯಭಿಚರಿತವಾಗಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ, ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹರಿದುಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಅದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲ.

(ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯೊಂದಲ್ಲದೇ ಮ |

ತ್ತನ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೇಡಿನೋ |

ಘನಗುಣಸಂಪನ್ನ ಸಿರಿಮೋಹನ್ನ ನೀನೆನ್ನ |

ಪುಣ್ಯನಿಧಿ ಪಾವನ್ನು ಪತಿಕರ |

ಸೆನ್ನ ದುರ್ಗುಣವನ್ನು ಎಣಿಸದೆ |

ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೇ ಪಾಡುವುದನ್ನೆ ದಯಮಾಡೋ ||

ಎಂದು ಕನಕದಾಸರು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಮೂರನೆಯ ದೋಷವೆಂದರೆ ಅದು ಸಹೇತುಕವಾಗಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ

ಕಾನ್ಯುಭಕ್ತಿಯೆನ್ನಬಹುದು. ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕೂಡ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಆತನ ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹಗಲ ನಂದಾದೀಪದಂದದಿ | ನಿಗಮವೇದ್ಯನ ಪೂಜಿಸುತ ಕೃ |

ಮುಗಿದು ನಾಲ್ಕರೊಳೊಂದು ಪುರುಷಾರ್ಥವನು ಬೇಡದಲೆ ||

ಜಗದುದರ ಕೊಟ್ಟದನು ಭುಂಜಿಸು.....

ಎಂಬುದಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಸಾರಾಂಶ, ಈ ತ್ರಿದೋಷಗಳಿಂದ ವರ್ಜಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಶುದ್ಧಭಕ್ತಿ. ಆದರೆ, ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಕ್ತಿಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಅದಕಾರಣ, ಮುಂಚೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಂಧಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪಕ್ವವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾವು ಸಮ್ಮತಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಷ್ಕಾಮವಾಗಿದ್ದಿ ಯಿಂದ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ನಮಗೆ ಅದರ ಫಲವು ದೊರಕಲೇಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವವಹಿತವೃತ್ತಿಯೊಂದು ಸಾಕು, ಭಕ್ತಿಯು ಬೇಡವೆಂದು ಅವರ ಅಂಬೋಣ. ಆದರೆ ಇದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರಮಧರ್ಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದೆಂದು ಗೀತೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಂದ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಜರಗುವುದು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಬೇಕು? ಸಕಾಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆತನು ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಅವರು ಕೊಡುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಕಾಮವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುವ ಸಂಭವವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಏಕೆಂದರೆ, ಕರ್ಮಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನವು ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಅಂಥ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಇರುತ್ತವೆ.

ಒಂದು ವಿಷಯೋಪಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ. ; ಎರಡನೆಯದು ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆ. ವಿಷಯೋಪಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಕಾಮ ಕರ್ಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಕರ್ಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆದಕಾರಣ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಷಯಗಳನ್ನಾದರೂ ತನ್ನ ಧೈರ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾದರೂ ತನ್ನ ಧೈರ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುವ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಾಮ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ತೋರಿಸಿಯೇ ಇರುವೆವು. ಆದಕಾರಣ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದೋಡನೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವು ಬರುತ್ತದೆ. ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವೆಂದೋಡನೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನ ಕಡೆಯಿಂದ, ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯು ಎದಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದು. ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರಾಯಿತು ಎಂದೆನ್ನುವಾಗ ಆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದೂ ಒಂದು ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವೇ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಭಕ್ತಿವಿರಹಿತವಾದ ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾಗದು.

ಇದಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವೂ ಪರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿರುವೆವಷ್ಟೆ. ಸರ್ವವೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ, ಮುಕ್ತಿಯೂ ಭಗವದಧೀನವಿರುತ್ತದೆಂಬುದೂ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವಾದ ವಸ್ತುವಾದ ಬಳಿಕ, ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಬೇಡವೆ ? ಅದಕಾರಣ, ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಯು ಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಉಗಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಅದು ಅದೃಶ್ಯ ಪದಾರ್ಥವಾದರೂ ಯಂತ್ರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಚಲನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು

ಬಂದಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧಮಾಡೆಂದು ಹೇಳುವುದಷ್ಟೇ ಕೃಷ್ಣನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಧರ್ಮಗಳು. ಯುದ್ಧವು ಧರ್ಮದ ಏಕದೇಶವು. ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಅದು ಕೂಡಿರದಿದ್ದರೆ ಅದು ಪರಮಧರ್ಮವಾಗಲಾರದು. ಆದಕಾರಣ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳೂ ಬೇಕೇಬೇಕು. ಪರಮಾತ್ಮನ ದ್ವೇಷಿಗಳ ಮತ್ತು ತದನುಬಂಧಿಗಳ ನಿಗ್ರಹವು ಪರಮಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಾಂಧವರು ಗುರುಗಳು ಮುಂತಾದವರ ವಧಮಾಡುವುದು ಅನ್ಯಾಯವಾದುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ಅರ್ಜುನನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಸಡಿಲಾದುದೇ ಕಾರಣ. ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿದಾಢ್ಯದ ಅಭಾವವಿದ್ದ ಮೂಲಕವೇ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಂಕೆ. ಆದಕಾರಣ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ಭಕ್ತಿಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳು ಸೇರಲು ಕಾರಣವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಾರಾಂಶ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಾದಿರೂಪಧರ್ಮವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ರೂಪಧರ್ಮವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಇದಾಯಿತು, ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯ. ಇನ್ನು, ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಆದಕಾರಣ, ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಪರಮಧರ್ಮನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಪರಮಧರ್ಮನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಗೀತೆಯ, ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮದ ಅಂಗವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.†

೧೮.೪೬ರಲ್ಲಿ ಯಾವನಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೋ, ಯಾವನಿಂದ ಇದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದೋ ಆತನನ್ನು ಸ್ವಕರ್ಮದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಮಾನವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು

† ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು:— ೧೮.೪೬; ೧೮.೬೪; ೧೮.೬೫; ೧೮.೬೬; ೧೧.೫೩; ೧೧.೫೪; ೧೨.೨; ೧೨.೨೦.

ಹೇಳಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವುದೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯ ಒಂದು ರೀತಿಯು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ೧೮.೬೪ ರಲ್ಲಿ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಗೂಢವಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗೂಢವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮುಂದೆ ೧೮.೬೫ರಲ್ಲಿ 'ಮನವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸು, ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗು, ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು. ಅದು ಸರ್ವಗುಹ್ಯತಮವಾದ ವಚನವೆಂದೂ ಹಿತಸಾಧನವಾದುದೆಂದೂ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವಾದುದೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅದು ಅಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯು ಏಕಿತರ್ಕವ್ಯವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ೧೮.೬೬ರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಶರಣು ಬಾ." ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಶರಣಾಗತಿತ್ವವೆಂದರೇನು ? ಸ್ವಏಕಿತತ್ವವುಳ್ಳವನಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೇನೇ ಶರಣಾಗತಿತ್ವವು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಶರಣುಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ತತ್ವಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. (೧) ಆತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕು. (೨) ಆತನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಪ್ರೇಮವಿರಬೇಕು. (೩) ಮತ್ತು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶರಣವ್ರಜನವೆಂದರೇನೇ ಸ್ವಏಕಿತತ್ವವುಳ್ಳವನಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು.

ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಗೀತೆಗೆ ಅಭಿಮತವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರ ಆಕ್ಷೇಪ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಶ್ರವಣಾದಿರೂಪ ಸ್ವಏಕಿತತ್ವವುಳ್ಳವನಿಂದಲೇ ಪರೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ; ಆದಕಾರಣ, ಆ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳೇ ಪರಮಧರ್ಮಗಳು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಆಕ್ಷೇಪಕಾರರ ಅಂಬೋಣ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ ಪರೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆಧಾರಗಳಿರುವವು.

೧೧.೫೩ ರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ವೇದಾರ್ಥಶ್ರವಣದಿಂದ ಸತ್ಪರೂಪ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ೧೧.೫೪ ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿವೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಪರೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಗಳು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯ ಅಭೀನ ವಾಗಿವೆ. ಆದಕಾರಣ, ಭಕ್ತಿಯೇ ಉತ್ತಮಸಾಧನವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾ ಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯ ಅಭಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವಿರು ತ್ತದೆಂದೂ ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಇರುತ್ತದೆಂದೂ ವ್ಯತಿರೇಕದಿಂದಲೂ ಅನ್ವಯದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಶ್ರವಣಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನಾ ದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆ ಶ್ರವಣಾದಿ ಸರ್ವಸಾಧನ ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಸಮ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಭಕ್ತಿರಹಿತ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ ನಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂಗಾಂಗಭಾವದಿಂದ ಭಕ್ತಿಸಾಧನವು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮ ಸಾಧನವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

೧೪-೬೬ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದೆಂದರೆ ಸರ್ವವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡಹೇಳುವುದು ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಬಿಡ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ೧೧.೫೪ ಮತ್ತು ೧೧.೫೫ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪರ ಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಕ್ತನೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂತಲೂ ಕೇವಲ ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆಯೆಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅಂದರೆ ಭಗವ ತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದುದೇ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದೇ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮ. ಸಾರಾಂಶ, ಭಗವತ್ಕರ್ಮವೆಂದರೆ (೧) ಸ್ವವಿಹಿತವಾದುದು, ಮತ್ತು (೨) ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯಕವಾದುದು

ಎಂದು ಅರ್ಥ. ೧೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಾಧನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಭಕ್ತನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳ ಪರ್ವತವೆಂಬ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಕೊನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೂ ಅಮೃತವೂ ಆದ ಸನ್ನಿವೇಶನವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮತ್ತು ನಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಬಗೆಯುವ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಾದ ಭಕ್ತರು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ೧೪.೨೬ ರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೋ ಆತನೇ ಗುಣಾತೀತನು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ೧೮.೬೮ ರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಈ ಪರಮಗುಹ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನೋ ಆತನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಾನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ೨.೧೫ ರಲ್ಲಿ ಗುಣಮಯವಾದ ಆತನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣವೆಂದೂ ಆತನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕವರು ಮಾತ್ರವೇ ಅದನ್ನು ದಾಟಬಲ್ಲರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ೧೩.೧೦ ರಲ್ಲಿ, ಅನನ್ಯವೋಗದಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಭಿಚಾರಿಯಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಎಂದರೆ ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯದಿರುವಂಥ ಭಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ೧೩.೧೯ ರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಭಕ್ತನು ಆತನಲ್ಲಿ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ೧೫.೪ ರಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷವನ್ನು ಮೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಡಿದು ಹಾಕಿ, ಆ ಬಳಿಕ ಆ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಆ ಆದ್ಯ ಪುರುಷನಿಗೇ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ, ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕ ಅಂಗವೋ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಪರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಅಂಗವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೩ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಭಗವದಾರಾಧನೆ

ಇದು ಭಾಗ್ಯ ಇದು ಭಾಗ್ಯ ಇದು ಭಾಗ್ಯವಯ್ಯಾ |
ಪದುಮನಾಭನೆ ಪಾದಭಜನೆ ಸುಖವಯ್ಯಾ || ೧ ||

— ಪುರಂಗರದಾಸ

ಸರ್ವ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು || ೨ ||

ಹರಿಕಥಾನ್ಯತಸಾರ

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾವು ಪರಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ, ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಿದೆವು. ಇನ್ನು, ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವಾದ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಿ ನಮ್ಮ ವಿವರಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವೆವು.

ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವು ಭಗವದಾರಾಧನೆಯಾಗಿರಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ಪರಮಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುತಃ ಮುಖ್ಯ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಈ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯೇ. ಮಿಕ್ಕವುಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಭಗವದಾರಾಧನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾದವುಗಳು. ಮನುಷ್ಯನು ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಗಳಿಸಲಿ, ಸ್ವವಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಆಚರಿಸಲಿ, ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿ, ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಪರಮಾತ್ಮಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಧೈಯವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನವೂ ವ್ಯರ್ಥ, ಕರ್ಮವೂ ವ್ಯರ್ಥ, ಭಕ್ತಿಯೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವಕನಾಗುವದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯ. ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದೇ ಆತನ ಜೀವಿತದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಭಗವಂತನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗ

ವಂತನ ಈ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಸರವಾಗಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಈ ಸೇವೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸದಾ ತತ್ಪರನಾಗಿರಬೇಕು. ತಾನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯೆಂಬ ಭಾವ ನೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೆ, ಆ ಕಾರ್ಯವು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರದವಾಗಲಾರದು. ನೀನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ, ಅನುಭವಿಸುವ ಭೋಗ, ಆಚರಿಸುವ ಯಜ್ಞ ನೀಡುವ ದಾನ, ಮಾಡುವ ತಪಸ್ಸು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸು (೯.೨೭) ಎಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಉಪಾಸನೆಗೈವರಿತಿಯೊಳು | ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದೆ ನರ |

ರಲ್ಲಾವ ಬಗೆಯಿಂದ ಆವರ ಅರ್ಚನೆಯು ಹರಿಪೂಜೆ |

ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಮಗಳೆನಿಸರುರ | ಮಾವಿನೋದಿಗೆ, ಇವರನುಗ್ರಹ |

ದೇವರನುಗ್ರಹವೆನಿಸುವುದು, ಸನ್ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಿಗೆ |

---ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ

ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳದೆ, ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಧೈಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಆ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಭಕ್ತಿಗಳು ಪರಮಧರ್ಮವಾಗ ಲಾರವು. ಗೀತೆಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶ್ಲೋಕ ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಗೀತೆಯು ವಿವೇಚಿಸಿರು ತ್ತದೆ.*

೨.೧೮ ರಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಯೂ ಅಪ್ರಮೇಯನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಲುವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಯುದ್ಧಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ೨.೪೫ ರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸತ್ಯಸ್ಥನಾಗ

* ಭಗವದಾರಾಧನೆಗೆ ಆಧಾರಗಳು:— ೯.೨೭, ೨.೧೮; ೨.೪೫; ೩,೯; ೪.೧೧; ೪.೨೪ ೪,೩೨; ೫.೧೦; ೭.೧೫; ೭.೨೦; ೭.೨೧; ೭.೨೨; ೭.೨೪; ೮.೫; ೮.೬; ೯.೧೨; ೯.೧೫; ೯.೧೪; ೯.೨೨; ೯.೨೩; ೯.೨೫; ೯.೨೬; ೯.೨೭; ೯.೩೨; ೯.೩೩; ೧೦.೮; ೧೦.೯; ೧೦.೧೦ ೧೦.೨; ೧೦.೬; ೧೨,೭; ೧೩.೨೫; ೧೩,೨೬; ೧೪.೨೬; ೧೫.೧೯, ೧೬.೨೪, ೧೭.೨೫, ೧೮.೬೧, ೧೮.೬೨.

ಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ ದ್ವಾನೆ. ೩.೯ ರಲ್ಲಿ, ಯಾವತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಯಜ್ಞವೆಂದು ಎಂದರೆ ಪೂಜೆಯೆಂದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ೪.೧೧ ರಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದೂ ೪.೨೪ ರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂತರಾದವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇ ಕೈಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ೪.೩೨ ರಲ್ಲಿ, ದೈವಯಜ್ಞ, ತಪೋಯಜ್ಞ, ಇಂದ್ರಿಯಸಿಗ್ರಹಯಜ್ಞ, ವಿಷಯ ಸಮರ್ಪಣಯಜ್ಞ, ದ್ರವ್ಯದಾನವೆಂಬ ಯಜ್ಞ, ಶ್ರವಣಮನನಾದಿ ರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಯಾವತ್ತು ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞಗಳ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯವು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಎಕೆಂದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳ ಭೋಕ್ತೃವು ಅವನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ೫.೧೦ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಅಂದರೆ ಆತನನ್ನೇ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವತ್ತು ಕರ್ಮಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸದೆ, ಮಿಕ್ಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವವರನ್ನು ಗೀತೆಯು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿಂದಿಸಿರುವುದು. ೭.೧೫ ರಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಕೃತಿಗಳೂ ಮೂಢರೂ ಆದ ಸರಾಧಮರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ೭.೨೦, ೨೧.೪೨ ರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅಸ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆದು ಅವರು ಅಸ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವ ಫಲಗಳು ಅಂತವುಳ್ಳವುಗಳೆಂದೂ ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ಮಾತ್ರವೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಜಿಸುತ್ತಾರೆ (೭.೨೮). ಅಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರು ಮಾತ್ರವೇ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ರೂಢಿಯಿರದಿದ್ದರೆ, ಅಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. (೮.೫, ೬) ಮಹಾತ್ಮರು ಪರಮಾತ್ಮನ ದೈವೀಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನರಿತವರಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿ

ಸುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (೯.೧೨). ಇಂಥ ಮಹಾತ್ತರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ರೀತಿಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಆತನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೯.೧೫). ಇವರು ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಗಳು. ಇವರು ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರು ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಗಳು, ಇವರು ಹಗಲೆಲ್ಲ ಆತನನ್ನು ಪಾಡುತ್ತಲೂ ಕಠಿನವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗಯುಕ್ತರಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ (೯.೧೪).

ತ್ವೈವಿದ್ವರು ಭಗವಂತನ ನಿಜವಾದ ಉಪಾಸಕರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಿಗಳು, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು. ಅದರೆ ಭಾಗವತರು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು. ಅಂಥ ಭಾಗವತರು ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಆತನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೯.೨೨). 'ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಮಿಕ್ಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರೂ, ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಂತೆಯೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಸ್ಯದೇವತೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂಜೆಯೂ ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಆ ತೆರನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಪೂಜೆಯಲ್ಲ (೯.೨೩). ಆದಕಾರಣ, ಅಂಥವರು ಪುನಃ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ದೇವತೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಪಿತೃಗಳ ಕಡೆಗೆ; ಭೂತಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಭೂತಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಮಾತ್ರವೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ (೯.೨೫).

ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಇಂಥ ವಸ್ತುಗಳೇ ಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ, ಪತ್ರ, ಪುಷ್ಪ, ಕೊನೆಗೆ ನೀರನ್ನಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಆನಂದದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು (೯.೨೬).

ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟೇ ದುರಾಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನು ಆನನ್ಯಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ಆತನು ಸಾಧುವೆನ್ನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ (೯.೩೦). ಏಕೆಂದರೆ, ಆತನನ್ನು ಆನನ್ಯವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಆತನು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗುತ್ತಾನೆ (೯.೩೧). ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಸ್ತ್ರೀ-ಮೈತ್ಯ-ಶೂದ್ರ ಮುಂತಾದವರೂ ಪಾಪಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ (೯.೩೨). ಎಂದಿಬಳಿಕ, ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಭಕ್ತರಾದ ರಾಜರ್ಷಿಗಳೂ ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕು (೯.೩೩).

ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಲ್ಲರ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣನು, ಆತನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಸಡಿಲಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ರಿತು ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ (೧೦.೮). ಮತ್ತು ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ತವನ್ನಿಟ್ಟವರಾಗಿಯೂ, ಆತನ ವಿಷಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಲೂ, ಬಿಟ್ಟಿರಗೊಬ್ಬರು ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ತೃಪ್ತಿಸಹುತಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಅನಂದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ (೧೦.೯). ಸತತವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರಿಗೆ ಆತನು ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಆತನಿಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ (೧೦.೧೦).

ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರಿಗಿಂತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರು (೧೧.೨). ಯಾರು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿರಿಸಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗಯುಕ್ತರಾಗಿಯೂ ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವರೋ ಅವರು ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು (೧೧.೨). ಯಾರು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆತನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದನ್ನು ರಿತು, ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿಡದೆ, ಕೇವಲ ಆತನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಂಥವರನ್ನು ಆತನು ಬಹುಬೇಗನೆ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುತ್ತಾನೆ (೧೧.೩). ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ರೀತಿಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಪಲವರು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ಬುದ್ಧಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ

ಕಾಣುವರು; ಕೆಲವರು ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗದಿಂದ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ (೧೩. ೨೫), ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸದೆ, ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆರಾಧಿಸುವವರೂ ಕೂಡ, ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾರೆ (೧೩. ೨೬). ಆದರೆ, ಅವರ ಭಕ್ತಿಯು ಅಪ್ಯಭಿಷಾರಿಯಾದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕು (೧೪. ೨೬). ಈ ತರಹದ ಅಪ್ಯಭಿಷಾರಿಯಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ, ಅವರು ಮೂಢರಾಗದೆ, ಆತನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿರಬೇಕು. ಅಂಥವರೇ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲುವರು. ಅಂಥವರು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ (೧೫. ೧೯).

ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ವಿಧಿಯು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ-ದಾಸ-ತಪ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ 'ಓಂ' ಎಂಬ ಉಚ್ಚಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು (೧೭. ೭೪). ಆ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಗುರಿಯು (೧೭. ೨೫). ಆತನನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಯಾವತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು. ಆತನೇ ಯಾವತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯನು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯ ಮಹತ್ವವು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪರ್ಣಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಈಶ್ವರನು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನು; ಆತನು ದೇಹವೆಂಬ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆರಾಧರಾದ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವನು (೧೮. ೬೧); ಆದಕಾರಣ ಎಲ್ಲಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನೇ ಮೊರೆಯೊಗಬೇಕು; ಆತನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶುಕ್ಲಾಷ್ಟವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಬೇಕು (೧೮. ೬೨)-ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಪುನಃ ದೇಶಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೋಪನಿಷದವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುವನು.

ಮೇಲ್ಪಾಠಿಸಿದ ವಿವೇಚನೆಯ ಮೇಲಿಂದ, ಭಗವದಾರಾಧನೆಗೆ

ಗೀತೆಯು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬುದು ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೆಂದರೆ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯೇ ಪರಮಧರ್ಮ.

ಸಕಲವೆಲ್ಲವು ಪರಸೇವೆಯನ್ನಿ |

ರುಕುಮಣಿಯಕಸ ವಿತ್ಥಲನಲ್ಲದಿಲ್ಲದೆನ್ನಿ ||

ನುಡುವದೆಲ್ಲವು ನಾರಾಯಣನ ಕೀರ್ತನವೆನ್ನಿ |

೧೪ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಗೀತೆಯೂ ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ

ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಗೀತಾಸಂದೇಶದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಿದೆವಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು, ಗೀತಾಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವೆವು. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಗೀತೆಯೂ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವೆವು.

ಗೀತೆಯು ಈಗ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರ ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಹೇಳಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಗೀತೆಯು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವನು ಸುಶಿಕ್ಷಿತನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರೆಗೆ ಇದರ ಲೋಕಪ್ರಿಯತೆಯು ಹೋಗಿದೆ. ಗೀತೆಯನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದು ಶಿಷ್ಟಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವುದೊಂದು ಆಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಹೀಗೆ ಗೀತೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹಬ್ಬಿದ್ದರೂ, ಅದು ಆಳವಾಗಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ತೇಲಿಸಿ ಓದುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರಿಂದ, ಗೀತೆಯ ನಿಜವಾದ ತತ್ವಗಳ ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹಾನಿಯೂ ಆಗಹತ್ತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, 'ಬಿಭೇತಿ ಅಲ್ಪಶ್ರುತಾದ್ವೇದೋ ಮಾಮಯಂ ಪ್ರಚಲಿಷ್ಯತಿ-ಎಂದರೆ ಅಲ್ಪ ಅಭ್ಯಾಸಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಸಿಕ್ಕುಸಿಕ್ಕಂತೆ

ಅಲ್ಲಾ ದಿಮವನೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಂಚು ತುದಂತೆ ! ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವನು ತನ್ನನ್ನು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವನೆಂದು ಗೀತೆಯು ಬಹಳ ಹೆದರುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಹಾಗೆ ಆಗದಿರಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು, ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವ ಸನಾತನ ತತ್ವಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವು ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ ದೃಢವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಗೀತಾಸಂದೇಶದಿಂದ ಆ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ವಾಚಕರ ಸುಲಭ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಾಗಿ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳ ದಿಗ್ವರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುವೆವು.

"ನಾವು ನಮ್ಮ ಗೀತಾಪ್ರಕಾಶ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ (ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗ ಗ್ರಂಥಪರಿಚಯ. ಪು. ೬) ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ತತ್ವಗಳು ಗೀತೆಯೆಂಬೀ ಕಿರಿದಾದ ಕರಂಡಕದಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣದಾದ ಸಂಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆದಿರುವೆವು. ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ತುಸು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ತೋರಿಸುವೆವು.

ಗೀತೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನೊದ್ದರೆ, ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಗೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅರ್ಜುನನು ಬಾಂಧವಾದಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಮರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕೃಷ್ಣನು, ಅರ್ಜುನನು ಮಾಡುವ ಶೋಕವು ಅನಾರ್ಯಜುಷ್ಪವಾದುದು, ಎಂದರೆ ಅರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಮೊದಲಿಗೇನೇ ಹೇಳಿರುವನು. ಅದು ಏಕೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೇನೇ, ಪಂಡಿತರು ಸತ್ತವರ ಸಲುವಾಗಿ ಅಳುವವರಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ, ಜೀವವು ನಿತ್ಯವೆಂಬುದು ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ತತ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಇದರಿಂದ, ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ತತ್ವವು ತಾನೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವವು ನಿತ್ಯವೆಂಬ ತತ್ವವೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ತತ್ವವೂ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತತ್ವಗಳೆಂದು ಗೀತೆಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಯಿತು.

ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ನಾವು ಇನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಗೀತೆಯ

ತಳಹದಿಯ ತತ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲತತ್ವಗಳೇ. ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಕಲ್ಪನೆಯು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾ: ದೇವರ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶಿಗೇದು ಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯೇನೋ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, (೧) ದೇವರ ಅವತಾರತತ್ವ, (೨) ವಿಭೂತಿ ತತ್ವ ಮತ್ತು (೩) ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ, ಈ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಗೀತೆಯು ಗೃಹಿತವಾಗಿ ಶಿಗೇದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳದೆ, ಗೀತೆಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರುವ ಸಾಧನಮಾರ್ಗದ ವಿಶಿಷ್ಟತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವೆವು. ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ತತ್ವಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ,

(೧) ಗೀತೆಯ ಗುರಿಯು ಮಿಕ್ಕ ಯಾವತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ಗುರಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಎಲಕ್ಷಣವಾದುದು, ಉಚ್ಚವಾದುದು, ದೂರತಮವಾದುದು.

(೨) ವೇದಕ್ಕೆ ದ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವ ಸಾಧನಗಳೂ ಎಲಕ್ಷಣವಾದವುಗಳು.

(೩) ಗೀತೆಯು ಹೇಳಿದ ಪರಮಧರ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಿಕ್ಕಾಂಥ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

(೪) ಗೀತೆಯ ಪರಮಧರ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಉಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ನಾವು ಸನಾತನಧರ್ಮದ ಹೊರತಾಗಿ ಮಿಕ್ಕಾಂಥ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವೆವು. ಉದಾ—(ಅ) ಸ್ವಧರ್ಮದ ತತ್ವವು (ಆ) ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ತತ್ವವು (ಇ) ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮದ ತತ್ವವು. (ಈ) ಅಧಿಕಾರದ ತತ್ವವು—ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು.

(೧) ಗೀತೆಯ ಗುರಿಯು ಮೋಕ್ಷವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಈ ಗುರಿಯ ನೆನಪು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸುಮಾರು ೭೦-೭೫ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವದು. ಆದಕಾರಣ, ಗೀತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ಜನರು ಮೋಕ್ಷವೆಂದೆನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವೇನಿದೆ? ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಮೊದಲನೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸಾರ್ವತ್ಯ. ಅದು ಕರ್ಮ ಬಂಧನವೃತ್ತಿ, ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿ, ಕರ್ಮದ ಅಲೇಪ, ಅಶುಭದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ, ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿ, ಭೂತಪ್ರಕೃತಿಮೋಕ್ಷ, ಪುನರ್ಜನ್ಮನಿವೃತ್ತಿ, ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದೆ: ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವದು. ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಅನಂದದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅಕ್ಷಯಮುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಿದ್ಧಿ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಮಪದ, ಪರಮಗತಿ, ಅಸುತ್ತಮಗತಿ, ಅಪ್ಯಯಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಅಮೃತತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಮಶ್ರೇಯಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯ, ಮದ್ಭಾವಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಅನಾಮಯಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. †

(೨) ಆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವ ಸಾಧನಗಳೂ ಎಲ್ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ. ಮುಖ್ಯಸಾಧನಗಳೆಂದರೆ ಕರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ. ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಯೋಗ. ಇವುಗಳ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು

* ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು— ೩-೧೩, ೪-೧೪, ೪-೧೬, ೪-೨೧, ೪-೨೨, ೪-೨೩, ೪-೨೪, ೪-೨೬, ೫-೩, ೫-೭, ೫-೧೨, ೫-೨೪, ೬-೨೮, ೭-೨೮, ೭-೨೯, ೮-೧೫, ೮-೧೬, ೯-೧೨, ೯-೨೪, ೧೦-೩, ೧೨-೨, ೧೩-೨೪ ೧೩-೩೨

† ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖಾವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು— ೨-೧೫, ೨-೫೧ ೨-೭೧, ೨-೭೨, ೩-೪, ೩-೧೧, ೩-೧೯, ೪-೧೦, ೪-೧೨, ೪-೩೯, ೪-೪೦, ೫-೬, ೫-೧೨, ೫-೨೧, ೫-೨೯, ೬-೧೫, ೬-೨೩, ೬-೨೪, ೬-೪೫, ೭-೧೪, ೭-೨೩ ೮-೫, ೮-೬, ೮-೧೦, ೮-೧೦, ೮-೧೩, ೯-೩೧, ೯-೯೩೨, ೧೦-೫೫, ೧೨-೧೦, ೧೨-೧೨, ೧೨-೧೩, ೧೨-೧೯, ೧೩-೨೯, ೧೪-೧, ೧೪-೧೯, ೧೪-೨೭, ೧೫-೫, ೧೬-೨೨, ೧೮-೫೫, ೧೮-೫೬, ೧೮-೬೨.

ಬರುವ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಭೇದವಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು ಕೊಡುವಷ್ಟು ಮಹತ್ವವು ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗದ ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆಯೇ. ಬೌದ್ಧ ಕಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಂದೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹವು ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಸಾಯುಜ್ಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಷ್ಟು ಉತ್ಕಟವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

(೩) ಗೀತೆಯು ಹೇಳಿದ ಸ್ವವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೊಳಗಿನ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಅವು ಕೊಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿದರೇನೇ ಪರಮಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವು ಶುದ್ಧ ಸನಾತನಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವು. ಹಾಗೆಯೇ ಅದರಿಂದ ಹೊರಡುವ ಉಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಅನ್ಯತ್ರ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾ-(ಅ) ಸ್ವಧರ್ಮದ ತತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವ. ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಧರ್ಮಗಳೇ ಬಹಳ. ಅತ್ಯಂತ ಉದಾತ್ತವಾದ ಧೈಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಂದಿಟ್ಟರಾಯಿತೆಂದು ಅವು ಬಗೆಯುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಆ ಧೈಯಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶವು ಇದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಿದೆ. ಉದಾತ್ತ ಧೈಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಲದು. ಆ ಧೈಯಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯು ಅಗತ್ಯವಾದುದೆಂದೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಜೀವಶಕ್ತಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಧೈಯಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟೇಮುಟ್ಟುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದೂ ಗೀತೆಯ ನಿಷ್ಕರವಾದ ಉಪದೇಶವಿರುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಗ್ರಂಥವು, ಅದು ವ್ಯವಹಾರ್ಯವಾದ ಧೈಯವನ್ನಿಡುವ ಗ್ರಂಥವು. ಪರಾನುಕರಣವನ್ನು ಅದು ಬಲವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನವಸರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನರಿತು ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ |

ಅನರಿದನುಡಿಸಿ, ಅನರನುಡಿಗಳಿಗೆ ಹಿಗ್ಗಿ |

ಅನರಿಗೊಲಿನೆ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ |

—ಪುರಂದರ ದಾಸ

ಸಾರಾಂಶ, ಗೀತೆಯು ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದ ಧೈಯವನ್ನು ಅಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೂಗಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

(ಆ) ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದ ತತ್ವವು-ಗೀತೆಯ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಮೂಲತಃ ಗುಣಕರ್ಮಗಳ ಮೇಲಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದ, ಗೀತೆಯು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕೇವಲ ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ತಪ್ಪು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮವೆಂದರೆ, ಸಾತ್ವಿಕಾದಿಗುಣ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ವ್ಯವಹಾರ್ಯವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ. ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸನಾತನಧರ್ಮದ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಅದನ್ನು ನಾವು ಮಿಕ್ಕಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾರೆವು. ಜನ್ಮದ ಹೊರ್ತು ಮಿಕ್ಕಾ ವದೊಂದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಒರೆಗಳೆಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕರೆ ಬೇಡವೆಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಗೀತೆಯು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವು ಅರ್ಜುನನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜನ್ಮದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಸೀನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಎಂದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವದವನು ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವವೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜನ್ಮವೂ ಎರಡೂ ಮಿಲಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಆದಕಾರಣ, ಎರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಆ ಉಪದೇಶವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೀತೆಯ

మేలిందు, సమాజవన్ను కేవల గుణకర్మముదింద నాల్కు వణ
గళ్లి విభాగ మాడువ తత్త్వ హేరడువుట్లవేందు స్పష్టవాగి
హేళిబయదు. ఆ తరహద వాక్యవు గీతేయల్లి ఒందూ ఇల్ల. ఇదక్క
పరుద్ధవాగి జన్మవన్నూ ఒప్పి నడిదిరువ వాక్యగళ్లన్ను నావు
అనేక కడేగి కాణబయదు. యదా-౨౩౧ రల్లి స్వధర్మదృష్టి
యిందు విచారమాడి యుద్ధ మాడలిక్కే హేళియవుదు. క్షత్రియసిగి
ధర్మసమ్మతవాద యుద్ధక్రింత హేజ్జనదు మత్తావదూ ఇల్ల
వేందూ హేళిదే. సరమాత్మను కర్మమాతదిద్దరే, ఒగత్తేహాకా
గువుదేందూ వణసంకరక్క తాను కారణనాగువనేందూ హేళి
ద్యాసే (౩.౨౪). యోగభ్రష్టనాదవన యోగసాధనవు వ్యర్థ
హేళిగదే, ఆతను త్రిమంతర అథవా యోగిగళ కులదల్లి
యట్టి పునః తన్న సాధనేయన్ను మాడకొళ్ళుత్తానేందు హేళిదే
(౩.౪౧). స్త్రీ, వృత్త, శూద్ర ముంతాదవర మత్తు పాపయోని
గళ్లి యట్టిదవర యల్లీలు బందిదే (౯.౩౨). మత్తు బాహ్మణరూ
రాజషిగళూ పుణ్యమంతరేందు హేళిదే (౯.౩౩). సత్త్వగుణవు
బిళిదాగ సత్తరే, సాత్విక జన్మవన్ను హేళిందుత్తానేందూ రాజసవు
బిళిదాగ సత్తరే, కర్మసక్తరల్లి జన్మతాళుత్తానేందూ తమస్సు
బిళిదాగ సత్తరే, మూఢయోనిగళ్లి జన్మతాళుత్తానేందూ
హేళిదే (౧౬.౧౪, ౧౫). ఆతనన్ను ద్వేషిసువ శ్మరరాద సరా
ధమరన్ను ఆతను పునః పునః ఆసురయోనిగళ్లియే యట్టిసు
త్తానే (౧౬.౧౯); మత్తు ఆ మూఢరు మేలిందు మేలి ఆసుర
జన్మగళ్లి యట్టి, కౌసేయవరేగి ఆతనన్ను పడేయదలీ హేళిగు
త్తారే (౧౬. ౨౦) . ఇదల్లదే, మోదలసేయ అధ్యాయదల్లి జాతి
ధర్మ, వర్ణాశ్రమధర్మ, వర్ణసంకర ఇవుగళ యల్లీలువు
బందివ. ఆదకారణ, గీతేయల్లియ వర్ణాశ్రమవు జన్మద మేలి

† జన్మవన్ను బహువచనకే ఆధారగళు-౨.౩౯; ౩.౩ : ౩.౨౪; ౬.౪౧; ౬.౪౨;
౯.౩౩; ౯.౩౩ ౧౭.౧౫; ౧౬.౧౯; ౧౬.౨౦.౧.౪౦; ౪౧.౪౨; ౪౩.౪౪

ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದಾದಲ್ಲಿ, ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಗೀತೆಯು ಮಾತ್ರ ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ವಾದಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯ ನಿಯತಕರ್ಮ, ಕಾರ್ಯಂಕರ್ಮ, ಸಹಜಕರ್ಮ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳೇ ಹೊರತು, ಗುಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗಬಹುದಾದರೂ ಅದರ ಅಂತರಂಗ ತತ್ವವು ತ್ರಿಕಾಲಾಬಾಧಿತವಾದ ತತ್ವವೆಂಬುದೂ ಖಂಡಿತ.

ಗೀತೆಯಾಗಲಿ, ಸನಾತನ ಧರ್ಮವಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಮೂಲಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಆತನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆಂದು ಅದು ನಂಬುತ್ತದೆ. ಇದು ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಮಾಜತತ್ವ. ಇಂದಿಗೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಬಹುಶಃ ಯಾವತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜನ್ಮದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಜನ್ಮವು (ಅದು ಸ್ಥೂಲತತ್ವವಾಗಿದ್ದರೂ) ಸಾಮಾಜಿಕ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ದೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಗಳಾಗಬೇಕಾದುದು ಜನ್ಮದ ಮೇಲೆ, ತಂದೆಯ ಆಸ್ತಿಯು ಮಗನಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದು ಜನ್ಮದಿಂದ; ಅರಸನ ಮಗನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಜನ್ಮದಿಂದ; ನಾವು ಭಾರತೀಯರು, ಕರ್ನಾಟಕರು ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಜನ್ಮದ ಆಧಾರದಿಂದ. ಇರಲಿ; ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯು ಮತ್ತು ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಮಾಜವು ಜನ್ಮದ ಮೇಲೂ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯದ ವಿಭಾಗದ ಮೇಲೆಯೂ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ. ವರ್ಣಸಂರಕ್ಷಣವು ಗೀತೆಯ ಧೈಯವಲ್ಲದೆ, ವರ್ಣ

ಸಂಕರವು ಧೈಯವಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ವರ್ಣಸಂಕರವನ್ನು ಧೈಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವರು ಸನಾತನಗಳಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಶರೀರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವಿದ್ದರೂ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಇವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಸನಾತನತತ್ವವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಆದಕಾರಣವೇ, ಅದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರವು ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಮೈತ್ಯ ಅಂತ್ಯ ಚರೇ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವಿದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ನಮ್ಮ ಮೋಕ್ಷವು ಸರ್ವರಿಗೂ ತೆರವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜವು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಾಣುವ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪವಾದಾತ್ಮಕನಿಯಮವಾಗಿಯೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎರಡು ಚಕ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಗತಕ್ಕದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿರುವದೇ ನಮ್ಮ ಪತನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಆದರ ಈಗಿನ ಅವನತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದು ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಬಾರದು.

(೨) ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮದ ತತ್ವವನ್ನೂ ನಾವು ಅನ್ಯ ಯಾವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾರೆವು. ಮಿಕ್ಕಧರ್ಮಗಳು, ಮನುಷ್ಯನು ಉದಾತ್ತವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಧೈಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಕಾಮವಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಎಂಥ ಉದಾತ್ತ ಫಲವಿದ್ದರೂ, ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಕಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ಗೀತೆಯು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇಶಸೇವೆ, ಭಾಷಾಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರುವುದೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೌಣವು.

ನಾವು ಮುಂಚೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬರೆದು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ತರಹದ ಜಲೋ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ತರಕೂಡದು (೬.೨೫).

ಆಬಳಿಕ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಭಗವದ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಆತನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವಕರ್ತನು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವವನು— ಎಂಬಿವೇ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೋಗ ವನ್ನು ಮಾಡ ಹೇಳಿದುದು ನಮ್ಮ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಹೇಳಿದ ಧರ್ಮವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ.

(ಈ) ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವನು ಪತಿತನಾಗುವುದೇ ಸಿತ್ತಯ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂಥವರು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ಇಂಥವರಿಗೆ ಇಂಥ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು ನಿಷಿದ್ಧ ಎಂಬಿವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಧಾನಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಈ ಅಧಿಕಾರತತ್ವವೇ ಮೂಲ. ಸ್ತ್ರೀ-ಶೂದ್ರ-ಬ್ರಹ್ಮಬಂಧುಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರಲು ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಆ ತತ್ವವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಬ್ರಹ್ಮಬಂಧು ಗಳಿಗೆ ಈಗ ಹಚ್ಚಿದಿರುವದು ಪಕ್ಷಪಾತ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಹೀಗೆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಲತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರ ಬಹುದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅತಿರೇಕವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಮೂಲತತ್ವ ಗಳು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ದೋಷವಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

ನಾವು ಗೀತೆಯ ಮತ್ತು ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾದ ವಿಚಾರಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮತೆ ಮತ್ತು ಬಂಧುಭಾವ (Freedom, Equality and Fraternity) ಎಂಬ ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿ, ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- ಆಧುನಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತಲೂ, ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪೋಷ್ಕದ ಅರ್ಥವೇ ಸಂಪೂರ್ಣಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು. ಈಗಿನ ಅರ್ಥಮರ್ಥ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗೀತೆಯು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಈಗಿನ ಪರಿವಾರ. ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕೆಂಬುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮಾಡುವ ಗೂಢಶಕ್ತಿ (Potential power) ಇರುತ್ತದೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಯತ್ನಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ತಡೆಹಿಡಿಯುವದೆಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬರುವದೆಂದೂ ಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನ ಶಕ್ತಿ ಬೇರೆ, ಸ್ವಭಾವ ಬೇರೆ, ಯೋಗ್ಯತೆ ಬೇರೆ; ಆ ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಏಕರಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ. ಮಿಕ್ಕವರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಆತನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಂತೆಯೇ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಚಾರ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ವ್ಯಕ್ತಿಧರ್ಮದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅನುವು ಕೊಡುವ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದ ಸಮಾಜವು ಮೂಲತಃ ಮೂಲಗುಣಕರ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಸಮಾಜವೇ ಆ ತೆರನಾಗಿ ಅನುವು ಕೊಡುವ ಸಮಾಜವು. ಆದಕಾರಣ, ಕೇವಲ ವೈಶ್ಯಪ್ರಧಾನ (Capitalist) ಸಮಾಜವನ್ನೂ ಅದು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಕೇವಲ ಶೂದ್ರ ಪ್ರಧಾನ (Labour) ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಅದು ಇಂಬುಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕೂವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತೂಕವನ್ನಿಡುವ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರವೇ ನಿಜವಾದ ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದೂ ಮಿಕ್ಕವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆವೂರ್ಣವಾದವುಗಳೆಂದೂ ಅದರ ಖಂಡಿತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಪದ್ಧತಿಯು ಮೂಲತಃ ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ವಕವಾದುದು. ಅಂಥ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಭಾಗವತ ವರ್ಣಗಳೆಂದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವರ್ಣಗಳೆಂದೂ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ವರ್ಣಗಳೆಂದೂ ಹೆಸರುಗಳು. ಯೋನಿಕೃತ ವರ್ಣಗಳು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವರ್ಣಗಳು, ಅನೈಸರ್ಗಿಕ ವರ್ಣಗಳು, ಔಪಾಧಿಕ ವರ್ಣಗಳು, ಆಗಂತುಕ ವರ್ಣಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಮರೆತಿಲ್ಲ.

ಇರಲಿ. ಈಗಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಆಗಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಈ ಬಗೆಯಾದ ಅಂತರವಿದೆ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುವಾಗ ಆಚಾರನನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮತತ್ವವನ್ನೂ ಒಂದು ಗೂಡಿಸಿ ಬೀಕಿಸುವುದು ತಪ್ಪು. ಆಚಾರಶಾಸ್ತ್ರವು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನನುಸರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮವು ಸನಾತನ ತತ್ವವು.

ಈಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ತರಹದ ಹೊಸ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬರತೊಡಗಿವೆ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪವು ಹೋಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಮಿಶ್ರಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ, ಹೀಗೆ ಆಗುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ, ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರು ಮೇಲೆ ಮೇಲಷ್ಟೇ ನೋಡದೆ, ಬಹಳ ಆಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕು. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರವು ಗೂಢವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತೊಡಕುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಅದೇ. ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಡಮೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ತಲೆಗಳು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ, ಇಂದು, ಆ ಪದ್ಧತಿಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ, ಪ್ರಚಲಿತ ಪದ್ಧತಿಯ ದೋಷಗಳು ಮಾತ್ರ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ, ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದುಮಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತತ್ವಗಳೆಂದು ಇಡೀ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಜುಲುಮೆಯಿಂದ ಹೇರುವುದು ಅನ್ಯಾಯವು. ಇರಲಿ; ಜಗತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ತರಹದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಿದರೂ ಕೊನೆಗೆ, ಬಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಮೇಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತತ್ವಗಳ ಮೇಲಾಗಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಾಜವೇ ಹೆಚ್ಚು ಸುರಕ್ಷಿತವಾದುದೂ ಸುಸ್ಥಿರವಾದುದೂ ಎಂಬುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಇರದು ಎಂದು ನಮಗೆ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಮಾಜಧರ್ಮಕ್ಕೂ ತಳಕು ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಅದು. ತೀರ ಸಂಕು

ಚಿತವಾದ ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಮಿತಿಮೀರಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸರ್ವ ಭೂತಹಿತಧರ್ಮಕ್ಕೂ ನಡುವಿರುವ ಸಮಷ್ಟಿಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿ ಯುವುದು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮವು.

ಇನ್ನು ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ (Freedom of will) ವಿಚಾರ. ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುತ್ತದೆಂದೂ ಸನಾ ತನ ಧರ್ಮವು ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಆತನು ಕಲ್ಪಿಸಂತೆ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಡನಾಗಿರುವನೆಂದೂ ಅದು ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಮರ್ಯಾದಿತವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುತ್ತದೆಂದು ಅದರ ತತ್ವ. ಒಂದು ಕರ್ಮವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿ ಹಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಾರ್ಯವುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಐದು ಕಾರಣ ಗಳು ಮಿಲಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ (೧೮.೧೩). ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ (೧) ಅಧಿಷ್ಠಾನ (೨) ಕರ್ತ (೩) ಕರಣ (೪) ಕ್ರಿಯೆಗಳು (೫) ಮತ್ತು ದೈವ ಸಾರಾಂಶ, ಕರ್ತನು, ಈ ಐದು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಾರಣನು. ಅದಕಾರಣ, ಆತನಿಗೆ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಮಾತ್ರವೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆತನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪಿಸಂತೆ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೆ, ಆತನಿಗೆ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳೇ ಕೂಡು ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಜೀವನಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡು ವುದಕ್ಕೆ ಮರ್ಯಾದಿತವಾದ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರು ದತ್ತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದತ್ತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ, ಜೀವನಿಗೆ ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿ ಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ದೇವರಿಂದ ದತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರು ತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಕ್ಷೇಪವು ಹೊರಡುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಅದೇ ನೆಂದರೆ, ಹೀಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಮರ್ಯಾದಿತವಾಗಿದ್ದ ಬಳಿಕ, ಜೀವನಿಗೆ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತವೆಂಬುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಳಿಕ ಜಗ ತ್ತಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದವೆಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು. ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರವೇ

ನೆಂದರೆ, ಬೇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಹೊಣೆಗಾರ ನನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದುಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆತನ ಈ ಸಂಕುಚಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇ ಜಗತ್ತಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಬಲ್ಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಗಡಿಯಾಳದ ಮತ್ತು ಇಂಜನಿನ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಗಡಿಯಾಳದ ಗೋಲಕಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದು ಕಾಲ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಗಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ಬೇವನಿಗೆ ಸಂಕುಚಿತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಆತನು ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಬಲ್ಲನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ವಿಧಿಸಿಷೇಧಗಳು ಸಂಕುಚಿತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವಲ್ಲದೆ, ಸಂಪೂರ್ಣಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದವರಿಗೂ ವಿಧಿಸಿಷೇಧಗಳು ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲ, ಪೂರ್ಣಪರತಂತ್ರವುಳ್ಳವರಿಗೂ ಅವು ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಜನಿನ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದಲೂ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂಜನಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಗಿಯಿಂದ ಹಿಂದುಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಾಡುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಆ ಚಲನವಲನಗಳು ಇಡೀ ಉಗಿಬಂಡೆಯನ್ನು ಏಳೆದೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾಗುವವು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೇವನ ಮರ್ಯಾದಿತ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸಬಲ್ಲದು. ಇದು ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಸಮತೆ:—ಗೀತೆಯು ಸಮತೆಯನ್ನೂ ಸಾರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಸಮತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಈಗಿನ ಅದರ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಭೇದವಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಅವರು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನರಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಈಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯಕಲ್ಪನೆಯು. ಈ ತರಹದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಕ್ಕಷ್ಟೇ ಗೀತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಮತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ನಾವು

ಗೀತೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.* ಗೀತೆಯು ಅಥವಾ ಸನಾತನಧರ್ಮವು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವ ಸಮತೆಯ ತತ್ವವು ಕರುಣಾಪೂರ್ಣನಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸಮತೆಯ ತತ್ವವು. ಸರ್ವರೂ ಸಮಾನರೆಂದರೆ ಅವರ ಶರೀರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾನವೆಂದು ಗೀತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಶರೀರವು ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾಧೀನವು. ಎಲ್ಲರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತುಂಬಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಸಮತ್ವವು. ತನ್ನಂತೆ ಪರರ ಬಗೆಯುವುದು ಸಮತ್ವವು. ಆಯಾ ಜೀವರುಗಳ ಉನ್ನತಿಸ್ವಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡ ಬರದಿರುವುದು ಸಮತ್ವವು. ಇರಲಿ.

ಬಂಧುಭಾವ:—ಬಂಧುಭಾವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅಧುನಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಬಂಧುಭಾವದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಈಗಿನವರು ಮಾನವ ಜಾತಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಮ್ಮವರಾದರೋ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂತಹಿತವನ್ನೂ ಸಮಾನವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಭೇದವಿದೆ. ಬಂಧುಭಾವವೆಂದರೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ವರ್ಣಸಂಕರ ಮಾಡುವುದು, ಸಹಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಈಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ. ಇದನ್ನು ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಗೌಣ ವಿಷಯಗಳೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಭಾವವೇ ನಿಜವಾದ ಬಂಧುಭಾವವೆಂದೂ ಸನಾತನಧರ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಭೋಜನಾದಿಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು, ಅಥವಾ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಹಭೋಜನವನ್ನಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಂತೆ ಏಕಪಾತ್ರ ಭೋಜನವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಭೋಜನವೂ ಯಜ್ಞಶಿಷ್ಟಾಶನವೂ ಕೂಡ ಸಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮರ್ಯಾದಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ. ಹೆಂಡತಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಮ್ಮಲ್ಲಿ,

* ಸಮತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ಲೋಕಗಳು— ೨.೧೮; ೨.೧೯; ೬.೮; ೬.೯; ೬.೨೯; ೬.೬೦; ೬.೩೨; ೯.೨೯; ೯.೩೦; ೯.೩೧; ೯.೩೨; ೯.೩೩,

ಆತ್ಮಗಳ ಬಿರಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಊಟಊಡಿಗೆಗಳ ಬಿರಿಕೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೇಲಿಂದ ಊಟಊಡಿಗೆ ಮತ್ತು ರಕ್ತಸಂಬಂಧದ ತಾರತಮ್ಯ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳು ಮಾತ್ರ. ಶಾಸನಭಂಗವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಬಾರದು ಮತ್ತು ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಶಾಸನಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಧಿಕಾರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇರಬೇಕು. ಸಾರಾಂಶ, ಮೊದಲು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮಾನತೆ ಆಮೇಲೆ ಬಿರಿಕೆಯಲ್ಲದೆ, ಮೊದಲು ಬಿರಿಕೆ ಆಮೇಲೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮಾನತೆಯೆಂಬುದಾಗಿ, ಕುದುರೆಯ ಮುಂದೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹೂಡುವ ತತ್ವವು ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಬಂಧುಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಆತ್ಮನಾಶವನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದು (೬.೫). ಇರಲಿ.

ಗೀತೆಯ ಮತ್ತು ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ನಾವು ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಮುಗಿಸುವೆವು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಶಾಶ್ವತ ನೀತಿಗೂ ಸಂಬಂಧ. ಅಂಥ ನೀತಿವಂತನೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬಲ್ಲನಲ್ಲದೆ ಅನೀತಿವಂತನು ಅದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಪಡೆಯಲಾರನೆಂಬ ತತ್ವವು ಸಮೃದ್ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ಮತ್ತಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಪುರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗೀತೆಯನ್ನೋದಿದವರಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯ, ಅಹಂಕಾರಜಯ, ಸಮದುಃಖಸುಖತ್ವ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಈಗಿನ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ನೀತಿಗೂ ಧೈಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಇಡುವದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ಅನೀತಿವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬಲಮಾನ್. ಇದು ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸರಿಬಾರದ ಮಾತು. ಹಳೆಯ ಜನರು ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿಡದೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸನಾತನಧರ್ಮದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೊಸ ಜನರು ಹೀಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ

ಅಪಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಬ್ಬರೂ ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಂದ್ಯರೇ.

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸನಾತನ ತತ್ವಗಳು ತುಂಬಿವೆ, ಈ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತತ್ವಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಆಕಲನ ಮಾಡಿದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ನಿರರ್ಥಕವಾದಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ. ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದವರು ಸನಾತನಿಗಳಲ್ಲ. ಈ ಮೂಲತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಲಕ್ರಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ ಭೇದವಾದರೆ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ತಮಗೆ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಸಿಜವಾದ ರಹಸ್ಯವು ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವವರು ಘೋರಪಾತಕಿಗಳು. ಕೆಲವು ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೇನೇ ಸರ್ವಸ್ವೀ ಮಹತ್ವವು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವವಿಧದಿಂದಲೂ ತೇಜೋಹೀನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದೆ, ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಕಲೆಯು ಅಥವಾ ಯುಕ್ತಿಯು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಹಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮಹತ್ವವು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಲೋಕಕ್ಕೇ ಗೌರವವು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಸನಾತನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಇಹಲೋಕದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡದೆ, ಸ್ವರ್ಗಾಪರಲೋಕಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆಸದೆ, ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಆಚೆಗಿರುವ, ಆದರೂ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಅವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ-ಮೋಕ್ಷ ಸುಖವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಯೋಗವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಆದಕಾರೂ, ಗೀತೆಯನ್ನು ಅಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಬನರ ಮನದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬೇರೂರಿರುವ ಅನೇಕ ತಪ್ಪುತಿಳವಳಿಕೆಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಮಾಯವಾಗುವವೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

೧೫ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಗೀತೆಯ ಸಮತೂಕವು

ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಗೀತೆಯ ಸನಾತನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆವಷ್ಟೇ. ಇನ್ನು, ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಗೀತಾಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷ ತತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸುವೆವು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ ಗೀತೆಯ ಸಮತೂಕವು.

ಸಮತೂಕವೇ ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ನೈತಿಕ ಮುಂತಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವವಷ್ಟೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ, ನಮಗೆ ಕಂಡು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಗೀತೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಸಮತೂಕವನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದಲ್ಲಿ, ಗೀತೆಯು ಎರಡು ತುಟ್ಟ ತುದಿಗಳ ನಡುವಿನ ಮಧ್ಯಬಿಂದುವು. ಆರಿಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂವತ್ಸರ ತತ್ವವನ್ನು ತನ್ನ ನೈತಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ನೀತಿಯೆಂದರೆ ಎರಡು ದುರ್ಗುಣಗಳ ನಡುವಿನ ಸದ್ಗುಣವು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸುವರ್ಣ ಮಧ್ಯವು ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಆತನು ಧೈರ್ಯ, ದಾನ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಜಾತಿಯ ಎರಡು ದುರ್ಗುಣಗಳ ನಡುವಿನ ಮಾರ್ಗವು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವನು. ಉದಾ:- ಧೈರ್ಯವೆಂಬುದು ಅಂಜು ಬುರಕತನ ಮತ್ತು ಮಿತಿಮೀರಿದ ಧುಮುಕುತನ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿತಿಯಿಂದ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಗುಣವು. ಹೀಗೆಯೇ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದ್ಗುಣವು ಅತಿ ಮತ್ತು ನೇತಿ ಇವುಗಳ ನಡುವಿನ ಮಿತಿ ಮಾರ್ಗವು, ಅದೇ ನಿಜವಾದ ಸದ್ಗುಣವು ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ನಾವು ತುಸು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಲಂಪಿಸಿ, ಕೆಲವು

ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯು ಕೂಡ, ಅದೇ ಧೋರಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ನಾವು ಆ ಮಿತಿತತ್ವವನ್ನು ಗೀತೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

(೧) ಯೋಗವೆಂಬುದು ಭೋಗತ್ಯಾಗಗಳ ನಡುವಿನ ಮಧ್ಯಬಿಂದುವು. ಒಂದು ಕೇವಲ ಭೋಗಪಕ್ಷ, ಮತ್ತೊಂದು ಕೇವಲ ತ್ಯಾಗಪಕ್ಷ. ಭೋಗಪಕ್ಷವು ಎನ್ನುವುದೇನೆಂದರೆ, ಐಹಿಕ ಮತ್ತು ಪಾರಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬೇಕು. ದೇವರು ನಮಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಒಗೆ ಸುಖಪಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ. ಎಂದಿಬಳಿಕ, ಅವುಗಳ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಈ ತರಹದ ಸೌಖ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ಪರ್ಶಭೋಗ (೫.೨೧), ಸಂಸ್ಪರ್ಶಬೋಗ (೫.೨೨), ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯಗತಿ (೨.೪೩), ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ವಿಷಯ (೨.೪೫), ಇಷ್ಟಭೋಗ (೩.೧೨), ಕಾಮೋಪಭೋಗ (೧೬.೧೧), ಕಾಮಭೋಗ (೧೬.೧೬), ಈ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದು, ಗೀತೆಯು ಅಂಥ ಭೋಗವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವವರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ-ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಯಮನಮಾಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನು ಮಿಥ್ಯಾಚಾರಿಯು (೩.೬) ಎಂದು ಅದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಶರೀರಯಾತ್ರೆಯೇ ಸದೆಯದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ (೩.೮), ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಸಂನ್ಯಾಸವು ತರವಲ್ಲ (೫.೬), ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಲೇಕೂಡದು (೧೮.೫); ನಿಯತವಾದುದನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ, ಅದು ತಾಮಸ ಪರಿತ್ಯಾಗವು (೧೮.೭). ಕಾಯಕ್ಷೇಶಭಯದಿಂದ ಕರ್ಮಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡುವುದು ರಾಜಸತ್ಯಾಗವು (೧೮.೮).

ಸಾರಾಂಶ, ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುವವರನ್ನೂ ಗೀತೆಯು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ಗೀತೆಯು ಕಶ್ಮಲ, ಕ್ಲೇಶ, ಹೃದಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ದೋಷ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯು, ಭೋಗತ್ಯಾಗಗಳ ಇವೆರಡೂ ತುಟ್ಟತುದಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸಡುವಿನ ಯೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆ ಯೋಗದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅದು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಸಮತ್ವವೇ ಯೋಗವು (೨.೪೮), ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುಶಲತನದಿಂದ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗವು (೨.೫೦), ಯೋಗಸ್ಥನಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕು (೨.೪೮), ಸಿದ್ಧಿ ಅಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಗಣಿಸುವುದು ಯೋಗವು (೨.೪೮), ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವುದು ಯೋಗವು (೩.೩೦), ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಯೋಗವು (೨.೬೪); ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ, ಕಾಮಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದರೂ ಅದರಿಂದ ಚಲಚಿತ್ತನಾಗದಿರುವುದು ಯೋಗವು (೨.೭೦); ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಕರ್ಮೋದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕರ್ಮ ಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವನು ಹೆಚ್ಚಿನವನು (೩.೭), ಏದ್ವಾಂಸನು ಯೋಗಯುಕ್ತನಾಗಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಕು (೩.೨೬); ಕಾಮ ಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ವರ್ಜಮಾಡಿ ಸಕಲಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಮಾರಂಭಿಸಬೇಕು (೪.೧೯); ಶಾರೀರಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕಿಲ್ಬಿಷವಿಲ್ಲ (೪.೨೧); ಸಿದ್ಧಿ ಅಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲ (೪.೨೨); ಕಾಮಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪ್ರಹನಾದನಿಗೆ ಯುಕ್ತನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ (೬.೧೮), ಸಮ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು ಹೆಚ್ಚಿನವನು (೬.೯) ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯ ಸುವರ್ಣ ಮಧ್ಯವು. ಇದೇ ಸನಾತನಧರ್ಮದ ತತ್ತ್ವವೂ ಆಗಿದೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಸಾಧುಸಂತರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿರುವರು. ಅದು ನಳಿನದಳಜಲಬಿಂದು, ಶ್ವಾನನ ಕನಸು, ಕಾರ

ಮಿಂಚು, ನೀರಗುಳ್ಳೆ, ಸುಳಿಗಾಳಿ, ಸೆಳೆಮಿಂಚು, ಇಂದ್ರಜಾಲವೆಂದು ಕರೆದಿರುವರು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ಮಾನವಶರೀರವು ಮೂಳೆಗಳ ಪಂಚರ, ಕರುಳುಗಳ ರಾಶಿ, ಮೂಲಮೂತ್ರಗಳ ಹಳೆ, ನರಗಳ ಬಲೆ, ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಆಗರ ಮೆದುಳಿಗೆ ಆಂಗಡಿ, ಹುಳಗಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲು, ನೆಣಗಳಿಗೆ ಮೆದೆ, ಹಸಿಶೋಗ ಲಿನ ತಿರು-ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾನಾವಿಧವಾದ ನಿಂದ್ಯಾನ್ವಂಜಕ ವಿಶೇಷಣ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಹೇಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಕುಂಡಿ ರಾರು, ಮಕ್ಕಳಾರು, ಸಂಸಾರವು ಬಲು ಏಚಿತ್ರವೆಂದೂ ಹಾಡಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಮಾನವಶರೀರದ ಮತ್ತೂ ಸಂಸಾರದ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದೇನೋ ಸಿಜ ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಏರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಮತ್ತೂ ಮಾನವಶರೀರದ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ತುಚ್ಛೀ ಕರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಬೇಗನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಅದರ ಯೋಗ್ಯ ಬೆಲೆಯು ಜನತೆಯ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಪುನಃ ಇತ್ಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಂಸಾರವ ನ್ನಾಗಲಿ, ದೇಹವನ್ನಾಗಲಿ ಹೀಗೆಯೆಂಬುದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಭೋಗಿಸಬಾರದೆಂಬುದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡುಗಳಿಂದ ಈ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಸಂಸಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ತುಸು ಕೇಳಿರಿ. "ಶಿವ ಯೋಗಿ ಸಕಲ ಸಂಸಾರದೋಳಿದರಡೇ | ಸವಿವೇಕಿಯೆಂತೆ ಮೋಹಿಸಿ ಕೆಡುವುದುಂಟೆ" ಎಂದು ಸರ್ವಭೂಷಣ ಕವಿಗಳು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದಿರು ವರು. ಅನುಭವಾಮೃತದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಿಂಗರಂಗನು.

‘ದಾನವನು ಪಾತ್ರದಲಿ, ನಿಜಸಂತಾನವನು ಪತ್ನಿಯಲಿ |

ಯಜ್ಞನಿಧಾನವ.....! ಸಾಂಗದಲಿ ಮಾಡಲು ಸ್ವರ್ಗಸುಖವಹುದು;

ಎಂದು ಸಂಸಾರದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು.

ಅವನೇ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಬಲು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೀಗೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು.

“ಬಸಿಲುದೊರೆಯಂದದಲಿ ತೋರುವ |
 ಕುಸಿಯ ಸಂಸಾರದಲಿ ಯೋಗಿಯು |
 ನಿಷಕುಲನನುಭವಿಸುವುದು ಧಿಟವೆಂಬಹಾಗಿಹುದು ||
 ಮನಗಿ ಮನದಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ | ವ್ಯಸನವಾಗಿಹನು ಶ್ರಮಾಂಧದ |
 ಲೇಸವ ಕಲಶದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯ ಕುಣಿಸ ನಟನಂತೆ” ||

ಎಂದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು
 ಥೈ ಥೈ ಕುಣಿಯುವಾಗ, ಆ ಕುಣಿಯುವನು ಎಷ್ಟೇ ಕುಣಿದರೂ
 ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಕೊಡದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವಂತೆ, ಸಂಸಾರಿಯು
 ಎಷ್ಟೇ ಸಂಸಾರದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೂ ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು
 ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
 ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ

ಇಲ್ಲೇ ವೈಕುಂಠ ನಮ್ಮ ಲಕುಮಿ |
 ಎಲ್ಲಭ ಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂದು ಭಜಿಸರಿಗೆ |

ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಭೂಲೋಕದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಆದ
 ಕಾರಣ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು,

‘ಮಲಗುವಾಗಲು ಎಳುವಾಗಲು | ಕುಳಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಲಿ ಮನೆಯೊಳು |
 ಕಲಸಗಳ ಮಾಡುತ್ತಲಿ ವೈದೋಳವಾಗ ಮೆಲುವಾಗ ||
 ಕಲುಷದೂರನ ಸಕಲತಾವಿಲಿ | ತಿಳಿಯೆ ತತ್ತನ್ನಾ ಮರೂಪನ |
 ಬಳಿಯಲಿಪ್ಪನು ಒಂದರಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಗಲನವರ ||

ಎಂದು ಸಂಸಾರದ ಯಾವ ಕೃತ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು
 ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಸಂಸಾರವು ತುಚ್ಛವಲ್ಲ, ಅಪಶೃಂಗ್ಯ. ಆದಕಾರ
 ಏನೇ ಪುರಂದರ ದಾಸರು—

ಈಸಬೇಕು, ಇದ್ದು ಜಯಿಸಬೇಕು |
 ಹೇಸಿಯ ಸಂಸಾರದಿ ಆಶೆ ಲೇಶವಿಲ್ಲದ್ದಾಂಗೆ || ಪಲ್ಲ||
 ತಾಮರಸಜಲದಂತೆ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಭವದೊಳು |
 ಸ್ವಾಮಿರಾಮನೆನುತ ಪಾಡಿ |
 ಕಾಮಿತವ ಕೈಕೊಂಬರೆಲ್ಲ ||
 ಗೇರುಹಣ್ಣಿನಲಿ ಬೀಜನೀರಿದಂತೆ |
 ಸಂಸಾರದಿ ಮೀರಿ ಆಶೆಮಾಡದಲಿ |
 ಭೀರ ಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತತರೆಲ್ಲ ||

ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯದಿರಬೇಕು.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ, ಈ ಶರೀರವನ್ನೂ ನಮ್ಮವರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿರುವರು.

‘ತನ್ಮಯೋ ಗರಾಡೀಶೋನುಭವಧೀರಯ |

ಫನಯೋಗ ಸಾಧನಸ ಮಾಡಿರೋ |

ಎಂದು ಸರ್ವಭೂಷಣ ಕವಿಗಳು ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪವಲ್ಲಿರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಶರೀರವು ಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅವಶ್ಯವಾದ ಗರಡೀನುನೆಯು. ಈ ಗರಡೀನುನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನ ಮಾಡದೆ ಯಾರೂ ಮುಕ್ತಿಪಡೆಯಲಾರರು. ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅವರ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಅದುದರಿಂದಲೇ,

ಹೊಟ್ಟೆಗೋಷುಗ | ಥಟ್ಟುನುಣುತಿಹ |

ಕೆಟ್ಟ ಮನುಜನ | ಕಟ್ಟಿಬಯ್ದೆಮಪಟ್ಟಿಣದೊಳಿತ್ತಿಟ್ಟು ಬಿಡುತಿಹರು ||

ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಹೇಳಿರುವರು. ನರರ ದೇಹವು ಬಹು ಸುಕೃತಲಬ್ಧವೆಂಬುದನ್ನು ಮಹಲಿಂಗನು,

ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸುರನರ ದೇಹಗಳ ಧರಿಸಿ || ವಿಹರಿಸುತ್ತಿಹ...

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವನು.

ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಈ ಶರೀರವನ್ನು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೀಯಾಳಿಸದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ನಮ್ಮ ದೇಹವು ದೇವರ ರಥವು; ಅದು ದೇವರಿಗೆ ಆವಾಸಭೂತವು. ದೇಹವು ದೇಗುಲವು; ಅದು ಈಶ್ವರನು ಆರಾಧನಾಂಗಿರುವ ಯಂತ್ರವು. ಅದು ಮುಕ್ತಿಯ ಮಹಾದ್ವಾರವು ಎಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಪುರಂದರದಾಸರು,

“ಮಾನವಾ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು | ಹಾನಿ ಮಾಡಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳಾರಾ |

ಕಣ್ಣು ಕೈ ಕಾಲ್ಕಿವಿ ನಾಲಿಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ | ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ತಿ ಮರುಳಾಗುವರೇ ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರು ಶರೀರವನ್ನು ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಎನ್ನ ಕಾಯವು ನಿನಗೆ ಉನ್ನತಾಲಯವಾಯ್ತು |

ಇನ್ನನಿಗೆ ಭಯವುಂಟೆ | ಎಲೆ ಲಿಂಗವೇ ||

ಎಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ಷಡಕ್ಷರಿಗಳೆಂಬ ಲಿಂಗಗಾಯತ್ರ ಶರಣರ ಸುಡಿಯು
ಶರೀರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವದಿಲ್ಲವೆ?

“ಪರಿಧಕುತಿಯುಳ್ಳವರ ಶರೀರವೇ ಮುಖ್ಯೇತ್ಯ || ಪಲ್ಲ||

ಅನು ನರರೆಂದು ಬಗೆವವರೆ ನರಕವಾಸಿಗಳು || ಅನುಪಲ್ಲ||

ಸದನ ಲನ ನೆನಿಸುವ ಹೃದಯ ಕಾಶೀಪುರವು |

ಮುಖ್ಯವೆರಿ ನೆನಿನ ಮನ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆ ||

ಪದುಮನಾಭನ ಪಾಡ್ವ ಪದನವೇ ನೈಕುಂಠ |

ಸದಮಲನ ಭಜಿಮವ ಜಿನ್ಹೆ ಶ್ರೀಮುಷ್ಯ |

ನರಹರಿಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ನಯನ ದ್ವಾರಾವತಿಯು |

ಸಿರಿಧರಗೆ ಶರಣೆಂಬ ಶಿರವೆ ಬದಲಿ |

ಮುರಪರನ ಕಥೆಯ ಕೇಳಿ ..... ||

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ದೇಹದ ಮತ್ತೂ ಅವಯವ
ಗಳ ಪಾವಿತ್ರವನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಬಿತ್ತುನಾಲ್ಕು
ಲಕ್ಷ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುತಿರುಗಿ ಮಾನವ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದಿರುವ ನರನು
ಮಾನವದೇಹವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಸಾಗೀತೆ? ದೇವತೆಗಳ ಕೂಡ ತಮ್ಮ
ಕರ್ಮಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನರ ಜನ್ಮ ತಾಳಬೇಕಾ
ಗುತ್ತದೆಂಬ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮವರು ನರಜನ್ಮವನ್ನು ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಿರುವರೆಂದು
ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತು?

ಇಂದಿನ ನರಜನ್ಮವು | ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೊರಕಿತಲ್ಲ |

ಮುಂದೆ ನಾ ತಾಯಲುಬರದಿಂ | ಜನಿಸದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂ ವಿಳಲ ತಂದೆ ||

ಎಂಬುದಾಗಿ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವಾಗದೆ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ
ಕಟಾಕ್ಷ. ಈ ದೇಹವು ಬಹಳ ದುರ್ಲಭವು. ಅದಕ್ಕಾರಣ,

‘ಮಾನನ ಜನ್ಮ ದುರ್ಲಭವಿಮ | ಮಾರ್ಗವನ ಕೃಪೆಯಲಿ ಬಂದಿದೆ |

ಹೀನಜನರ ಕೂಡಿ ನೀನು | ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳಲು ಬೇಡ ||

ವೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಜನ್ಮದ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೆಂದರೆ ದೇವರ ಪ್ರತಿನಿಗಳೇ
ಎಂದು

ಜಲಜನಾಭನಿಗೊಡು ಪ್ರತಿಮೆಗ | ಳಿಳಿಯೊಳಗೆ ಜಡ ಚೀತನಾತ್ಮಕ |

ಚಲದೊಳರ್ಬಗೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಭೇದದಲಿ

ಎಂಬದರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಚಲಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪೂಜಿಸದವರು ಮಲತಿಸ್ಸುವವರೆಂದು ದಾಸರು ಹಾಡಿರುವರು. ಇವುಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಜನ್ಮವನ್ನು ಸಮ್ಯವರು ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ, ಅವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುವುದು ಉದ್ದೇಶವಿರದೆ, ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಮೇರೆಗೆ, ಸ್ವಧರ್ಮದ ಮೇರೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದು ವಿಧಿತವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲ, ನಮ್ಮವರು ಯಾವ ಜೀವನನ್ನೂ - ಜಡವನ್ನೂ ಕೂಡ ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಣ್ಣರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾದ ಉದ್ದೇಶ.

ಎರಿದರೆ ನೆನೆಯದು, ಮರಿದರೆ ಬಾಡದು |

ಮರುಳಿಲ್ಲ ಹುರುಳಿಲ್ಲ, ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ:

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ! ಜಂಗಮಕ್ಕೆರಿದರೆ

ಸ್ಥಾನರನೆಯಿತ್ತು

ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಜಂಗಮರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಅದುವು ರಿಂದಲೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು,

‘ಆವಕ್ಷೇತ್ರಕೇ ಪೋದರೇನಿ | ನ್ನಾವತೀರ್ಥದಿ ಮುಳುಗಲೇನಿ

ನ್ನಾವ ಜಪತಪ ಹೋಮ ದಾನವ ಮಾಡಿ ಫಲವೇನು ||

ೞೀವರ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲನ | ಈ ವಿಧದಿ ಜಂಗಮಸ್ಥಾನರ |

ಜೀವರೊಳು ಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂದರಿಯದಿರ ಮಾನವನು ||

ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು. ಈ ಶರೀರವು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ. ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹರಿಯು ಅರಸನು ಎಂಬುದನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು.

ಮಧುವಿರೋಧಿಯ ಪಟ್ಟಣಕೆ ಪೂ | ವರ್ತವಾಟಗಳ್ಳಿ ನಾಟಕ ||.....

ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಮುಂದೆ

ಅನುಭವಿಗ ವಷಯಂಗಲೇ ಪ | ಟ್ಟಣಕೆ ಬಪ್ಪ ವಸಾರಗಳು ಜೀ |

ಮನು ಸುವರ್ತಕ, ಕಪ್ಪಗಳ ಕೈಕೊಂಬ ಹರಿ ತಾನು ||

ಎಂಬುದಾಗಿ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಲು ಸುಂದರವಾಗಿ

ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು. ಅವರು ಶರೀರದ ವರ್ಣಸೆಡುನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿರುವರು,

ಈ ಶರೀರವೇ ರಥ, ಪತಾಕ ಸು |
ವಾಸಗಳು, ಪುಂಡ್ರಗಳು ಧ್ವಜ, ಸಿಂ |
ಹಾಸನವು ಚಿತ್ರವು ಸುಬುದ್ಧಿಯು ಕಲರ, ಸನ್ಮನವು |
ವಾಶ, ಗುಣದಂಡತ್ರಯಗಳು, ಶು |
ಭಾರುಭದ್ರಯ ಕಮಚಕ್ರ ಮ |
ಹಾಸನುರ್ವಾಶ್ವಗಳು ದಶಕರಣಂಗಳಿನಿರುವವು ||

ಕಸಕದಾಸರು,

ಹೀನಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಹುವಿಧ |
ಯೋನಿಯೊಳು ಸಂಚರಿಸಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕೆ |
ಮಾನುಷತ್ವವನ್ನೆದಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಹರಿಯೆಂಬ ||
ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ ವೇದೋ |
ಕ್ತಾನುಸಾರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಪ್ತ.....

ಎಂದು ಹಾಡಿರುವರು. ಅದುದರಿಂದ, ಭೋಗವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಉದ್ದೇಶವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

(೨) ಸಮಬುದ್ಧಿ—ಸರ್ವರನ್ನೂ ಏಕಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಾಣುವುದು ದುರ್ಗುಣವು; ಅಂದರೆ, ಸರ್ವರೂ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಈಗ ತಿಳಿಯದವರನ್ನು, ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರಮಾತ್ಮನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರು, ಹೊಟ್ಟಿಕಿಚ್ಚುಳ್ಳವರು (೧೬.೧೯) ಎಂದು ಗೀತೆಯು ಕರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಸರ್ವರನ್ನೂ ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುವುದೆಂದರೆ, ಸರ್ವರೂ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ, ಸರ್ವರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸಮರೆಂದು ಕಾಣುವುದೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅದೂ ದುರ್ಗುಣವೇ. ಹಾಗಾದರೆ, ಗೀತೆಯು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಸಮಬುದ್ಧಿಯು ಏನಾವುದು? ಗೀತೆಯು ಸಮಬುದ್ಧಿಯ ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವೇ ಆಗಿರುವ ಯಾವತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನು

ಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಸಾತ್ವಿಕ ಜ್ಞಾನನೆಂದೂ (೧೮.೨೦) 'ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ನಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವವನು ಯೋಗಿಯು' (೬.೩೧) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಯಾವತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಪರನಾತ್ಮನಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಮಬುದ್ಧಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಸಾರಾಂಶ, ಸಮದರ್ಶನವೆಂದರೆ, ದೇವರನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಸುಖವೇ ಇರಲಿ, ದುಃಖವೇ ಇರಲಿ, ಅದು ತನಗೆ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ-ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ, ಎಂದರೆ ತನ್ನಂತೆ ಪರರ ಒಗೆಯುವ ಯೋಗಿಯು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗಿಯು (೬.೩೨) ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸಾರಾಂಶ, ದೇವರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಸಾಲದು; ಎಲ್ಲರ ಸುಖದುಃಖಗಳೂ ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಬೇಕು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿದ್ವಾರವು ತೆರೆವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವದೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯು. ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಇರಲಿ, ಪೈಶ್ಯರೇ ಇರಲಿ ಶೂದ್ರರೇ ಇರಲಿ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ (೯.೩೨) ಎಂದು ಗೀತೆಯು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ತರಹದ ಸಮಬುದ್ಧಿಯೇ ಸದ್ಗುಣವಲ್ಲದೆ ನಾಯಿ ಚಂಡಾಲರನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದೆಂದರೆ ಸರ್ವರನ್ನು ಸರ್ವವಿಧವಾಗಿ ಸಮರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ, ಮಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೀತೆಯು ಆರಿಸ್ವಾ ಟಿಲ'ನ ಸುವರ್ಣಮಧ್ಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತುಸು ವಿಚಾರದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ವಿಹಿತಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಆಕರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಕರ್ಮಗಳ ಮಧ್ಯಬಂದುವು. ಸ್ವಾರ್ಥಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಾರ್ಥಕರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ಮಾರ್ಗವು ಭಗವತ್ಕರ್ಮವು, ಯಜ್ಞಾರ್ಥಕರ್ಮವು. ಗೀತೆಯು ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಇತ್ತ ಕೇವಲ ಸರ್ವಸಾಮುದಾಯಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಸಾಮ್ಯವಾದ

ವನ್ನೂ ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಮಧ್ಯಮಮಾರ್ಗವಾದ ಮಾರ್ಗ ಶ್ರಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆನೆರಡೂ ಧರ್ಮಗಳೊಳಗಿನ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ, ಹಾಸಿಗಳನ್ನು ಆನಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿತಮಾಡುವ ಯುಕ್ತಿಯಿದು. ಎನೂ ಕುಂದಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯ ಮುಂಡಿಗೆಯು. ಯಾವ ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಪೃಥವಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗಶ್ರಮವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದೆಂದರೆ ಅದರ ಈಗಿನ ಅಂದಗೆಟ್ಟ ರೂಪವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಅದರ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಎನೂ ಬದಲಾಗಲೇ ಕೂಡದು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅದರ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿವೆಯೆಂದಷ್ಟೇ ಅದರ ಅರ್ಥ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರೂ ಸಮಾಜದ ಕುಂದುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವವರೂ ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯಗಳಾವ ಎರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂಚೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಆ ಧೈಯಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಮಾಜಸಂಸ್ಥೆಯು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮೋಚಿಸಬೇಕು. ಸಾರಾಂಶ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಸಾಮ್ಯವಾದವು ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಬೇಕಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ತರಹದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸವು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಮೊದ್ಡ ಅಧಿಕಾರವು ಬೇಕು. ಇರಲಿ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಆಹಾರ, ಯಜ್ಞ, ತಪ, ದಾನ, ತ್ಯಾಗ, ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ, ಕರ್ತ, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸುಖ ಮುಂತಾದವುಗಳ ತೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ, ಗೀತೆಯು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಮಸ ರಾಜಸಗಳ ಎರಡು ತುಟ್ಟ ತುದಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸಾತ್ವಿಕದ ನಡುವಾರ್ಗವನ್ನು ಸುಲಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತದೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಸಾತ್ವಿಕದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಾಹಾರವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅನುವು ಇದ್ದಂತೆ ತಾಮಸರಾಜಸಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹರ್ಷಾಮರ್ಷ, ಸುಖದುಃಖ, ಲಾಭಾಲಾಭ, ಜಯಾ

ಜಯ, ಮಾನಾಪಮಾನ, ಸಿಂದಾಸ್ತುತಿ, ಶುಭಾಶುಭ ಮುಂತಾದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಎರಡೂ ತುದಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ನಡುವಿನದೊಂದು ನಿಷ್ಕಾಮವಾದ, ಶಾಂತಿಮಯವಾದ ಅಸಂದಮಯವಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅದು ಶೇಳುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯ ಮಾರ್ಗವು ಕಾಮಾಚಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧತಾಚಾರಗಳ ನಡುವಿನ ಮಾರ್ಗವು.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ನಾವು ಗೀತಾಸಂದೇಶದ ಮಹತ್ವವು ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದೆವು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ, ಇಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ- ಅನೇಕ ಎಷಡುಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ ತಪ್ಪು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ-ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ನೈತಿಕ ತಪ್ಪುದಾರಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗೀತಾಸಂದೇಶವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನನಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಗೀತೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಷ್ಟು ಅಗತ್ಯವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಜನರು ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಲೇಖಕನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸುವನು.

— — —

೧೬ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಉಪಸಂಹಾರ

ಗೀತೆಯು ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮ ಇವುಗಳ
ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಯೋಗವು

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ನಾವು ಗೀತಾಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಇನ್ನು ಈ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಆ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳು ವಾಚಕರ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಳಿತಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆವು.

ನಾವು ಉಪಕ್ರಮ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಗೀತಾಸಂದೇಶವನ್ನರಿಯುವುದು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ, ಆ ಶರವದ ಒಟ್ಟು ನೋಟದಿಂದ ಗೀತಾ ಕಟ್ಟಡದ ಸಮಗ್ರ ರಚನೆಯು ಹೇಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಸಮೃದ್ಧವೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆವು. ಆ ಬಳಿಕ, ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶದೊಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಒಂದೊಂದೇ ತತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಗೀತೆಯ ಅಧಾರದಿಂದ ಅದ್ವಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದೆವು.

ಇವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವೇನು ? ಕಪಟನಾಟಕಸೂತ್ರ ಧಾರನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ನಾಟ್ಯರಂಗದೊಳಗಿನ ಮೊದಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪರವೆಯನ್ನೆತ್ತಿದೊಡನೆ ನಮಗೆ ನಾನಾತರವದ ಜೀವರುಗಳು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಜೇರೆ, ಸ್ವಭಾವ ಜೇರೆ, ಕರ್ಮ ಜೇರೆ, ಗುಣ ಜೇರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಟತೋರಿಸುವುದೇ ಆತನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಹೀಗೆ ಆತನು ಆಟತೋರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ, ಎಂದರೆ, ಈ ನಾಟಕದೊಳಗಿನ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಸಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೇಶ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ, ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತವಾದ ಆನಂದವ್ರಾಪ್ತಿ. ಅದೇ ಆತನ ಮುಕ್ತಿ.

ಜೀವನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಟತೋರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಆ ಜೀವನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ಪರಮಾರ್ಥಮು. ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಆತ್ಮಿಕ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಕಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ತೀರಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನು ತನ್ನ ಇತಿಕರ್ತವ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನನ್ನೂ ಆತನು ಮಾಡಲಾರನು ? ಎನ್ನೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಕೂಡ, ಜೀವನಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ, ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ತನ್ನ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳ ಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆತನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನ. ಜೀವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ

ಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಶರೀರವು ಗರಡೀ ಮನೆಯು. ಈ ಗರಡೀಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಈಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪ. ಈ ಗರಡೀಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಜಾಲಕರ ಮುಗ್ಧಜೀವನದ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದುಂಟು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪಶುವಕ್ಕಿಗಳ ನಲಿದಾಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ತರಹದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಗಳುವುದುಂಟು. ಮತ್ತೆ ಹಲವರು ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಪರೋಪಕಾರಮಯವಾದ ಜೀವನ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಒಯಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕವಿಕಲ್ಪನೆ; ಭಾಷಾಲಂಕಾರ. ನಿಜವಾಗಿ ಅವು ಸತ್ಯವಿಧಾನಗಳಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಜೀವನವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಗೆದ್ದಾಗಿನ ಆನಂದವೇ ನಿಜವಾದ ಆನಂದ. ನರಜನ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಸಂಸಾರವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಈ ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಯಾವದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಇಂಥ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬೇಕಾದುದು ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ವೈರಾಗ್ಯಬುದ್ಧಿ. ಮಾನವನು ಭೋಗಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಯೋಗ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವುದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ. ಹಾಗೆ ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಆತನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಆತನು ಮುಂಚೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೂಲಕ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯ ಮನೋಜಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತ್ಯಾಗವೆಂಬ ಚುಕ್ಕಾಣಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಳಿಸಿದಂತೆ, ಆತನು ಯೋಗ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳುತ್ತ ಬರುತ್ತಾನೆ. ತ್ಯಾಗ ಅಥವಾ ವೈರಾಗ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಮನೋಜಯವನ್ನು ಆತನು ಭೋಗವನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಯೋಗವು. ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಆತನು

ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯ ಸುಖವು ತನ್ನ ಧೈರ್ಯವಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಸುಖವು ತನ್ನ ಧೈರ್ಯಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೇಕಾ ಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿ ಎನ್ನುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಇಡುವನೋ ಅಷ್ಟೆಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಆತನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಜಯಮನೋಜಯಾದಿಗಳೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ತರಹದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಆತನು ಮಾಡತಕ್ಕ ದ್ದೇನು ? ಅರ್ಥಾತ್, ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಅದೇ ಸ್ವ-ವಿಹಿತವೃತ್ತಿ. ಆ ಸ್ವ-ವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನಗಳು ಅವಶ್ಯ. ಸರ್ವವೂ-ಮೋಕ್ಷವು ಕೂಡ ಭಗವದಭೀನವೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ದೃಢವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಬಗೆಯಾದ ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವ-ವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಚರಿಸುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಮಧರ್ಮವು.

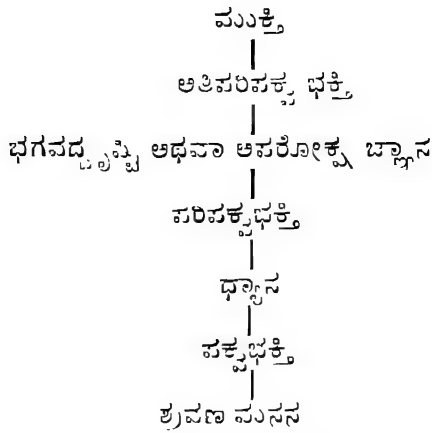
ಸಾರಾಂಶ, ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ಕರ್ಮ ಇವು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅವ ಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಕಿಂಚಿತ್ ಭಕ್ತಿ, ಕಿಂಚಿತ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಸಿಷ್ಯಾಮದಿಂದಲೂ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮ ವನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಬೆಳೆ ಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ಮಿಕ್ಕವುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆತನ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಂಗತವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಮುಂಚೆ ಅಂಥ ಭಕ್ತಿ, ಆಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನ, ಅಲ್ಪವೈರಾಗ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಆತನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳ್ಳಿರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಮತ್ತು ಸಾಧನದ ಪ್ರಕಾರ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ಬೇಗನೆ ಏಕಾಸವಾಗಬಹುದು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಬೇಗನೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಬಹುದು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ಬೆಳೆ

ಯಬಹುದು. ಆದರೆ, ಒಂದರ ಸುಖವಾಸವು ಮತ್ತೊಂದರ ಮೇಲೆ ಆಗದೆ ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ, ಕೊನೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಆತನ ಕರ್ಮಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮೋಪವಾದವುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಹೆದರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಇದರಿಂದ, ಗೀತೆಯು ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮ ಈ ಮೂರು ಮುರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಯೋಗವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ಪರಜತ ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮ ಇವು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೂಡೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವು ಮುಂದೆ ಪಕ್ಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬರಬರುತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದಕಾರಣವೇ ಗೀತೆಯ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮ ಇವುಗಳ ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಯೋಗವೆಂದು ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಕೊನೆಗೆ ಅತಿಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೇ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು ಅಂದರೆ ಭಗವದ್ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಾಧನವಲ್ಲ. ಭಗವದ್ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವು ಅತಿ ಪರಿಪಕ್ವ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವು. ಅದಕಾರಣವೇ ಅದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಭಗವದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪರಿಪಕ್ವ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಸಾಧನವು, ಕೇವಲ ಧ್ಯಾನವು ಸಾಧನವಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನವು ಪರಿಪಕ್ವ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವು. ಅದಕಾರಣವೇ ಅದು ಭಗವದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವೆಂದೆನ್ನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪಕ್ಷಭಕ್ತಿಯೋಗವೇ ಜ್ಞಾನಸಾಧನವು, ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರವಣಮನನಾದಿಗಳು ಸಾಧನಗಳಲ್ಲ. ಅವು ಆ ಪಕ್ಷಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳೆಂದೆನ್ನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸಾರಾಂಶ, ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ದುದೇ ಸಾಧನ ಸೋಪಾನ ಪರಂಪರೆಯು.

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೊಡನೆ ಸ್ವವಿಹಿತವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೂ ಬೇಕೇಬೇಕು. ಇದೇ ಗೀತೆಯ ಪರಮಾರ್ಥವಾದ ಸಾರವು. ಮನುಷ್ಯನು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯು ಕರ್ಮವೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಬೇಕೇಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರೂ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಸಾಕೆಂದು ಕೆಲವರೂ ಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಸಾಕೆಂದು ಕೆಲವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ವಾದಗ್ರಸ್ತವಿಷಯವು. ಅದು ಈಗ ನಮಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವ ವರೆಗೆ, ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲರ ದಾರಿಯೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ.

ಆಯಾ ಆಚಾರ್ಯರು ಗೃಹಿತವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳ ಮೇರೆಗೆ, ಅವರ ಕೊನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದೇ ಮೇರೆಗೆ, ಆಯಾ ಆಚಾರ್ಯರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ತತ್ವಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತರ್ಕಶುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿರುವರೆಂದೂ ಅವರ ವಿಚಾರಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೀಕರಣದ ಸಂದುಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆದಕಾರಣ, ಅನರನ್ನು ನಡುವೆ ಬಿಡಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಭೇದವುಂಟಾಗುವುದು ಮುಖ್ಯತೆ ಗೃಹಿತವಾಗಿ

ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಆ ಮತಭೇದಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು. ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುವ ಪರಿಗೆ ಅವರಿಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಈ ಗೀತಾ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವ್ಯಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ—ಮಾನವನು ಆಕಳ ಕರುವಿ ಸಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸಬೇಕು. ಆಗ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೃಪಾಚಿ ಭಕ್ತನನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಕೂಸು ತಾಯಿಯನ್ನಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸಬೇಕು. ಆಗ ತಾಯಿಯು ಮಗುವನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಡುವಳು. ಈ ಗೀತಾ ಸಂದೇಶದ ವಾಚನದಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಆ ಪ್ರಕಾರದ ಸುಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿ ಅವರು ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಾಧನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕೊನೆಯ ಕೋರಿಕೆ.

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಗೀತಾಸಂದೇಶ

ವಿಷಯಕೋಶ (Index)

ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬಾರದು ?	೨೫೫; ೬೧; ೬೨; ೧೦೪; ೧೦೬	ಕರ್ಮದ ಮಹಿಮೆ....	೩
ಅಹಂ-ಭಾವವು ದುರ್ಗುಣವಲ್ಲ	೭೨	ಕರ್ಮದ ವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥ....	೬೯
ಅಹಂಕಾರವು ದುರ್ಗುಣವು	೭೨	ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿಯುವುದು	
ಅಹಿಂಸೆಯು ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶವಲ್ಲ	೨೩	ರೇಸು ?.....	೭೭
ಅಹಿಂಸಾವ್ರತಸ್ಥರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು	೨೪	ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಾರಗಳು.....	೭೭
ಅಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಯ ಮತ್ತೈಕ್ಯಗಳು	೧೩	ಕರ್ಮಬೋಧೆಗದಿಂದ ಜ್ಞಾನ..೮೦	
,, ,, ಮತಭೇದಗಳು	೧೪	ಕುಂಬಲ್ಲದ ಸಮಾಜವು ಮನಸ್ಸಿನ ಮಂಡಿಗೆಯು.....	೧೩೫
ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಗೀತೆಯ ವಿಚಾರ.....	೧೨೦	ಗೀತಾರಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೊ ಭೂಮಿತಿ	
,, ,, ಗಡಿಯಾಳ ಮತ್ಸು		ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೊ ಮೋಲಿಕೆ....	೨೯
,, ಇಂಜಿನಿನ ಉಪಮೆ....	೧೨೧	ಗೀತೆಯು ಬಂದು ಗುಡಿಯು ೮	
ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದರೇಸು	೮೯, ೯೦	ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವು ಸಹು	
ಏಕಾಂತಭಕ್ತರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು		ಗುಡಿಯು.....	೮; ೯
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ	೯೬	,, ಕೃಷ್ಣನು ಪರಮಾತ್ಮನು,	
ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವು ದೊಂದ		ಪರಬ್ರಹ್ಮನು....	೩೩; ೩೪; ೩೫
ರೇಸು ?.....	೯೪	,, ಗೃಹಿತ ತತ್ವಗಳು	೩೦; ೩೧
		,, ತಪ್ಪು ಅಭ್ಯಾಸದ ಪರಿಣಾಮ.....	೧೯ ೧೦೮
		,, ಪಾರಿಭಾಷಿಕತತ್ವಗಳು	೩೭
		,, ಸಮಾತನ ತತ್ವಗಳು	
			೧೦೮; ೧೦೯; ೧೧೦

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

..... ೧೨೦

,, ಕಾಮ ಮಾರ್ಗ - ಧರ್ಮ
ಮಾರ್ಗಗಳು ೪೬-೪೭

,, ಕಾಮಾತ್ಮರ ಮುತ್ತು

,, ಧರ್ಮಾತ್ಮರ ವಿಶೇಷಣಗಳು
೪೭; ೪೮

,, ಕೇರವಾಹಿ ನಾಮಗಳು ೩೩

,, ಬಸ್ತುಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ೧೧೪

,, ದತ್ತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ೧೨೦; ೧೨೧

,, ದ್ವೈತತಾದ್ವೈತವಾದವು
೫೯

,, ಸಮತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ೧೨೧; ೧೨೩

,, ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗ ಮೋಕ್ಷ
ಮಾರ್ಗಗಳು ೫೧; ೧೦೫

,, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ ೧೧೭
ಜಗತ್ತನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದರಲ್ಲಿ
ಬೇವರ ಉದ್ದೇಶ ೩೬; ೩೭

ಜನ್ಮವು ಅಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ ೧೧೫

ಜನ್ಮದ ಮಹತ್ವ ೧೧೪

ಜೀವಿತವು ಗರಜೀವನೆಯು ೧೩೪

ತತ್ತ್ವ ಅಥವಾ ನಿಯಮಗಳಿಂದ
ರೇನೇ ತತ್ಪ್ರಾಣಿವಾಸಿ ದೇವತೆ
ಗಳು ೬೦; ೬೧

ತತ್ಪ್ರಾಣಿವಾಸಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯ
ತಾರತಮ್ಯದ ರಹಸ್ಯ ೬೧

ದತ್ತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೇನು?

೧೨೧

ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆಯೆಂದು ಏಕೆ
ತಿಳಿಯಬೇಕು? ೩೦

ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾರತಮ್ಯ ೬೧; ೬೨

ಧರ್ಮದ ಅರ್ಥವೇನು ೪೩; ೪೪
ಧರ್ಮವು ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣ

ನಿಯಮದಂತೆ ಬಂದು

ನಿಯಮವು ೩೪

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯ

ಸುವ ಬರೆಗಳು ೪೫; ೪೬

ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ ಏರುದ್ಧ ಕಾಮ

ಮಾರ್ಗ ೪೬

ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ

ಎರಡು ಕವಲು ದಾರಿಗಳು ೫೧

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ಮನುಷ್ಯ

ರಿಗೆ, ಪಶುವುಗಳಿಗಲ್ಲ ೫೦

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಏರುದ್ಧ ಬಿಚ್ಚಿಗಳನ್ನು

ಬಿಡುವ ಕಾರಣವಲ್ಲ ೭೬; ೮೭

ನಿಷ್ಕಾಮತೆಯೆಂಬುದು

ಸಂನ್ಯಾಸವು, ಬೋಗವಲ್ಲ ೮೯

ಪರಮಧರ್ಮವೆಂದರೇನು? ೫೪

ಪರಮ ಧೈಯವೇ ಪರಮಾ

ತ್ಮನು ೨೫

ಪರಮಾತ್ಮನ ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ದೂರಿ

ಸುವದು ಸಕಲ ಭಾಗವತರ

ಕರ್ತವ್ಯ ೫೨

ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಸಮ್ಯಕ್
 ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಮಿಕ್ಕವರ ಕಲ್ಪನೆ
 ಗೂ ಭೇದ ೧೦೭
 ,, ಪರದೆಯ ಹಿಂದಿನ ಲೀಲೆ ೩೦
 ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವಗುಣ
 ಪೂರ್ಣನು ೬೫
 ,, ಸರ್ವಜ್ಞನು ೬೭
 ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಕರ್ತನು ೬೭
 ,, ಸರ್ಪೋತ್ತಮನು ೬೫
 ,, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನು ೬೬
 ಬಂಧುಭಾವವೆಂದರೆ ಸಹಭೋಜ
 ನವಲ್ಲ ೧೨೨; ೧೨೩
 ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆ ೯೦
 ಭಕ್ತಿಯಿಂದರೆ ಪ್ರೇಮಪ್ರಸಾದ ೯೦
 ಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ
 ಸಾಧನ ೯೦; ೯೧
 ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಮೂರು ಬೋಷ
 ಗಳು ೯೫; ೯೬
 ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಧರ್ಮವೆಂಬ
 ದಕ್ಕಿ ಆಧಾರಗಳು ೯೮; ೯೯
 ಭಗವದಾರಾಧನೆಗೆ ಆಧಾರಗಳು ೧೦೩
 ಮತಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಭೇದ ಉಂ
 ಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ
 ೧೩; ೧೪; ೧೯; ೧೪೧
 ಮತಾಚಾರ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ತರ್ಕ
 ಶುದ್ಧರು ೧೪೧

ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖಾವಿಭಾವ
 ೧೧
 ಮುಕ್ತಿಯು ಮುಖ್ಯ ಸತ್ವಸಮಯ;
 ಸದುವಿನ ಸತ್ವಸಮಯ ೪೦
 ಮೋಕ್ಷದ ಕಲ್ಪನೆ ೩೮; ೩೯
 ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕುಪ್ಪೇ
 ಹೇಳುವುದುಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶ
 ವಲ್ಲ. ೧೨೬; ೧೨೭
 ಯೋಗದ ಕಲ್ಪನೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯೆ
 ೭೭; ೮೯; ೯೦; ೯೧; ೯೨; ೧೨೭
 ಯೋಗದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬಗ್ಗೆ
 ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆ ೯೨
 ಯೋಗವೆಂದರೆ ಭೋಗತ್ಯಾಗಗಳ
 ಮಧ್ಯಮಿಂದುವು ೧೨೬; ೧೨೭
 ಯೋಗಸ್ಯತ ವರ್ಣಗಳು ಅಸ್ವಾ
 ಭಾವಿಕ ವರ್ಣಗಳು ೧೧೮
 ವರ್ಣನಾರವು ವಿಹಿತವಲ್ಲ ೭೨
 ವರ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೂಲವು ಸಾತ್ವಿ
 ಕಾದಿ ಗುಣಕರ್ಮಗಳು;
 ಜನ್ಮವಲ್ಲ ೭೨
 ವರ್ಣಸಂಕರವು ಧೈಯವಲ್ಲ ೧೧೬
 ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ತತ್ತ್ವ ೧೧೩
 ೧೧೪; ೧೧೯; ೧೨೦; ೧೨೫
 ಶರೀರವು ನಾವೆಯು; ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು;
 ದೇವಾಲಯವು; ದೇವರ ರಥವು
 ೩೮; ೪೦; ೧೨೯; ೧೩೦; ೧೩೧

ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗದಿದ್ದ
 ಶ್ಲೋಕಗಳು ೨೪; ೨೫; ೨೬
 ಸಂಸಾರವು ತುಚ್ಛವಲ್ಲ ೧೨೮; ೧೨೯
 ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಗಳು
 ೧೧೦; ೧೧೧
 ಸನಾತನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ
 ಮಹತ್ತ್ವ ೧೧೩
 ,, ನೈರಾಶ್ಯದ ನೆರಳು ೩೮;
 ೩೯; ೪೦; ೧೨೩; ೧೨೮
 ಸನಾತನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ
 ಆಶಾವಾದವು ೧೨೮; ೧೨೯
 ೧೩೦; ೧೩೧
 ಸಂನ್ಯಾಸದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ೮೩; ೮೪
 ಸಂನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ಶಬ್ದ
 ಗಳು ೮೩, ೨೫

ಸನಾತನಗಳು ಯಾರು ೬೨; ೧೧೩
 ಸಮಷ್ಟಿ ಬೇವಗಳೆಂದರೇನು ?
 ೩೧; ೩೨
 ಸಮತಿ ೧೨೧; ೧೩೩
 ಸರ್ವದಾಪ ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರ
 ರಗಳು ೧೧೧
 ಸಾಯುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರವು
 ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ೩೮
 ಸ್ವಧರ್ಮವೆಂದರೇನು ? ೩೨
 ಸ್ವಧರ್ಮದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಉಪ
 ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ೨೫
 ಸ್ವವಹಿತವೃತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರಗಳು ೩೩
 ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮಗಳೆಂದರೇನೇ
 ಬೇವತೆಗಳು ೬೦-೬೧
 ಚ್ಛಾಸದ ಮಹಿಮೆ ೪

V176 K 294.4

آخری درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب مستعار
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آنہ یومیہ دیرانہ لیا جائے گا۔

۲۰۰۵
آڈی 24